

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Potravinářské výrobky jako faktor vnímání Evropské unie v České republice

Vypracoval: Zdeněk Židoň
Vedoucí práce: PhDr. Salim Murad, Ph.D.

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 74b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Táboře, dne 27. 8. 2018

Zdeněk Židoň

Poděkování

Tuto práci věnuji své mamince, které patří srdečné poděkování a nekonečný obdiv za její lásku, podporu, trpělivost a statečnost během celého mého studia. Chtěl bych také poděkovat vedoucímu své bakalářské práce PhDr. Salimu Muradovi, Ph.D. za vstřícnost, čas i cenné rady a připomínky, které mi během psaní práce věnoval.

Anotace

Potraviny jsou v České republice v souvislosti s Evropskou unií často diskutované. V minulosti vyvolaly evropské regulace, které se dotkly tradičních českých výrobků, velké kontroverze. Aktuálně nejdiskutovanější problematikou v této souvislosti je dvojí kvalita potravinářských výrobků nacházejících se na jednotném evropském trhu. V úvodní části práce je detailně rozebrán celý vývoj problematiky na půdě Evropské unie včetně názorových postojů českých europoslanců. Součástí práce je také analýza související evropské legislativy a návrhů možných řešení dvojí kvality, souhrn relevantních českých, slovenských i dalších zahraničních srovnávacích testů výrobků a posouzení nejčastějších argumentů, kterými výrobci rozdílné složení svých výrobků obhajují. V závěru práce jsou české spotřebitelské návyky dány do kontrastu s okolními zeměmi a na základě dostupných dat týkajících se názorů na Evropskou unii je formulována teorie, která odpovídá na otázku, jakým způsobem dvojí kvalita výrobků ovlivňuje vnímání Evropské unie v České republice.

Klíčová slova: dvojí kvalita výrobků, potraviny, Evropská unie, nekalé obchodní praktiky, evropská identita, občané druhé kategorie, západní a východní Evropa, jednotný trh, srovnávací test

Annotation

Foodstuffs are often discussed in the Czech Republic in relation to the European Union. In the past, European regulations which affected traditional Czech food products caused big controversies. Currently, the most discussed issue in this context is a dual quality of food products placed on the European single market. The introductory part of this thesis deals with a development of this issue in the institutions of the European Union and includes the opinions of Czech Members of the European Parliament. This thesis also analyses related European legislature and proposed solutions regarding dual quality, summaries relevant Czech, Slovak and other foreign comparative tests of products and assesses the most common arguments which the producers use to defend the differences in the composition of their products. The final part of the thesis puts the habits of Czech consumers in contrast with neighbouring countries and, based on available data regarding the opinions about the EU, formulates a theory which answers the question of how dual quality of products influences the perception of the European Union in the Czech Republic.

Keywords: dual quality of products, foodstuffs, European Union, unfair business practices, European identity, second class citizens, Western and Eastern Europe, single market, comparative tests

OBSAH

ÚVOD	8
METODIKA	9
1 POLITICKÉ POZADÍ PROBLEMATIKY DVOJÍ KVALITY VÝROBKŮ	10
1.1 VÝVOJ PROBLEMATIKY NA PŮDĚ EU.....	10
1.2 POSTOJE ČESKÝCH EUROPOSLANCŮ	28
2 SOUVISEJÍCÍ EVROPSKÁ LEGISLATIVA	32
2.1 SMĚRNICE O NEKALÝCH OBCHODNÍCH PRAKTIKÁCH	32
2.1.1 ČESKÁ ÚPRAVA SMĚRNICE	36
2.2 NAŘÍZENÍ O POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ O POTRAVINÁCH SPOTŘEBITELŮM	37
2.3 ODBORNÉ NÁVRHY ŘEŠENÍ.....	44
2.3.1 NÁVRH EVROPSKÉ KOMISE	46
3 SROVNÁVACÍ TESTY VÝROBKŮ	47
3.1 ASOCIACE SPOTŘEBITELŮ SLOVENSKA.....	47
3.2 MENDELOVA UNIVERZITA.....	49
3.3 POŘAD A DOST!	50
3.3.1 PŘESNÍDÁVKA HIPPI, NUTELLA, RAMA A FANTA	50
3.3.2 LENTILKY.....	51
3.3.3 FANTA	52
3.3.4 APEROL	53
3.4 VYSOKÁ ŠKOLA CHEMICKO-TECHNOLOGICKÁ.....	53
3.5 SPOTŘEBITELSKÁ ORGANIZACE DTEST	56
3.5.1 DODATEČNÉ VÝZKUMY DTESTU.....	60
3.6 SLOVENSKÉ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ	64
3.6.1 PRVNÍ SROVNÁVACÍ TEST	64
3.6.2 DRUHÝ SROVNÁVACÍ TEST	65
3.7 ČESKÉ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ.....	66
3.7.1 PRVNÍ SROVNÁVACÍ TEST	66
3.7.2 DRUHÝ SROVNÁVACÍ TEST	69
3.8 OSTATNÍ STÁTY	72
3.8.1 MAĎARSKO	72
3.8.2 CHORVATSKO	73
3.8.3 SLOVINSKO	74

4	SPOTŘEBITELSKÉ PREFERENCE A POSTOJE K EVROPSKÉ UNII.....	76
4.1	PREFERENCE ČESKÝCH SPOTŘEBITELŮ A NÁZORY NA DVOJÍ KVALITU	76
4.1.1	POTRAVINY A ČESKÝ SPOTŘEBITEL	76
4.1.2	TRENDY V ČESKÝCH SPOTŘEBITELSKÝCH NÁVYČÍCH.....	82
4.1.3	POSTOJ KE DVOJÍ KVALITĚ – AGENTURA STEM	86
4.2	POSTOJE K EVROPSKÉ UNII.....	88
4.2.1	AGENTURA CVVM.....	88
4.2.2	EUROBAROMETR.....	95
4.3	DVOJÍ KVALITA VÝROBKŮ JAKO VOLEBNÍ TÉMA	110
	ZÁVĚR.....	115
	POUŽITÉ ZDROJE.....	120

ÚVOD

Evropská unie je v České republice předmětem častých diskuzí a kontroverzí, jejichž předmětem se nezdává stávají potravinářské výrobky. Změny pojmenování tuzemského rumu na „tuzemák“ nebo pomazánkového másla na „tradiční pomazánkové“ jsou považovány za ikonické příklady evropských regulací. Při bližším pohledu můžeme hovořit o snaze Evropské unie nastavit jednotná pravidla napříč celým jednotným trhem, ať už jsou tato pravidla smysluplná, nebo ne. V České republice jsou tyto regulace vnímány zpravidla negativně.

V posledních letech veřejným prostorem rezonuje jiný problém. Již dlouhou dobu se mluvilo o tom, že jsou v České republice prodávány výrobky s horší kvalitou než na západě, v posledních letech pak tuto teorii potvrdily i výsledky odborných testů. Kvůli této praxi, většinou označované jako „dvojitá kvalita potravin“, se České republice začalo říkat „popelnice Evropy.“ Na rozdíl od výše zmíněných regulací však rozdíly v kvalitě výrobků nevycházejí z konkrétní evropské legislativy, jedná se naopak o problematiku, kterou až donedávna Evropská unie neřešila s tím, že jde o normální situaci na volném trhu.

V první radě je potřeba určit, co všechno je dvojitou kvalitou výrobků myšleno. Jedná se především o výrobky, které jsou v různých členských státech EU prodávány pod stejnou značkou ve stejném či podobném obalu, ale s odlišným složením. Diskuze na toto téma se většinou zabývají tím, zda je tato praktika přípustná, o jak závažný problém se jedná a kdo je za něj zodpovědný. Na všechny tyto otázky je možné odpovědět různými způsoby, jelikož do problematiky vstupuje celá řada faktorů.

Dotčení výrobci si většinou za svým jednáním stojí. Argumentují tím, že přizpůsobování výrobků konkrétním trhům je běžnou praktikou, která vychází z odlišných lokálních chuťových, cenových a dalších preferencí či zvyků. Stejně tak je podle nich potřeba vzít v potaz použití místních surovin, které se mezi sebou mohou lišit, a také různé technologické podmínky a postupy v odlišných zemích, ve kterých se výrobky vyrábí. V neposlední řadě také podle výrobců není možné na základě odlišného složení rovnou tvrdit, že se jedná o lepší či horší výrobek – například použití více přídatných látek podle nich automaticky nezpůsobuje, že je výrobek méně kvalitní. Výrobci v této souvislosti často zdůrazňují, že jejich výrobky splňují všechny bezpečnostní i jakékoliv jiné normy.

Tato práce je rozdělena do čtyř hlavních částí. Cílem první části je detailně rozebrat celý dosavadní vývoj problematiky dvojitou kvality výrobků na půdě Evropské unie. Do této kapitoly

patří interpelace europoslanců týkající se dvojí kvality, snaha českých politiků o řešení dané problematiky, vývoj pozice Evropského parlamentu, Evropské komise i jednotlivých členských států, navrhované řešení a odpovědi českých europoslanců na dotazy týkající se této práce.

Ve druhé části bude analyzována evropská legislativa, která má k problematice dvojí kvality nejbližší. Konkrétně se jedná o směrnici o nekalých obchodních praktikách z roku 2005 a nařízení o poskytování informací o potravinách spotřebitelům z roku 2011. Obě právní normy budou analyzovány jak z hlediska aktuální použitelnosti v případech dvojí kvality výrobků, tak z hlediska možných úprav, které by dvojí kvalitu lépe postihly.

Ve třetí části budou rozebrány výsledky všech zásadních českých testů dvojí kvality výrobků z posledních let. Pro porovnání budou popsány také výsledky hlavních slovenských, ale i maďarských, slovinských či chorvatských testů. Tyto testy se zaměřují převážně na porovnání kvality, ačkoliv nezdědka jsou bodem zájmu také ceny, velikost balení či soulad s unijní legislativou. Cílem této kapitole je zjistit, zda je dvojí kvalita opravdu zásadním, nebo spíše okrajovým problémem, kterých výrobků se nejčastěji týká a jaké bývají nejobvyklejší rozdíly.

Cílem čtvrté části je co nejpřesněji popsat nákupní vzorce, spotřebitelské preference i politické postoje českých spotřebitelů a v případě možnosti je dát do kontrastu se spotřebiteli ze sousedních zemí. Tato kapitola nabídne vlastní odpověď na otázku, zda je dvojí kvalita výrobků faktorem, který ovlivňuje vnímání Evropské unie v České republice, a to převážně na základě dostupných dat. Součástí je také analýza politických programů do sněmovních voleb, která odpoví na otázku, zda se dá dvojí kvalita výrobků považovat za předvolební téma.

METODIKA

Tato bakalářská práce nečerpá z jiných kvalifikačních prací a neopírá se ani o sekundární odbornou literaturu, které prozatím k danému tématu neexistuje dostatek – výjimkou je právní analýza evropské legislativy zaměřená na dvojí kvalitu, avšak i v tomto případě stěžejní část dané kapitoly představuje vlastní rozbor pramenů práva. I ve zbytku práce je cílem co nejrozsáhlejší využívání primárních zdrojů, jako jsou interpelace, usnesení či nařízení na půdě Evropské unie, v práci jsou také citovány průzkumy veřejného mínění od renomovaných sociologických agentur. Vzhledem k medializaci problematiky jsou hojně zastoupeny mediální výstupy a součástí práce je rovněž dotazníkové šetření zasláné všem českým europoslancům.

1 POLITICKÉ POZADÍ PROBLEMATIKY DVOJÍ KVALITY VÝROBKŮ

O tom, že potraviny a další výrobky jsou na západ od nás kvalitnější, se mluví již dlouho. Relativně stará je také první zmínka na toto téma v Evropské unii, ačkoliv silněji toto téma v EU začalo rezonovat až o několik let později. V této kapitole bude rozebrán celý vývoj problematiky na půdě Evropské unie a také postoje českých europoslanců.

1.1 VÝVOJ PROBLEMATIKY NA PŮDĚ EU

Vůbec první dotaz ohledně různé kvality výrobků směřoval na Evropskou komisi v říjnu 2009 rumunský europoslanec Rareș-Lucian Niculescu. Zmínil, že na území Evropské unie jsou občas výrobky v odlišných zemích prodávány pod stejnou značkou, ale s jinými specifikacemi, například mají odlišnou pevnost/hustotu, a že v některých případech je možné najít i čtyři odlišné kategorie kvality v různých cílových zemích. Dle jeho názoru bývají značky spojovány s kvalitou, takže tato praktika může vést ke klamání veřejnosti, a v případě odlišné kvality by firmy měly použít značku s odlišným jménem. Niculescu se na základě těchto poznatků Komise zeptal, jaký je její názor ohledně způsobů řešení tohoto problému.¹

Na tento dotaz odpověděla o měsíc později jménem Evropské komise bulharská komisařka pro ochranu spotřebitelů Meglena Kunevová. Ve své odpovědi zdůraznila, že Komise neustále pracuje na zlepšování ochrany spotřebitelů tím, že jim umožňuje učinit informovaná rozhodnutí a zakazuje nekalé obchodní praktiky. Samotnou praktiku, kdy mezinárodní firmy lokalizují svou tržní nabídku, však Komise za nekalou nepovažovala, jelikož byly dodržovány příslušné regulace. Mimo jiné zmínila, že tato strategie má někdy za cíl lépe sloužit specifickým požadavkům a očekáváním spotřebitelů na konkrétním trhu, případně firmy pro své produkty mohou využívat lokálně dostupné složky či látky. V odpovědi byly dále zmíněny dvě směrnice Evropského parlamentu, které se tohoto tématu týkají – směrnice o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a směrnice o sblížení právních předpisů členských států týkajících se označování potravin, jejich obchodní úpravy a související reklamy (tato směrnice byla v roce 2011 nahrazena nařízením o poskytování informací o potravinách spotřebitelům). V závěru odpovědi však komisařka zmínila, že používání známé značky s cílem

¹ Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-4962/09*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2f%2fEP%2f%2fTEXT%2bWQ%2bE-2009-4962%2b0%2bDOC%2bXML%2bV0%2f%2fEN&language=EN>

prodávat v určité zemi výrobek nižší kvality by za určitých okolností mohlo být klamavé, bylo by však nutné takové praktiky posuzovat případ od případu vnitrostátními soudy nebo orgány pověřenými ochranou spotřebitele, a to podle měřítek, které stanovuje směrnice o nekalých obchodních praktikách.²

Série otázek týkajících se dvojí kvality potravin byla Evropské komisi položena v návaznosti na zveřejnění výsledků testů zadaných Asociací spotřebitelů Slovenska.

- 1) První otázku položil v květnu 2011 portugalský europoslanec Diogo Feio. Odvolával se na tvrzení bulharského ministra zemědělství, který prohlásil, že nadnárodní firmy prodávají ve východní Evropě výrobky s nižší kvalitou, a uplatňují tak dvojí standard.³ Podle europoslance se jednalo o závažné obvinění s potenciálními dopady na fungování vnitřního trhu. Na základě toho se Komise zeptal, zda si je vědoma konkrétních případů, kdy měly stejně propagované výrobky v různých zemích odlišnou kvalitu; zda Komise prošetří tvrzení bulharského ministra; jaké opatření by mohla Komise přijmout, pokud se tato „bizarní a anomální“ situace potvrdí; a jaká opatření Komise přijme na ochranu spotřebitelů, vůči kterým budou pravděpodobně uplatňovány předsudky.⁴
- 2) Bulharský europoslanec Kristian Vigenin v květnu 2011 zmínil rozrušení bulharských spotřebitelů v souvislosti s nedávnými zprávami o horším složení výrobků prodávaných v nových členských státech EU. Zeptal se Komise, zda zaznamenala nějaká varování ohledně odlišného složení stejných výrobků v různých členských státech; zda má Komise mechanismy, pomocí kterých by mohla zkontrolovat, zda jsou určité výrobky v různých členských státech stejné; a zda může za prokázané porušení pravidel uložit sankce.⁵
- 3) Česká europoslankyně Olga Sehnalová v červnu 2011 zmínila průzkum slovenské spotřebitelské organizace týkající se odlišného složení výrobků renomovaných značek v některých členských státech střední a východní Evropy. Upozornila, že přestože byla

² Evropský parlament. *Odpověď komisařky Kunevové jménem Komise na parlamentní otázku E-4962/09*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2009-4962&language=CS>

³ Bulharský ministr zemědělství ve skutečnosti řekl, že nechce věřit, že tomu tak je, a že nepochybuje o kvalitě a bezpečnosti výrobků, jelikož dané firmy již jsou na trhu mnoho let. Situaci však podle něj bylo potřeba spotřebitelům objasnit a vzhledem k protestům ze strany dotčených firem nabídl test v bulharských laboratořích. Zdroj: 3E-NEWS. *Bulgarian Food Minister: "We Owe Consumers an Answer Whether Food Quality Differs in Bulgaria, Europe"*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://3e-news.net/en/economy/bulgarian-food-minister-we-owe-consumers-an-answer-whether-food-quality-differs-in-bulgaria_8964

⁴ Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-004388/2011*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2011-004388&language=EN>

⁵ Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-005055/2011*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2011-005055&language=EN>

zjištěna odlišná kvalita, tak pravděpodobně nelze mluvit o zdravotní závadnosti, upozornila však na spotřebitelský aspekt této záležitosti a na to, že se podle všeho nemusí jednat pouze o problematiku v potravinářském, ale třeba i v automobilovém průmyslu. Dále se zeptala, zda vnímá Evropská komise praktiku, kdy jsou produkty chráněné ochrannou známkou prodávány v různé kvalitě, jako problém vnitřního trhu a ochrany spotřebitele, zda v tomto směru může Komise učinit nějaká opatření a případně jaká.⁶

- 4) České europoslankyně Zuzana Roithová a Anna Záborská v červnu 2011 také zmínily výsledky porovnání kvality výrobků, a to včetně skutečnosti, že přestože Asociace spotřebitelů Slovenska ve spolupráci se Státním veterinárním a potravinářským ústavem v Bratislavě zjistila, že kvalita výrobků je v nových členských státech horší, tak cena je téměř totožná. Na základě toho se Komise zeptaly, zda si je vědoma, že tyto cílené a systematické praktiky narušují důvěru evropských spotřebitelů ve vnitřní trh, a zda hodlá Komise proti těmto praktikám zasáhnout.⁷

Na všechny tyto otázky Evropská komise prostřednictvím maltského komisaře pro zdraví a spotřebitelskou politiku Johna Dalliho zareagovala v hromadné odpovědi, ve které Dalli opět zmínil právní předpisy, které mají za účel zaručit vysokou úroveň ochrany lidského zdraví, přičemž v tomto ohledu hrají klíčovou roli členské státy. Dále také zmínil právo spotřebitelů na informace o povaze a vlastnostech potravin prostřednictvím seznamu složek. Výsledky studie provedené Asociací spotřebitelů Slovenska kvůli malému počtu vzorků testovaných produktů i kvůli nedostatečným informacím o metodě odběru vzorků nemohl označit za reprezentativní, pokud se jedná o složení a cenu potravinářských výrobků ve starých a nových členských státech. Opět zmínil, že k uvedeným rozdílům může docházet na základě preferencí a chutí spotřebitelů, jejich očekávání ohledně ceny, technických specifikací výrobních linek i dostupnosti surovin a přístupu k nim. Jako příklad zmínil známé značky čokolád, které uzpůsobují produkty různým chutím ve Spojeném království a v Irsku na jedné straně a v kontinentální Evropě na druhé straně. John Dalli také zmínil, že Komise pomohla posílit povědomí občanů nových členských států o spotřebitelských právech pomocí činnosti v oblasti osvěty, zmínil například bulharskou kampaň v roce 2010 a oddíl věnující se bezpečnosti

⁶ Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-005563/2011*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+E-2011-005563+0+DOC+XML+V0//CS>

⁷ Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-005756/5011*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+E-2011-005756+0+DOC+XML+V0//CS>

potravin na webových stránkách Dolceta. Na závěr ubezpečil, že Komise bude budoucím výsledkům studií na toto téma věnovat zvláštní pozornost.⁸

Jako další se na Evropskou komisi s obdobným dotazem v říjnu 2011 obrátila slovenská europoslankyně Monika Flašíková-Beňová – ta navíc odkázala na informaci od rumunské europoslankyně Eleny Antonescuové, podle které jsou si rumunští spotřebitelé vědomi rozdílů v kvalitě výrobků, a na názor českého poslance Pavla Ploce, podle kterého tato praktika představuje podvod na evropské spotřebitele.⁹ V listopadu téhož roku se na Komisi se stejným problémem obrátila také litevská europoslankyně Vilija Blinkevičiūtėová¹⁰ a v prosinci pak bulharský europoslanec Vladko Panayotov¹¹. Komisař John Dalli většinou pouze zopakoval vyjádření z předchozího roku a dodal, že legislativa Evropské unie upravuje požadavky na kvalitu potravin u některých konkrétních výrobků (džemy, čokolády, jablečné džusy), ale ne u všech.¹²

V září 2011 zažádaly jménem své poslanecké skupiny německá europoslankyně Evelyne Gebhardtová a česká europoslankyně Olga Sehnalová o ústní interpelaci Evropské komise na plénu Evropského parlamentu. Praktiku dvojí kvality označily za závažnou diskriminaci, jelikož podle předpisů EU nesmí být při prodeji diskriminován žádný zákazník, k čemuž v tomto případě dle jejich názoru dochází – spotřebitelé v určitých členských státech mají přístup pouze k výrobkům nižší kvality. Vyzvaly Komisi, aby v této věci provedla smysluplné šetření s ohledem na ochranu spotřebitele, zeptaly se, zda podle Komise představuje tato praktika závažné porušení vnitřního trhu a jaké opatření má Komise v plánu přijmout.¹³ K ústní interpelaci však nakonec nedošlo, jelikož žádost nebyla podpořena dalšími politickými skupinami.¹⁴

⁸ Evropský parlament. *Odpověď komisaře Dalliho jménem Komise na parlamentní otázky E-004388/11, E-005055/11, E-005563/11 a E-005756/11*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2011-004388&language=CS#def2>

⁹ Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-009773/2011*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2011-009773&language=EN>

¹⁰ Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-011053/2011*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2011-011053&language=EN>

¹¹ Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-011349/2011*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2011-011349&language=EN>

¹² Evropský parlament. *Odpověď komisaře Dalliho jménem Komise na parlamentní otázku E-009773/2011*.

[online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2011-009773&language=EN>

¹³ Evropský parlament. *Parlamentní otázka O-000198/2011*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+OQ+O-2011-000198+0+DOC+XML+V0//CS>

¹⁴ SEHNALOVÁ, Olga. *Rozdíl v kvalitě výrobků stejné značky a stejného balení*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://sehnalova.cz/soubory/Rozdily_v_kvalite_vyroбку_stejne_znacky_a_stejneho_baleni.pdf

V říjnu 2011 se dvojí kvalitou potravin zabýval Výbor pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin spadající pod Evropský parlament. Zjistil, že výrobci opravdu mění složení podle lokálních cenových možností, chutí a tradic. Diskutovalo se například o francouzské Nutelle, která je řidší než německá, jelikož francouzský chléb je měkčí než ten německý. Rumunská europoslankyně Elena Antonescuová zmínila, že ji členové rodiny i přátelé žádají, aby v Bruselu nakoupila „lepší věci“ a varovala před vytvořením spotřebitelů první a druhé kategorie. Český europoslanec Pavel Poc zmínil, že se ho každý den lidé ptají, „k čemu EU je, když nedokáže chránit svoje spotřebitele.“ Maďarský europoslanec János Áder zdůraznil, že někteří výrobci použití levnějších surovin ve východní Evropě přiznávají. Mluvčí Komise však zopakoval, že EU nemůže po výrobcích vyžadovat „jednu recepturu pro všechny“, ale spotřebitelé by měli být o složení informováni.¹⁵

I v roce 2012 se na Evropskou komisi obrátili dva europoslanci. Prvním z nich byl v únoru lotyšský poslanec Arturs Krišjānis Kariņš. Opět odkazoval na studii Asociace spotřebitelů Slovenska, oproti ostatním europoslancům však zmínil, že v dnešní době mají lidé možnost větší mobility, mohou tedy stejné výrobky nakupovat i za hranicemi a nákup poté vyhodnocovat, bohužel však často dochází k závěru, že se kvalita různí.¹⁶ V květnu se pak na Komisi znovu obrátil rumunský europoslanec Rareș-Lucian Niculescu s otázkou, jaké opatření chce Komise přijmout, aby regulovala případy, na které upozornila Asociace spotřebitelů Slovenska.¹⁷ Komisař John Dalli v tomto případě odpověděl, že nedávno přijatý Evropský program pro spotřebitele označuje prosazování směrnice o nekalých obchodních praktikách jako jednu ze svých priorit.¹⁸ V samotném dokumentu Komise připouští, že se musí ujmout výraznější úlohy při monitorování a koordinaci vymáhání této směrnice a provede aktualizaci pokynů k uplatňování směrnice.. Jako opakující se problémy nebo nové obchodní praktiky však uvádí například využívání internetových cenových vyhledávačů, o dvojí kvalitě výrobků se nezmiňuje.¹⁹

¹⁵ Evropský parlament. *Some products are more equal than others? MEPs debate food quality variations*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20111007STO28689/some-products-are-more-equal-than-others-meps-debate-food-quality-variations>

¹⁶ Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-001581/2012*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2012-001581&language=EN>

¹⁷ Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-005217/2012*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2012-005217&language=EN>

¹⁸ Evropský parlament. *Odpověď komisaře Dalliho jménem Komise na parlamentní otázku E-005217/2012*.

[online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2012-005217&language=EN>

¹⁹ Evropská unie. *A European Consumer Agenda – Boosting confidence and growth*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2012:0225:FIN>

V únoru 2013 se na Evropskou komisi obrátila slovenská europoslankyně maďarské národnosti Edit Bauer. Ta kromě již známých argumentů zmínila také fakt, že mnozí občané západního Slovenska nakupují v Rakousku, protože jsou tam nižší ceny, zatímco kvalita potravin stejné značky je mnohem vyšší, a to samé podle ní platí také o některých službách, kdy mobilní společnosti nebo banky nabízejí ve starých členských státech nižší sazby. Dvojí kvalitu Edit Bauer považuje za diskriminační praktiku vůči novým členským státům, která má vzhledem k nižším platům a častým vyšším cenám v těchto státech negativní dopad na sociální kohezi. Komisi položila otázku, zda pracuje na přehledném a jednotném systému ochrany spotřebitelů ze všech členských států a zda se nechystá provést komparativní studii, která by se zaměřila na tyto nepřijatelné rozdíly a diskriminaci vůči různým skupinám spotřebitelů.²⁰ Tonio Borg, maltský komisař pro zdraví a spotřebitelskou politiku, který nahradil Johna Dalliho, v odpovědi opět odkázal na předchozí odpovědi. Kromě toho zdůraznil, že pravidla EU týkající se ochrany spotřebitele se vztahují na všechny členské státy stejným způsobem, ačkoliv v některých případech může jít národní legislativa nad rámec minimální harmonizace. Na závěr uvedl, že Komise neplánuje komparativní studii kvality výrobků prodávaných v různých státech, avšak monitoruje spotřebitelské podmínky na více než 50 trzích se zbožím a službami, a přestože je většina trhů vnímána pozitivněji ve starých členských státech, tak jsou některé trhy (například telekomunikační) vnímány lépe v nových členských státech.²¹

V červnu 2013 Evropský parlament přijal usnesení o novém programu evropské spotřebitelské politiky. V něm byla vůbec poprvé vzata v potaz problematika dvojí kvality výrobků, a to v bodech 9 a 10, které mimo jiné vycházely z pozměňovacích návrhů české europoslankyně Olgy Sehnalové.²² Tyto body zní následovně:

„9. zdůrazňuje, že ze závěrů různých průzkumů veřejného mínění vyplývá, že spotřebitelé jsou dlouhodobě znepokojeni možnými rozdíly v jakosti u výrobků stejné značky a stejného balení distribuovaných v rámci jednotného trhu; domnívá se, že spotřebitelé v jednotlivých členských státech nemají při nákupu výrobků stejné značky a stejného balení v rámci jednotného trhu

²⁰ Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-001209-13*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2f%2fEP%2f%2fTEXT%2bWQ%2bE-2013-001209%2b0%2bDOC%2bXML%2bVO%2f%2fEN&language=EN>

²¹ Evropský parlament. *Odpověď komisaře Borga jménem Komise na parlamentní otázku E-001209/2013*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2013-001209&language=EN>

²² SEHNALOVÁ, Olga. *Rozdíly v kvalitě výrobků stejné značky a stejného balení*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://sehnalova.cz/soubory/Rozdily_v_kvalite_vyrobku_stejne_znacky_a_stejneho_baleni.pdf

přístup ke stejné úrovni jakosti; poukazuje na nepřijatelnost jakékoli formy diskriminace mezi spotřebiteli;

10. *vyzývá Komisi, aby provedla důkladné prošetření této problematiky, které by umožnilo zhodnotit, zda je zapotřebí upravit stávající právní předpisy Unie; vyzývá Komisi, aby o výsledku šetření informovala Evropský parlament a spotřebitele;*²³

V návaznosti na přijetí usnesení o novém programu evropské spotřebitelské politiky se ohledně dvojí kvality výrobků na Komisi v červnu 2013 obrátil belgický europoslanec Marc Tarabella, avšak dostal stejnou odpověď.²⁴ V listopadu 2013 se k tomuto usnesení Evropská komise vyjádřila detailněji. V případě bodů týkajících se dvojí kvality výrobků Komise poukázala na to, že smyslem legislativy EU je zajištění bezpečnosti výrobků. Pokud výrobky splňují požadavky unijního trhu a neklamou spotřebitele v hlavních charakteristikách, žádný právní předpis nezabraňuje firmám, aby odlišovaly své výrobky v závislosti na lokálních chuťových preferencích či kupní síle. Prošetření této problematiky by podle Komise bylo extrémně složité, náročné na zdroje a vzhledem k výše uvedeným důvodům by byl přínos takového prošetření zanedbatelný.²⁵

V únoru 2014 se na toto téma zeptala i chorvatská europoslankyně Dubravka Šuica, přičemž se opět opírala o test Asociace spotřebitelů Slovenska. Na rozdíl od obvyklého dělení na východní a západní země však uvedla, že je nepřijatelná diskriminace a dělení na chudý jih a bohatý sever.²⁶ V odpovědi chorvatský komisař pro ochranu spotřebitele Neven Mimica zmínil, že Komise se k celé záležitosti staví stále stejně, avšak ocenila by jakékoliv další informace kromě zmiňované několik let staré studie, aby bylo možné posoudit, zda k porušování právních předpisů EU dochází.²⁷

²³ Evropský parlament. *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 11. června 2013 o novém programu evropské spotřebitelské politiky*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2013-0239+0+DOC+XML+V0//CS>

²⁴ Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-007154-13*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2f%2fEP%2f%2fTEXT%2bWQ%2bE-2013-007154%2b0%2bDOC%2bXML%2bV0%2f%2fEN&language=EN>

²⁵ Evropský parlament. *Commission response to text adopted in plenary*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/oeil/spdoc.do?i=22909&j=0&l=en>

²⁶ Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-001148-14*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2014-001148&language=CS>

²⁷ Evropský parlament. *Odpověď komisaře Mimici jménem Komise na parlamentní otázku E-001148/2014*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2014-001148&language=CS>

V březnu 2014 Evropský parlament přijal nařízení o víceletém programu pro spotřebitele na období 2014-2020. V textu nařízení však problematika dvojí kvality výrobků obsažena nebyla.²⁸ V lednu 2016 Evropský parlament přijal usnesení o výroční zprávě o politice hospodářské soutěže EU, ve kterém je v bodě 14 opět zmíněna problematika dvojí kvality výrobků. Tento bod zní následovně:

„14. poukazuje na skutečnost, že spotřebitelům jsou v rámci jednotného trhu prodávány výrobky, jejichž složení se v jednotlivých zásilkách liší, ačkoli značka i balení jsou totožné; vyzývá Komisi, aby ověřila, zda se v rámci politiky EU v oblasti hospodářské soutěže jedná o postup, který má negativní důsledky pro dodavatele místní a regionální produkce, zejména pak pro malé a střední podniky;“²⁹

Ve stejný den se na Evropskou komisi opět obrátila česká europoslankyně Olga Sehnalová. Odkázala na usnesení o novém programu evropské spotřebitelské politiky z roku 2013, ve kterém Evropský parlament Komisi vyzval, aby problematiku dvojí kvality výrobků důkladně prošetřila a následně informovala Evropský parlament i spotřebitele. Zeptala se tedy, jaká šetření v této věci Komise provedla a s jakými výsledky.³⁰ V odpovědi česká komisařka pro spravedlnost, spotřebitele a rovnost pohlaví Věra Jourová odkázala na předchozí písemné odpovědi s tím, že Komise se již problematikou několikrát zabývala, avšak nezjistila žádné případy porušení předpisů. Zopakovala také, že prošetření situace, ke kterému Komisi vyzval Evropský parlament, by bylo nesmírně složité a nákladné, přičemž přínos by byl minimální. Na konci však zmínila, že podle směrnice o nekalých obchodních praktikách by chování, kdy obchodník inzeruje výrobek jako shodný v několika členských státech, ale v některých zemích by záměrně snížil kvalitu, mohlo být považováno za nekalé a být zakázáno. Takové případy je však nutné posuzovat jednotlivě příslušnými vnitrostátními orgány na ochranu spotřebitele.³¹ Podle Olgy Sehnalové představovala tato odpověď velký posun,³² avšak ve skutečnosti

²⁸ Evropská unie. *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 254/2014 ze dne 26. února 2014 o víceletém programu pro spotřebitele na období 2014–2020 a o zrušení rozhodnutí č. 1926/2006/ES*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0254>

²⁹ Evropský parlament. *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 19. ledna 2016 o výroční zprávě o politice hospodářské soutěže EU*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0004+0+DOC+XML+V0//CS#def_1_3

³⁰ Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-000329-16*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+E-2016-000329+0+DOC+XML+V0//CS>

³¹ Evropský parlament. *Odpověď komisařky Jourové jménem Komise na parlamentní otázku E-000329/2016*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2016-000329&language=CS>

³² SEHNALOVÁ, Olga. *Rozdíl v kvalitě výrobků stejné značky a stejného balení*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://sehnalova.cz/soubory/Rozdily_v_kvalite_vyrobku_stejne_znacky_a_stejneho_baleni.pdf

podobnou odpověď poskytla už komisařka Meglena Kunevová v reakci na úplně první dotaz týkající se rozdílné kvality výrobků z roku 2009. Komisař John Dalli pak tuto odpověď zopakoval i v roce 2012.³³

Odpověď komisařky Jourové je v tomto ohledu v souladu s pokyny k uplatňování směrnice o nekalých obchodních praktikách, které Evropská komise vydala v květnu 2016. Podle nich se zboží stejné značky a s týmž nebo podobným balením „může lišit, co se týká jeho složení, v závislosti na místě výroby a cílovém trhu, tj. může se lišit mezi jednotlivými státy.“ Rozdílné složení tedy podle směrnice samo o sobě nekalou praktiku nezakládá, avšak dokument také shodně s prohlášením komisařky Jourové uvádí, že v případě propagace výrobku jakožto produktu stejné jakosti a složení může být v případě nesprávnosti tohoto tvrzení směrnice o nekalých obchodních praktikách použita. Dokument však na rozdíl od většiny ostatních praktik neuvedl žádný konkrétní případ, kdy se v případě dvojí kvality o nekalou obchodní praktiku jedná.³⁴ V lednu 2017 byl vydán zkrácený přehled pokynů k uplatňování směrnice o nekalých obchodních praktikách, avšak v něm dvojí kvalita výrobků nebyla zmíněna vůbec.³⁵ Na konci přehledu jsou uvedeny názory zúčastněných stran, kterých se tato směrnice týká. Podle Evropské organizace spotřebitelů má směrnice o nekalých obchodních praktikách potenciál chránit spotřebitele před, během i po transakci, ale přesto je potřeba přijmout některá opatření. Seznam zakázaných obchodních praktik například podle organizace neumožňuje členským státům zakázat a trestat některé nekalé praktiky, které jsou úzce spojené s určitým kulturním, sociálním nebo ekonomickým prostředím členských států.³⁶

V květnu 2016 se Olga Sehnalová na Komisi obrátila znovu. Odvolávala se na komisařku Bieńkowskou, která se na Výboru pro vnitřní trh a ochranu spotřebitele vyjádřila proti diskriminaci spotřebitelů a vzkázala firmám, že vnitřní trh není možné budovat jen tam, kde jim to vyhovuje. Také zmínila, že se dvojí kvalita stává tématem i pro členské státy, kdy například český ministr průmyslu a obchodu v souvislosti s dvojí kvalitou interpeloval

³³ Evropský parlament. *Odpověď komisaře Dalliho jménem Komise na parlamentní otázku E-005217/2012.* [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2012-005217&language=EN>

³⁴ Evropská unie. *Pokyny k provedení/uplatňování směrnice 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách.* [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52016SC0163>

³⁵ Evropský parlament. *Application of the Unfair Commercial Practices Directive: Overview of the Commission's May 2016 guidance document.* [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA%282017%29595888

³⁶ The European Consumer Organisation. *Fitness check of EU consumer law 2016.* [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2016-081_csc_fitness_check_of_eu_consumer_law_2016_beuc_position.pdf

Generální ředitelství pro spravedlnost Evropské komise, které se v souvislosti s dvojí kvalitou pracích prášků obrátilo na Generální ředitelství pro růst. Komise se tedy Olga Sehnalová opět zeptala, zda hodlá vypracovat analýzu, ke které ji vyzval Evropský parlament, a jaké aktivity plánuje Komise v nejbližší době uskutečnit v oblasti nepotravinářského zboží.³⁷ V odpovědi ze srpna 2016 již byla komisařka Věra Jourová vůči dvojí kvalitě výrobků přísnější. Hned na začátku zopakovala, že je podle směrnice o nekalých obchodních praktikách nezákonné, aby obchodníci inzerovali produkt v několika členských státech jako stejný a současně úmyslně snižovali kvalitu v některých z těchto států. Dále uvedla, že právo EU neomezuje společnosti, aby produkty přizpůsobovali jednotlivým trhům, avšak uvedené informace nesmí být pro spotřebitele zavádějící co se týká základních charakteristik, mezi které zařadila i kvalitu. Na závěr znovu uvedla, že Komise žádnou srovnávací studii neplánuje, avšak prostřednictvím srovnávacích přehledů sleduje podmínky spotřebitelů, kdy je většina trhů hodnocena příznivěji ve starých členských státech (jako příklad uvedla trh s potravinami), avšak například letecká doprava, poštovní služby, telekomunikace a bankovní účty jsou lépe hodnoceny v nových členských státech.³⁸

V dřívějších prohlášeních Evropské komise se o kvalitě jakožto základní charakteristice, která může zákazníka obecně klamat, nemluvilo. Otázkou také je, zda je tato interpretace směrnice o nekalých obchodních praktikách správná, jelikož v ní se v této souvislosti o kvalitě přímo nepíše. Analýza směrnice je součástí následující kapitoly.

Velký posun v kauze nastal na začátku roku 2017, tedy po zveřejnění výsledků srovnávacího testu zadaného slovenským ministerstvem zemědělství. Na začátku března proběhl na popud slovenského premiéra Roberta Fica mimořádný summit zemí Visegrádské skupiny (V4) ve Varšavě, jehož hlavním tématem byla dvojí kvalita potravin na jednotném trhu EU.³⁹ Zástupci České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska se zde shodli na důraznějším postupu proti dvojí kvalitě potravin v EU a vyzvali Evropskou komisi, aby naplnila usnesení Evropského parlamentu z roku 2013, podle kterého měla zadat evropskou analýzu dvojí kvality potravin a

³⁷ Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-004362-16*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2016-004362&language=CS>

³⁸ Evropský parlament. *Odpověď komisařky Jourové jménem Komise na parlamentní otázku E-004362/2016*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2016-004362&language=CS>

³⁹ Vláda České republiky. *Premiér Sobotka: Dvojí kvalita potravin v EU musí skončit! Na mimořádné schůzce V4 budeme v nejbližších dnech hledat řešení, jak toho rychle dosáhnout*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/premier-sobotka-dvoji-kvalita-potravin-v-eu-musi-skoncit!-na-mimoradne-schuzce-v4-budeme-v-nejblicsich-dnech-hledat-reseni--jak-toho-rychle-dosah-153878/>

navrhnout konkrétní legislativní změny.⁴⁰ Česká vláda v této souvislosti připomněla vlastní aktivity týkající se dvojí kvality potravin od konce roku 2015 – žádala například státy východní a střední části EU o informace, zda také registrují stížnosti na dvojí kvalitu, připravila podklady k provedení vlastní analýzy a společně se Slovenskem, Bulharskem, Chorvatskem a Estonskem na tuto problematiku upozornila orgány Evropské unie, které však reagovaly stejným způsobem jako v minulosti.⁴¹

Přestože se mimořádný summit konal ve Varšavě, tak Polsko o problematiku dvojí kvality výrobků dlouhodobě ze zemí V4 projevuje nejmenší zájem, což je viditelné i z velmi obecného prohlášení tehdejší polské premiérky Beaty Szydlové, podle které „Polsko podporuje veškeré aktivity, které budou směřovat k vyeliminování nepoctivé praxe na trhu a ochraně spotřebitelů.“ Podle zpravodaje ČT Miroslava Karase je důvodem velikost polského trhu, na kterém jsou Poláci zvyklí kupovat polské zboží, které v obchodech naprosto dominuje. Český premiér Bohuslav Sobotka prohlásil, že Evropská komise problém podceňuje, jelikož je praxe dvojí kvality nepřijatelná, a že doufá, že mimořádný summit V4 bude pro Evropskou komisi budíčkem. Maďarský premiér Viktor Orbán zmínil, že Evropská komise k problému nepřístupuje správně a země V4 chtějí dospět k tomu, „abychom se nestali odkladištěm potravin, které jsou odpady.“⁴²

Nejdále však zašel slovenský premiér Fico, který již před summitem prohlásil, že nevyklučuje, že slovenská vláda zahájí evropskou občanskou iniciativu, která v případě sesbírání alespoň milionu podpisů zaúkoluje Evropskou komisi v této záležitosti. Pohrozil také, že Bratislava je v případě neochoty ze strany EU připravena přistoupit k odvetným opatřením, například k přijetí interního předpisu, který stanoví povinnost použití výhradně slovenských potravin ve veřejném stravování. Dodal, že se budou s Evropskou komisí „velmi rádi soudit“.⁴³ Právě v tomto období se tedy dá mluvit o výrazné politizaci celé kauzy. Navíc jsou podle evropské

⁴⁰ Vláda České republiky. *Premiér Sobotka: Země V4 budou společně a důrazně postupovat proti dvojí kvalitě potravin v EU.* [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-sobotka-zeme-v4-budou-spolecne-a-durazne-postupovat-proti-dvoji-kvalite-potravin-v-eu--154024/>

⁴¹ Vláda České republiky. *Kroky vlády Bohuslava Sobotky v oblasti kvality potravin.* [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/kroky-vlady-bohuslava-sobotky-v-oblasti-kvality-potravin-154037/>

⁴² Česká televize. *Stejný obal, ale horší kvalita potravin než v Německu. V4 tlačí na Evropskou komisi, aby věc řešila.* [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2047656-stejny-obal-ale-horsi-kvalita-potravin-nez-v-nemecku-v4-tlaci-na-evropskou-komisi-aby-ga=2.234273046.98780443.1531661411-1300594328.1498579187>

⁴³ Česká televize. *Nížší podíl masa než v Rakousku. Státy V4 se brání „potravinám druhého řádu“.* [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2043328-nizsi-podil-masa-nez-v-rakousku-staty-v4-se-brani-potravinam-druheho-radu>

legislativy možnosti, jak řešit tuto problematiku na vnitrostátní úrovni, jenom velmi omezené, takže se v tomto případě jednalo spíše o silná slova.

Problematika dvojí kvality výrobků se v březnu 2017 dostala také na program zasedání evropské Rady pro zemědělství a rybolov. Zde byli z iniciativy Slovenska, České republiky a Maďarska všichni ministři zemědělství z EU seznámeni s problematikou dvojí kvality výrobků a výsledky testů. Několik delegací obavy a požadavky těchto tří zemí podpořilo s tím, že přestože jsou takové výrobky většinou bezpečné a označené v souladu s právními předpisy EU, tak by taková praktika mohla potenciálně spotřebitele klamat a vytvářet nekalou soutěž. Evropská komise se zavázala, že bude situaci sledovat, a požádala členské státy, aby případy dvojí kvality oznamovaly příslušným vnitrostátním orgánům i samotné Komisi. Také vysvětlila, že řešení tohoto problému bude pokračovat v kontextu spolupráce v oblasti ochrany spotřebitele a na Fóru na vysoké úrovni pro lepší fungování potravinářského řetězce.⁴⁴

Dvojí kvalitou se následně zabývala celá Evropská komise na svém zasedání v březnu 2017. Komisařka Jourová zde zdůraznila, že Evropská unie nemůže v tomto směru slibovat věci, které nebude moci splnit, pokud jde o vytváření nových pravidel nebo zakládání centrální agentury, která by měla na starosti garantování chutě výrobků na vnitřním trhu. Prezentovala však myšlenku, že by Komise mohla hrát roli zprostředkovatele – pomáhala by vnitrostátním orgánům ve vymáhání stávajících pravidel týkajících se nekalých obchodních praktik. Mohla by také například podporovat spotřebitelské asociace v tom, aby na trhu hrály aktivní roli při změně obchodních strategií. Komisařka upřesnila, že Fórum na vysoké úrovni, kterého se zúčastní zástupci členských států, výrobců a distributorů, se uskuteční v červnu a bude mít za cíl hledání způsobů, jak zlepšit fungování potravinářského řetězce. Komise se nakonec shodla na tom, že je potřeba rozlišit právní a politický rozměr problematiky dvojí kvality výrobků. Konstatovala, že nemá v plánu vytvářet novou legislativu na evropské úrovni, aby nebyla vystavena kritice, že se plete do všeho a chce harmonizovat chutě. Z politického hlediska vzala na vědomí, že občané některých členských států mají pocit, že je s nimi zacházeno odlišně, a vyjádřila zájem o aktivity vedoucí ke zlepšení povědomí o této problematice. Komise se však distancovala od snahy některých členských států, které toto téma zneužily jako důkaz, že jsou ze strany Unie diskriminovány. Předseda Evropské komise Jean-Claude Juncker zopakoval, že

⁴⁴ Rada Evropské unie. *Outcome of the council meeting – 3524th Council meeting*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7015-2017-INIT/en/pdf>

podle něj toto rozhodnutí nespadá do kompetencí Komise, a je nežádoucí vyvolávat dojem, že Komise si bere na zodpovědnost něco, co poté nebude schopná vyřešit.⁴⁵

Komisařka Jourová se o několik dnů později setkala se slovenskou ministryní zemědělství a zareagovala na výzvu zemí V4 směřovanou Evropské komisi. Podle jejího odhadu problém snížené kvality potravin nebyl problémem celé Evropy, a jelikož se EU snaží legislativně řešit pouze celoevropské problémy, tak se tento problém pokouší řešit jinak. Uvedla, že existující vysoké standardy na ochranu spotřebitele by měly využívat obchodní inspekce v zemích, kterých se problém týká. Dodala však, že by pro ni byl vynikající výsledek, kdyby výrobci produktů dvojí kvality svůj postup přehodnotili a začali vysokou kvalitu dodávat všude.⁴⁶ Tato reakce působí v porovnání s předchozími vyjádřeními komisařky méně angažovaně, což může být dáno právě tím, že se Komise v předcházejících dnech dohodla, že nebude vytvářet dojem, že problém může vyřešit.

Na základě zasedání Rady pro zemědělství a rybolov předložila skupina 46 europoslanců Evropské komisi v souvislosti s dvojí kvalitou výrobků závažnou interpelaci k písemnému zodpovězení s rozpravou. K ní se z českých europoslanců připojili Tomáš Zdechovský, Pavel Svoboda, Michaela Šojdrová a Olga Sehnalová. Tato interpelace se již opírala o řadu studií, které rozdily ve složení potvrdily – europoslanci se zaměřili hlavně na rozdily v kvalitě základních složek výrobků.⁴⁷ Následné rozpravy, která se uskutečnila v květnu 2017 a kterou vedl český europoslanec Pavel Telička, se jako zástupkyně komisařky Jourové účastnila i rumunská komisařka pro regionální politiku Corina Crețuová. Ta na začátku rozpravy oznámila, že Komise již dostala 21 odpovědí týkajících se existence dvojí kvality výrobků, a to převážně potravin, čistících prostředků a krmiv pro zvířata z České republiky, Maďarska, Slovenska a Chorvatska. Vyjádřila také názor, že místo zavádění nové legislativy zakazující dvojí kvalitu výrobků by podle Komise měla být spíše posílena legislativa stávající.

Europoslankyně Michaela Šojdrová nad tímto vyjádřila znepokojení, jelikož dle jejího názoru je odlišná kvalita v současné době legislativně obtížně postižitelná a národní kontrolní orgány nemají možnost srovnávat ani postihovat zboží dvojí kvality, jednotliví spotřebitelé však těžko

⁴⁵ Evropská komise. *Minutes of the 2203rd meeting of the Commission held in Brussels*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10061/2017/EN/PV-2017-2203-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF#page=19>

⁴⁶ Česká televize. *Dvojí kvalitu potravin ať řeší národní inspekce, není to problém celé Evropy, míní česká eurokomisařka*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2059850-dvoji-kvalitu-potravin-resi-narodni-inspekce-neni-problem-cele-evropy-mini-ceska>

⁴⁷ Evropský parlament. *Parlamentní otázka O-000019/2017*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+OQ+O-2017-000019+0+DOC+XML+V0//CS>

posoudí, jestli by v sousední zemi za stejnou cenu koupili stejný výrobek. Europoslankyně Dita Charanzová zdůraznila, že přes opakované projednávání zatím nedochází k žádné změně, a podle jejích slov je potřeba jednat na úrovni členských států i na úrovni EU, a to lepším naplňováním stávající legislativy či novou legislativou. Olga Sehnalová ocenila, že se dvojitá kvalita stává i v Evropském parlamentu konečně politickým tématem, a znovu připomněla usnesení Parlamentu z roku 2013, které vyzývalo Evropskou komisi k prošetření situace. Na závěr připomněla, že dvojitá kvalita se týká i nepotravinářského zboží. Spokojenost s tím, že se tato debata uskutečnila na půdě Evropského parlamentu za přítomnosti Komise, vyjádřil i europoslanec Pavel Telička.⁴⁸

Poté, co v červenci 2017 první test dvojitá kvality výrobků zveřejnilo i české ministerstvo zemědělství, tyto výsledky ministrům zemědělství zemí EU v Bruselu prezentoval český ministr zemědělství Marian Jurečka. Od žádného diskutujícího ministra už údajně nezazněl argument, že se nejedná o problém, zatímco do té doby se k situaci kriticky stavělo například Německo či Belgie, které argumentovaly ochranou svobody podnikání.⁴⁹ Současně se v červenci také konalo setkání premiérů zemí visegrádské čtyřky v Budapešti, kde bylo přijato společné prohlášení, ve kterém premiéři požadují, aby Evropská komise problém aktivně řešila. Slovenský premiér Fico na tomto setkání získal mandát pro jednání s předsedou Evropské komise Junckerem a dodal, že „to, co se děje v oblasti dvojitá kvality potravin, začíná být mezinárodní skandál.“ Český premiér Bohuslav Sobotka prohlásil, že situaci je třeba řešit jedinečně v rámci jednotného evropského trhu, protože nikdo nechce vytvářet překážky.⁵⁰

Po setkání s premiérem Ficem předseda Evropské komise Jean-Claude Juncker prohlásil, že nepovažuje problém dvojitá kvality potravin za nevýznamný, a dodal, že Komise této problematice bude věnovat plnou pozornost. Zmínil také, že v tuto chvíli neočekává novou právní úpravu, která by měla dvojitá kvalitě zabránit, ale do budoucna ji nevyloučil.⁵¹ V září

⁴⁸ Evropský parlament. *16. Závažné interpelace (rozprava)*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=CRE&reference=20170518&secondRef=ITEM-016&language=EN&ring=O-2017-000019#top>

⁴⁹ Česká televize. *Eurokomisařka Jourová chce kvůli dvojitá kvalitě potravin jednat s výrobci*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2184097-eurokomisarka-jourova-chce-kvuli-dvoji-kvalite-potravin-jednat-s-vyrobci>

⁵⁰ Česká televize. *Fico bude o dvojitá kvalitě potravin jednat s Junckerem. Mluví o „mezinárodním skandálu“*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2186002-fico-bude-o-dvoji-kvalite-potravin-jednat-s-junckerem-mluvi-o-mezinarodnim>

⁵¹ Mladá fronta DNES. *Dvojitá kvalita potravin v EU není nevýznamný problém, připustil Juncker*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/dvoji-kvalita-potravin-v-eu-dfx-eko_euro.aspx?c=A170727_114654_eko_euro_neh

2017 Jean-Claude Juncker pronesl projev o stavu Unie. V něm věnoval jednu část právě dvojí kvalitě potravin. Níže je uveden přepis dané pasáže:

„V Unii, kde jsou si všichni rovni, nejsou ani spotřebitelé druhé kategorie. Není pro mě přijatelné, aby občanům v některých částech Evropy, ve střední a východní Evropě, byly pod stejnou značkou a ve stejném balení prodávány potraviny nižší kvality než občanům v jiných zemích. Slováci si nezasluhují rybí prsty s nižším obsahem rybiho masa. Maďaři pokrmy s nižším obsahem masa. Češi čokoládu s nižším obsahem kaka. Právní předpisy EU již tyto praktiky zakazují. A my nyní musíme národním orgánům poskytnout více pravomocí, které jim umožní tyto nezákonné praktiky vymýtit, ať už se vyskytnou kdekoli.“⁵²

Komisařka Jourová následně k dané problematice dodala toto:

„Jsou-li dva různé výrobky nabízeny spotřebitelům pod stejnou značkou a ve stejném obalu, jedná se o klamavé a nekalé jednání. Tato záležitost je jasným příkladem toho, že přeshraniční problémy lze řešit pouze spoluprací na úrovni EU. Členské státy se s ní samy dlouho nedokázaly vypořádat. Jsem odhodlána tuto praxi, kterou právo Unie zakazuje, odstranit a zajistit, aby se všem spotřebitelům dostalo stejného zacházení.“⁵³

Během relativně krátké tedy došlo ke značné změně v interpretaci právních předpisů EU ze strany představitelů Evropské komise. Podle dřívějších prohlášení byla dvojí kvalita výrobků v očích směrnice o nekalých obchodních praktikách považována za klamavou pouze tehdy, kdy prodejce výrobek vyloženě propagoval jako identický, avšak nebylo tomu tak, a záležitost se týkala pouze jednotlivých členských států. Podle těchto prohlášení je však možné dvojí kvalitu výrobků považovat za nepřijatelnou automaticky s tím, že současná legislativa takový postup již zakazuje, přičemž záležitost je možné řešit pouze na celoevropské úrovni. Toto prohlášení je nicméně možné považovat za nadsazené, jelikož v samotných právních předpisech nemá plnou oporu, což je předmětem následující kapitoly. Každopádně se však jednalo o posun k celoevropskému řešení, ačkoliv stále pouze přísnějším výkladem stávající legislativy.

Na konci září 2017 Evropská komise vydala oznámení o uplatňování právních předpisů EU v oblasti potravin a ochrany spotřebitele v případech dvojí kvality výrobků. V tomto dokumentu se píše, že „Komise podniká kroky v řadě oblastí, aby obnovila důvěru občanů

⁵² Evropská komise. *Projev o stavu Unie 2017*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-3165_cs.htm

⁵³ Evropská komise. *Dvojí kvalita potravinářských výrobků: Komise vydala pokyny, které členským státům pomohou v boji s nekalými obchodními praktikami*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-3403_cs.htm

v jednotný trh, a rozhodla se nejprve zaměřit na oblast potravin.“ Jedním z těchto kroků je příprava konkrétních opatření k zajištění spolehlivých a srovnatelných důkazů, a to nejdříve v oblasti potravin. Zmíněno je například výzkumné středisko pracující na pokynech pro společnou metodiku testování, kterou následně budou moci použít vnitrostátní donucovací orgány, nebo zpřehledňování informací o přesném obsahu výrobku. V tomto ohledu Komise uvedla, že jedná s výrobci a obchodníky o tom, jak zajistit transparentnost nad rámec zákonných povinností, přičemž jednou z variant je kodex chování pro výrobce, který by dvojí kvalitě zabráňoval.

Oznámení Komise dále stanovuje, ve kterých případech je možné považovat dvojí kvalitu za porušení směrnice o nekalých obchodních praktikách. Aby tomu tak bylo, musí být splněno těchto 5 podmínek:

- 1) Výrobek je v souladu s odvětvovými právními předpisy (pokud není, tak se jedná o nelegální praktiku automaticky).
- 2) Výrobek je propagován pod stejnou značkou a ve stejném balení.
- 3) Složení výrobku se výrazně liší od verze prodávané na jiných částech jednotného trhu.
- 4) Spotřebitel o tomto rozdílu není dostatečně informován.
- 5) Tato informace je zásadní – pokud by o rozdílu byl spotřebitel informován, tak by si výrobek nezakoupil.

Dokument výslovně uvádí, že značky v mysli spotřebitelů fungují jakožto certifikát kontrolované a trvalé kvality, a proto někteří spotřebitelé očekávají, že značkové výrobky buď budou všude rovnocenné, nebo budou na rozdíly upozorněni. Spotřebitelé navíc na jednotném trhu podle dokumentu rozdíly obecně neočekávají. To však nic nemění na tom, že přizpůsobování výrobků v závislosti na různých stravovacích zvyklostech, lokální dostupnosti surovin, technické úrovni nebo cenové pružnosti místní poptávky je nadále v pořádku.⁵⁴ Tento dokument celkově zmírňuje předchozí prohlášení představitelů Evropské komise, jelikož sice uvádí podmínky, kdy je možné dvojí kvalitu považovat za klamavou obchodní praktiku, avšak tyto podmínky jsou v kontextu směrnice o nekalých obchodních praktikách poměrně přísné, dokument například pracuje s právně nejistým pojmem „náležitá profesionální péče“.

⁵⁴ Evropská unie. *Commission Notice on the application of EU food and consumer protection law to issues of Dual Quality of products — The specific case of food*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2017.327.01.0001.01.ENG&toc=OJ:C:2017:327:TOC

Kromě oznámení o uplatňování právních předpisů v případech dvojí kvality výrobků Evropská komise také vydala informace o dalších opatřeních. Na vypracování jednotné metodiky srovnávacích testů Komise poskytla milion eur, další milion eur poskytla členským státům na donucovací opatření nebo financování studií a zahájila také dialog s výrobci.⁵⁵

V říjnu 2017 se v Bratislavě z iniciativy české a slovenské vlády konal spotřebitelský summit týkající se dvojí kvality výrobků. Zúčastnili se ho zástupci členských zemí EU, Evropské komise, Evropského parlamentu i spotřebitelských sdružení. Český premiér Bohuslav Sobotka uvedl, že dle názoru České republiky klíč leží v revizi směrnice o nekalých obchodních praktikách, jelikož současná podoba dostatečný postih této praktiky neumožňuje. S tím komisařka Jourová nesouhlasila, podle ní tyto praktiky na základě směrnice potírat jdou. Dodala však, že proces úpravy směrnice je otevřen, žádné podněty ke změnám nicméně Komise v té době zatím nedostala. Podle premiéra Sobotky je řešení dvojí kvality potravin „příkladem, jak Evropská unie může efektivně ukázat svou přidanou hodnotu.“⁵⁶ Tento názor představuje velmi podstatný úhel pohledu – na jednu stranu jsou legitimní otázky spotřebitelů, kteří se podivují nad účelem Evropské unie, když není schopná stejnou kvalitu zajistit, avšak na druhou stranu je podstatné zmínit, že ve výchozím stavu je rozdílná kvalita výrobků na volném trhu normální.

V listopadu 2017 litevský komisař pro zdraví a bezpečnost potravin Vytenis Andriukaitis prohlásil, že rozdílné složení potravin je nebezpečné, jelikož vzbuzuje pocit, že existují zákazníci druhé kategorie. Jedná se však podle něj o problém všech, který nedělí Evropu na západní a východní. To dle jeho slov tvrdí politici, kteří shánějí hlasy na národní úrovni. Uvedl také, že Komise rozdílnou kvalitu řešit bude, ale potřebuje se opřít o věrohodné výzkumy.⁵⁷

Na začátku února 2018 komisařka Jourová prohlásila, že v dubnu navrhne Evropské komisi, aby byla dvojí kvalita výrobků zařazena na seznam nekalých obchodních praktik. Dodala, že Komise myslí zcela vážně, že vymýtí dvojí kvalitu potravin ze společného evropského trhu.⁵⁸

⁵⁵ Evropská komise. *Dvojí kvalita potravinářských výrobků: Komise vydala pokyny, které členským státům pomohou v boji s nekalými obchodními praktikami.* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z:

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-3403_cs.htm

⁵⁶ Česká tisková kancelář. *Sobotka: Řešení dvojí kvality potravin si žádá revizi směrnice.* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/sobotka-reseni-dvoji-kvality-potravin-si-zada-revizi-smernice/1537776>

⁵⁷ Hospodářské noviny. *Rozdílné složení potravin je nebezpečné, vzbuzuje pocit, že jste zákazníci druhé kategorie, říká eurokomisař. Brusel hodlá zasáhnout.* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-65951540-rozdilne-slozeni-potravin-je-nebezpecne-vzbuzuje-pocit-ze-jste-zakaznici-druhe-kategorie-rika-eurokomisar-brusel-hodla-zasahnout>

⁵⁸ Hospodářské noviny. *Eurokomisařka Jourová navrhne zařadit dvojí kvalitu potravin na seznam nekalých praktik. Myslíme zcela vážně, že ji vymýtíme, řekla.* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://byznys.ihned.cz/c1-66037230-jourova-chce-vymytit-dvoji-kvalitu-eurokomisi-navrhne-aby-odlisne-slozeni-jinak-totoznych-potravin-dala-na-seznam-nekalych-praktik>

V případě zjištění odlišné kvality potravin by také uvítala, aby se spotřebitelé mohli spojit proti výrobcům a podávat hromadné žaloby, později však upřesnila, že se bude jednat o zástupné žaloby, kdy dotčené spotřebitele bude zastupovat kvalifikovaná právnická osoba.⁵⁹ Před přílišným optimismem však varovala europoslankyně Olga Sehnalová, podle ní komisařka Jourová ještě nemá vyhráno, jelikož závěr musí ještě podpořit Komise, členské státy v Radě i Evropský parlament.⁶⁰

Prezident Potravinářské komory ČR Miroslav Toman upozornil, že samotná veřejná debata ohledně dvojí kvality výrobků již má výsledky, jelikož se řetězce Globus a Kaufland zavázaly, že v jejich obchodech různá kvalita nebude. Řetězec Globus například sdělil, že označení privátních značek v Česku ponese jen výrobky, které jsou identické s německými, a tato změna by měla být dokončena v červnu 2018.⁶¹ Změny oznámil například také německý výrobce sušenek Bahlsen, který ve všech zemích sjednotil recepturu a začal používat máslo místo palmového tuku i na východních trzích.⁶²

Jak však upozornil Think Tank Evropského parlamentu,⁶³ výrobci většinou s tvrzením ohledně dvojí kvality nesouhlasí. V návaznosti na projev předsedy Evropské komise Junckera se na Komisi obrátila organizace Food Drink Europe a Evropská asociace značek se souhlasem, že není přijatelné, aby někteří spotřebitelé dostávali méně kvalitní výrobky. Upozornily však na to, že rozdílné složení výrobků ještě automaticky neznamená, že je kvalita dvojí nebo nižší. Podobné rozdíly na základě odlišných chuťových preferencí nebo dostupnosti lokálních surovin jsou podle nich běžné a rozdíly nepanují výhradně mezi západem a východem. Přese všechno se však těší na spolupráci s Komisí na základě faktů a důkazů, jelikož by se rádi vyhnuly politikářením.⁶⁴

⁵⁹ Česká televize. *Separát místo masa? Dvojí kvalitu potravin postaví EU mimo zákon, chystají se rozsáhlé testy.* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2447146-separat-misto-masa-dvoji-kvalitu-potravin-postavi-evropska-komise-mimo-zakon>

⁶⁰ SEHNALOVÁ, Olga. *Vyjadření Olgy Sehnalové k dnešní tiskové konferenci eurokomisařky Věry Jourové na téma dvojí kvality.* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.sehnalova.cz/clanek/clanek/vyjadreni-olgy-sehnalove-k-dnesni-tiskove-konferenci-eurokomisarky-very-jourove-na-tema-dvoji-kvality-2018-2-2.html>

⁶¹ Česká televize. *Potraviný různé kvality ve stejném obalu? Budou zřejmě nekalou praktikou.* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2380363-potravin-y-ruzne-kvality-ve-stejnem-obalu-budou-zrejme-nekalou-praktikou>

⁶² The Slovak Spectator. *Bahlsen reacts to pressure, cookies will be the same across Europe.* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://spectator.sme.sk/c/20610482/bahlsen-reacts-to-pressure-cookies-will-be-the-same-across-europe.html>

⁶³ Evropský parlament. *European Commission guidelines on dual quality of branded food products.* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/608804/EPRS_BRI\(2017\)608804_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/608804/EPRS_BRI(2017)608804_EN.pdf)

⁶⁴ Food Drink Europe. *Joint Statement on alleged “dual quality” of food products.* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z:

V dubnu 2018 Evropská komise opravdu vydala návrh na změnu několika směrnic, který nazývá „Nová dohoda pro spotřebitele.“ Velká část změn se týká právě směrnice o nekalých obchodních praktikách. V návrhu je uvedeno, že přestože se Komise dvojí kvalitou výrobků několikrát zabývala prostřednictvím pokynů pro uplatňování směrnice o nekalých obchodních praktikách nebo oznámení o uplatňování právních předpisů v případě dvojí kvality potravin, tak zkušenosti s vymáháním ukazují, že by bylo výhodné vycházet z jasně stanoveného souboru ustanovení.⁶⁵ Detailní popis návrhu změny směrnice je součástí následující kapitoly. V červnu 2018 také Evropská komise představila společnou zkušební metodiku pro srovnávání kvality potravinářských výrobků, kterou poskytne členským státům, aby ji mohli využít v celoevropské testovací kampani, jejíž cílem je zjistit rozsah problému dvojí kvality. Výsledky těchto testů by měly být k dispozici do konce roku 2018.⁶⁶

1.2 POSTOJE ČESKÝCH EUROPOSLANCŮ

Poté, co se v médiích objevila informace, že Evropská komise navrhne zařazení dvojí kvality potravin na seznam nekalých praktik, jsem elektronicky zkontaktoval všechny české europoslance s následujícími dotazy:

- Za jak závažný problém považujete dvojí kvalitu potravin?
- Kdy jste se začal zajímat o problematiku dvojí kvality potravin a co konkrétního jste případně pro řešení tohoto problému podnikl?
- Budete hlasovat pro zařazení dvojí kvality potravin na tzv. „blacklist“ nekalých obchodních praktik, což bude součástí širšího balíku spotřebitelské legislativy, ve kterém budou navrženy také hromadné žaloby spotřebitelů?
- Je výše uvedené řešení dostatečné? Pokud ne, jak byste si představoval řešení vy?

https://www.fooddrinkeurope.eu/uploads/statements_documents/STATEMENT_on_alleged_dual_quality_of_food_products.pdf

⁶⁵ Evropská unie. *Návrh SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993, směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/6/ES, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU, pokud jde o lepší vymáhání a modernizaci právních předpisů EU na ochranu spotřebitele*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A52018PC0185>

⁶⁶ Evropská komise. *Dvojí kvalita potravin: Evropská komise vydává společnou zkušební metodiku*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4122_cs.htm

- Co říkáte na argument, že Češi mají odlišné požadavky a chutě, a proto jsou na náš trh dodávány produkty v rozdílné, často nižší kvalitě? Jaký je podle vás skutečný důvod, proč firmy dvojí kvalitu praktikují?
- Jak je toto téma vnímáno vašimi kolegy europoslanci ze starých členských zemí EU? Prosazujete řešení problému na úrovni politických frakcí v Evropském parlamentu?
- Jaký vliv má podle vás fenomén dvojí kvality potravin na veřejné mínění českých občanů vzhledem k EU, nebo dokonce k celé evropské integraci? Jakou roli případně tato problematika hrála jako volební téma?

Z celkového počtu 21 europoslanců jsem dostal odpovědi od šesti z nich, přičemž Vendula Couvreur z kanceláře Jana Kellera i Josef Novotný z kanceláře Pavla Poce ve svých odpovědích pouze odkázali na Olgu Sehnalovou jakožto odbornici na toto téma v české delegaci ČSSD nebo na její webové stránky.

Lukáš Pachta, asistent Michaely Šojdrové, odkázal na konkrétní vyjádření europoslankyně v médiích. Při příležitosti ochutnávky výrobků dvojí kvality v Evropském parlamentu, kterou připravila společně s chorvatskou kolegyní, europoslankyně Šojdrová prohlásila, že nechce, aby byli na společném trhu spotřebitelé klamáni, a přeje si, aby byly stejně pojmenované potraviny stejně kvalitní.⁶⁷ V tiskové zprávě při příležitosti přijetí Nové dohody pro spotřebitele prohlásila, že návrh Komise řeší požadavek KDU-ČSL a dává členským státům nástroj proti klamavým praktikám. Věří také, že Evropský parlament stihne návrh směrnice schválit ještě do konce mandátu. Zásadní roli dle ní sehrála iniciativa ministra zemědělství Mariana Jurečky, „který opakovaně od roku 2014 požadoval v rámci EU řešit různou kvalitu potravin stejných značek.“⁶⁸

Europoslanec Jiří Maštálka odpověděl na všechny zaslané otázky. Jakožto člen Výboru pro vnitřní trh a ochranu spotřebitele (IMCO) poukázal na to, že je za frakci Evropská sjednocená levice a Severská zelená levice (GUE/NGL) stínovým zpravodajem ke zprávě o dvojí kvalitě potravin, k níž připravuje pozměňovací návrhy. Zařazení dvojí kvality výrobků na seznam zakázaných obchodních praktik považuje za dobrý nápad pro začátek, který podporuje. Připomněl opakované výzvy Evropského parlamentu směřované Komisi od roku 2013, aby se

⁶⁷ Český rozhlas. Kousněte si a porovnejte západ s východem. Štrasburk poznal rozdíly v kvalitě potravin. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/kousnete-si-a-porovnejte-zapad-s-vychodem-strasburk-poznal-rozdily-v-kvalite-1705220904_haf

⁶⁸ Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová. KDU-ČSL vítá zákaz dvojí kvality potravin, lidovci o něj usilují dlouhodobě. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/aktualne/archiv/2018/kdu-csl-vita-zakaz-dvoji-kvality-potravin-lidovci>
Podle samotné vlády započala aktivita České republiky v oblasti dvojí kvality výrobků na konci roku 2015.

touto problematikou zabývala. V této souvislosti také zdůraznil, že problém se netýká pouze potravin, ale i nepotravinových výrobků. Argument o různosti chutí mu připadá „naprosto směšný“ a firmy k této praktice dle něj přistupují za účelem dosažení zisku, jelikož na levnějších nekvalitních surovinách více vydělávají. Kolegové ze starších členských států podle něj pochopili, jak je debata na toto téma v nových členských státech významná, a podporují nás. Konkrétně ve frakci GUE/NGL zaznamenal jen pozitivní reakce. Ve vztahu k vnímání spotřebitelů připomněl výzkum „Potraviny a český spotřebitel“, který provedla Česká státní zemědělská a potravinářská inspekce. Existence dvojí kvality podle něj „ještě více podkopává důvěru českých občanů v EU, celoevropské řešení je tedy na místě.“

Také europoslanec Pavel Telička odpověděl na všechny zaslané otázky. Problém dvojí kvality výrobků označil za celkem závažný, jelikož výrobky s rozdílnou kvalitou jsou na jednotném trhu nabízeny bez příslušného odlišení, podle jeho slov se tedy mezi spotřebiteli kategorizuje. Dvojí kvality si začal vnímat po návratu z Bruselu do ČR v roce 2012 na základě upozornění manželky, která se zabývala rozdíly především u potravin. Jakožto osoba v byznysu na problém v té době několikrát upozornil v médiích a zpravil o něm i některé české instituce. Po zvolení do Evropského parlamentu však nepůsobil v příslušném výboru, proto spíše podporoval úsilí některých svých kolegů. Na problém však jakožto druhý místopředseda frakce Aliance liberálů a demokratů pro Evropu (ALDE) poukazoval při jednáních předsednictva frakce. Zaujímání stanoviska k hlasování o konkrétních aspektech návrhu řešení by považoval bez důkladné analýzy za nezodpovědné, ze stejného důvodu tedy považuje za předčasnou i otázku, zda je navrhované řešení dostatečné. Je však podle něj možné mít jak negativní, tak i pozitivní legislativní vymezení, primárně však jde o účinnost. Odlišné chutě podle jeho názoru hrají určitou roli, a proto nelze tento aspekt vylučovat, nelze to však akceptovat jako synonymum či výmluvu pro horší kvalitu. Názory západních kolegů se podle něj logicky liší, přičemž dělení není krystalicky podle starých a nových, resp. západních či východních států. Řešení na úrovni politických frakcí prosazuje a prosazovat bude. Dvojí kvalita má podle něj určitý vliv na veřejné mínění českých občanů vzhledem k EU, ale osobně si nemyslí, že patří mezi ty nejpálčivější otázky, ačkoliv sám tento problém nepodceňuje.

Na všechny otázky odpověděl také europoslanec Tomáš Zdechovský. Podle něj by měl mít spotřebitel jistotu, že produkty nakoupí ve stejné kvalitě po celé EU, přičemž potraviny a další produkty by měly mít jakost nejvyšší úrovně. Na základě toho chce, aby čeští spotřebitelé byli maximálně informováni. Česko dle jeho názoru „nesmí být popelnicí spolu se státy střední a východní Evropy.“ Problematiku začal řešit na přelomu let 2013 a 2014 a v rámci Evropské

lidové strany (EPP) se snaží zamezit tomu, aby se v EU prodávaly potraviny dvojí kvality. Tomu však podle něj může napomoci každý, stačí nakupovat od prověřených tradičních dodavatelů. Za nejdůležitější považuje, aby se toto téma povedlo před volbami otevřít a dostatečně ho medializovat, aby se jím začaly ostatní země reálně zabývat. Bude hlasovat pro zařazení dvojí kvality na seznam zakázaných obchodních praktik a toto řešení považuje za dostatečné. Argumentaci odlišnými požadavky a chutěmi považuje za zástupnou, v mnoha případech se totiž toto tvrzení nepotvrdilo. To podle něj dokazuje také fakt, že se nejedná pouze o potraviny, ale také například o prací prostředky, které jsou na západě ekologičtější a lépe perou. Řada kolegů ze starých členských zemí byla podle něj překvapena, že tento problém skutečně existuje, a bylo tudíž těžké je přesvědčit, že je potřeba ho brát vážně. Fenomén dvojí kvality potravin má podle jeho názoru podstatný vliv na mínění českých občanů a toto téma před volbami výrazně rezonovalo, jelikož se kvalita potravin týká každého z nás.

2 SOUVISEJÍCÍ EVROPSKÁ LEGISLATIVA

V této kapitole budou rozebrány dvě nejdůležitější evropské právní normy, které mají k problematice dvojí kvality výrobků nejbližší. První z nich je směrnice o nekalých obchodních praktikách⁶⁹ z roku 2005 a tou druhou nařízení o poskytování informací o potravinách spotřebitelům⁷⁰ z roku 2011. Obě budou analyzovány z hlediska stávající použitelnosti v případech dvojí kvality výrobků a popsány budou také možnosti legislativních úprav, které budou dány do kontrastu s návrhem Evropské komise.

2.1 SMĚRNICE O NEKALÝCH OBCHODNÍCH PRAKTIKÁCH

Směrnice hned v úvodu odkazuje na článek 95 Smlouvy o založení Evropského společenství (dále jen „smlouva“), která prostřednictvím dnešní podoby (Smlouva o fungování Evropské unie) patří k primárnímu právu Evropské unie. Tento článek se zabývá sbližováním právních a správních předpisů států za účelem vytvoření a fungování vnitřního trhu, přičemž je výslovně kladen důraz na vysokou úroveň ochrany zdraví, bezpečnosti, přírodního prostředí a spotřebitele s přihlédnutím k novému vývoji založenému na vědeckých poznatcích. Ochranou spotřebitele se dále zabývá článek 153 smlouvy, ve kterém se kromě ochrany zdraví a bezpečnosti píše také o hospodářských zájmech spotřebitelů a jejich právu na informace, čehož má být dosahováno právě pomocí opatření podle článku 95 smlouvy.⁷¹ Primární právo Evropské unie tedy počítá s tím, že ochrana spotřebitele se může dále harmonizovat v závislosti na nejnovějších poznatcích. Hospodářské zájmy spotřebitelů a právo na informace jsou bezesporu cíle související se snahou ukončit dvojí kvalitu výrobků, která může být vnímána jako praktika jdoucí proti smyslu jednotného vnitřního trhu.

V odůvodnění směrnice jsou zmíněny rozdíly v právních předpisech členských států týkajících se nekalých obchodních praktik, které mohou vést k narušení hospodářské soutěže a překážkám řádného fungování vnitřního trhu. Z toho vyplývá, že v rámci fungování vnitřního trhu je ideální řešit nekalé obchodní praktiky na celoevropské úrovni a nenechávat prostor pro výrazné

⁶⁹ Evropská unie. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=celex%3A32005L0029>

⁷⁰ Evropská unie. *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 ze dne 25. října 2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32011R1169>

⁷¹ Evropská unie. *Konsolidovaná znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1493124393837&uri=CELEX:02016ME/TXT-20160901>

odchyly na úrovni národních států, které mohou vést k nejistotě spotřebitelů a vyšším nákladům na podnikání. Směrnice se řídí zásadou proporcionality, tedy chrání před závažnými následky obchodních praktik, ovšem připouští, že v některých případech může být jejich dopad zanedbatelný. Směrnice také výslovně udává, že se „nedotýká uznávaných reklamních a obchodních praktik (...), které mohou oprávněně ovlivnit vnímání produktu spotřebiteli a ovlivnit jejich chování, aniž by byla narušena jejich schopnost učinit informované rozhodnutí.“ Tato formulace naznačuje, že nejsou-li ve směrnici výslovně uvedeny praktiky dvojí kvality jakožto klamavé, tak je jen obtížně možné tuto směrnici v současné podobě během řešení problematiky dvojí kvality uplatnit.

Směrnice nechává na členských státech, aby samy regulovaly obchodní praktiky týkající se vkusu a slušnosti, které mohou být v jednotlivých členských státech nežádoucí z kulturních důvodů. Jako příklad takové praktiky směrnice uvádí nevyžádaný pouliční prodej, ten se však zcela jistě s dvojí kvalitou srovnat nedá, jelikož požadavek zdravotně nezávadných a kvalitních potravin i dalších výrobků je univerzální, přestože jsou na různých trzích z různých důvodů nabízeny i nakupovány výrobky s rozdílnou kvalitou.

Kromě výše uvedených praktik je však podle pokynů k uplatňování směrnice o nekalých obchodních praktikách z roku 2016 tato směrnice založena na zásadě úplné harmonizace. Podle rozhodnutí Soudního dvora „členské státy tudíž nemohou přijmout více omezujících opatření, než jaká jsou stanovena směrnici, a to ani s cílem dosáhnout vyšší úrovně ochrany spotřebitele.“ Vnitrostátní právní úpravy, které by obecně zakazovaly praktiky, které nejsou obecně zakázány touto směrnici, aniž by na individuální bázi hodnotily jejich nekalou povahu na základě této směrnice, jsou tedy podle Soudního dvora v rozporu s cílem úplné harmonizace.⁷²

Obchodníkům tato směrnice v obecné rovině zakazuje vytvářet klamnou představu o povaze produktů, avšak jako příklad uvádí zejména složité produkty s vysokou mírou rizika pro spotřebitele, jako jsou třeba některé produkty finančních služeb. V další části textu je nicméně zmiňován jednotný obecný zákaz těch nekalých obchodních praktik, které narušují ekonomické chování spotřebitelů, a to „jak mimo smluvní vztah mezi obchodníkem a spotřebitelem, tak i po uzavření smlouvy nebo během jejího plnění.“

⁷² Evropská unie. *Pokyny k provedení/uplatňování směrnice 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách.* [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52016SC0163>

Odstavec 17 odůvodnění směrnice stanovuje, že kvůli zajištění vyšší právní jistoty je žádoucí určit obchodní praktiky, jež jsou za všech okolností nekalé a není u nich potřeba provádět hodnocení jednotlivých případů podle této směrnice. Taxativní výčet těchto praktik je uveden v Příloze I a je možné ho měnit pouze revizí směrnice. Pro posuzování jednotlivých praktik je v souladu se zásadou proporcionality a účinné ochrany použit pojem průměrného spotřebitele, tedy takového, „který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory,“ důraz je však kladen i na spotřebitele obzvláště zranitelné nekalými praktikami, například děti by měly být chráněny před přímým naváděním k nákupu. V souvislosti se zdůrazněním sociálních či kulturních faktorů je možné předpokládat, že i praktika dvojí kvality výrobků může ovlivňovat občany různých států odlišně, a to například kvůli nižší životní úrovni nebo menší zkušenosti s tržním prostředím ve státech východní Evropy, kde během socialismu neexistovalo kapitalistické konkurenční prostředí a výrobky byly vyráběny podle jednotných norem.

Stanovení sankcí, které musí být účinné, přiměřené a odrazující, a zajištění vymahatelnosti směrnice je plně v gesci členských států. Jelikož však nebylo možné dosáhnout zároveň odstranění překážek fungování vnitřního trhu a zajištění vysoké společné ochrany spotřebitelů pomocí vnitrostátních právních předpisů o nekalých obchodních praktikách, je celoevropská směrnice v souladu se zásadou subsidiarity podle článku 5 smlouvy. Ta stanovuje, že Evropská unie vyvíjí činnost pouze tehdy, pokud sledovaných cílů není možné uspokojivě dosáhnout na úrovni členských států. Na samotném konci odůvodnění je vyjádřeno přesvědčení, že je vhodné v budoucnu tuto směrnici přezkoumat, aby bylo zajištěno, že byly vyřešeny překážky vnitřního trhu a bylo dosaženo vysoké úrovně ochrany spotřebitele. Jinými slovy je tedy cesta k úpravě směrnice, aby v případě politické shody reflektovala problematiku dvojí kvality výrobků, jednoznačně otevřená.

„Obchodními praktikami vůči spotřebiteli“ se podle článku 2 směrnice rozumí „jednání, opomenutí, chování nebo prohlášení, obchodní komunikace včetně reklamy a uvedení na trh ze strany obchodníka přímo související s propagací, prodejem nebo dodáním produktu spotřebiteli.“ V případě dvojí kvality tedy potenciálně nemusí docházet ke klamání pouze tím, že výrobky mají na odlišných trzích různé složení, přestože mají téměř identický obal, ale také obchodní rétorikou, která identičnost výrobku v reklamě zdůrazňuje. „Podstatným narušením ekonomického chování spotřebitele“ je myšleno „použití obchodní praktiky, která významně zhoršuje schopnost spotřebitele učinit informované rozhodnutí, což vede k tomu, že učiní rozhodnutí o obchodní transakci, které by jinak neučinil.“ V tomto bodě je směrnice vůči dvojí

kvalitě sporná, jelikož častým argumentem je, že veškeré informace jsou spotřebiteli dostupné na zadní straně výrobku v uvedeném složení. Přestože se dá namítnout, že průměrný spotřebitel při nakupování v obchodě nemá přehled o konkrétním složení stejného výrobku v zahraničí, tak tento bod vyžaduje detailnější analýzu za pomoci dalších pramenů práva, což je obsahem pozdější pasáže této kapitoly. Stejně tak pojem „náležitá profesionální péče“ operuje s „dovednostmi a péčí, kterou lze od obchodníka ve vztahu ke spotřebiteli rozumně očekávat a která odpovídá poctivým obchodním praktikám nebo obecným zásadám dobré víry v oblasti obchodníkovy činnosti.“ Ani v tomto případě není možné jednoznačně určit, co jsou „obecné zásady dobré víry“, jelikož se nejedná o jasně definovaný právní pojem.

V článku 5 je uvedeno, že obchodní praktika je nekalá, pokud „podstatně narušuje nebo je schopná podstatně narušit ekonomické chování průměrného spotřebitele, který je jejím působení vystaven nebo kterému je určena, nebo průměrného člena skupiny, pokud se obchodní praktika zaměřuje na určitou skupinu spotřebitelů, ve vztahu k danému produktu.“ V samotném textu směrnice je tedy pojem nekalé obchodní praktiky vůči spotřebiteli vstřícnější tím, že není vyžadováno, aby bylo ekonomické chování spotřebitele danou obchodní praktikou za všech okolností přímo narušeno, ale stačí, aby k takovému narušení mohlo potenciálně dojít. Směrnice dále stanovuje, že obchodní praktiky jsou nekalé zejména tehdy, pokud jsou klamavé či agresivní.

Klamavým jednáním je podle článku 6 myšlena obchodníka praktika, „pokud obsahuje nesprávné informace, a je tedy nepravdivá, nebo pokud jakýmkoliv způsobem, včetně celkového předvedení, uvádí nebo je schopná uvést průměrného spotřebitele v omyl ve vztahu k jednomu nebo k více níže uvedených bodů, i když informace jsou věcně správné, což v obou případech vede nebo může vést k rozhodnutí spotřebitele o obchodní transakci, které by jinak neučinil.“ Mezi uvedené body, které mohou zakládat klamavé jednání, patří informace o existenci nebo podstatě produktu, hlavních znacích produktu, jako je jeho dostupnost, výhody, rizika, provedení či složení a další. V konkrétním výčtu způsobů klamavého jednání tedy princip dvojí kvality výrobků chybí. Obecně však dvojí kvalita průměrného spotřebitele v omyl uvést rozhodně může, v tomto článku je tedy prostor pro legislativní úpravu.

Podle článku 6 je jako klamavé rovněž považované „jakékoliv uvádění produktu na trh, včetně srovnávací reklamy, které vede k záměně s jinými produkty, ochrannými známkami, obchodními firmami nebo jinými rozlišovacími znaky jiného soutěžitele.“ Toto ustanovení by také mohlo velmi dobře pokrývat dvojí kvalitu výrobků, pokud by nebylo limitováno pouze na

jiného soutěžitele, ale i na stejného soutěžitele v odlišném členském státě. I zde je tedy prostor pro legislativní úpravu.

Soudy nebo správní orgány mají podle článku 11 od členských států uděleny pravomoci, které je zmocňují, aby v nezbytných případech „nařídily zastavení nekalých obchodních praktik nebo zahájily příslušné soudní řízení směřující k nařízení jejich zastavení, (...) a to i při absenci důkazů o skutečně vzniklé ztrátě nebo újmě nebo úmyslu nebo nedbalosti na straně obchodníka,“ přičemž po obchodníkovi může být požadováno, aby správnost skutkových tvrzení v souvislosti s obchodních praktikou doložil. Pokud by tedy touto směrnicí byla přímo postižena dvojitá kvalita výrobků, tak by se pro spotřebitele nepochybně jednalo o velmi silný nástroj.

Příloha I směrnice obsahuje seznam obchodních praktik, jež jsou za všech okolností považovány za nekalé (tzv. blacklist). Mezi ně patří například používání značky důvěry bez získání potřebného povolení, nepravdivé tvrzení o omezené dostupnosti produktu za účelem přiměnění k okamžitému rozhodnutí spotřebitele nebo uvádění zákonných práv spotřebitele jako přednosti obchodníkovy nabídky. Opticky nejbližší problematice dvojitá kvalita má bod číslo 13, který jako klamavou obchodní praktiku uvádí „propagaci výrobku podobného výrobku konkrétního výrobce způsobem, jenž cíleně vede k uvedení spotřebitele v omyl tak, že uvěří, že daný výrobek je vyroben tímž výrobcem, i když tomu tak není.“ Aplikovat na dvojitou kvalitu však samozřejmě nejde, jelikož se týká dvou odlišných obchodníků. Blacklist nekalých obchodních praktik tedy zmínku o dvojitě kvalitě výrobků neobsahuje, což je vzhledem k textu samotné směrnice pochopitelné.

2.1.1 ČESKÁ ÚPRAVA SMĚRNICE

V případě směrnic Evropské unie platí, že je požadováno, aby všechny členské státy EU dosáhly určitého výsledku, je však na státech samotných, jak toho dosáhnou.⁷³ Směrnice o nekalých obchodních praktikách byla do českého právního řádu transponována (zavedena) novelou zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.⁷⁴ Podle aktuálního znění se ve většině základních formulací zákon o ochraně spotřebitele a směrnice o nekalých obchodních praktikách v podstatě neliší. Český zákon však na některých místech uvádí místo „průměrného

⁷³ Evropská komise. *Druhy právních předpisů EU*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/types-eu-law_cs

⁷⁴ Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. *Směrnice o nekalých obchodních praktikách*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/ochrana-spotrebitele/mezinarodni-dokumenty-v-oblasti-ochrany-spotrebitele/smernice-o-nekalych-obchodnich-praktikach--36861/>

spotřebitele“ pouze „spotřebitele“ (článek 5 odst. 2 písm. b, článek 6 odst. 1 a 2, článek 7 odst. 1 a článek 8 odst. 1 směrnice) a významný rozdíl ve vztahu ke dvojí kvalitě výrobků představuje § 5 odst. 3 zákona, ve kterém je uvedeno, že za klamavou obchodní praktiku se považuje:

„a) jakékoli uvádění výrobku nebo služby na trh, včetně srovnávací reklamy, které vede k záměně s jiným výrobkem nebo službou,

b) jakékoli uvádění výrobku nebo služby na trh, včetně srovnávací reklamy, které vede k záměně s ochrannou známkou, obchodní firmou nebo jinými rozlišovacími znaky jiného prodávajícího“⁷⁵

Ve směrnici jsou přitom tyto dva body spojeny do jednoho bodu, který zmiňuje pouze produkty, ochranné známky, obchodní firmy nebo jiné rozlišovací znaky jiného soutěžitele. Ze znění českého zákona naproti tomu vyplývá, že prodávání výrobku, který vede k záměně s jiným výrobkem, je zakázáno, přičemž se nemusí jednat o jiného soutěžitele, ten je zmíněn až v dalším pododstavci. Jak tedy uvádí Vítová a Černý (2017), toto ustanovení nebylo do českého právního řádu transponováno plně v souladu se směrnicí, přičemž v obecné rovině platí, že při nepřesné nebo nesprávné transpozici směrnice se členský stát vystavuje nebezpečí, že s ním Evropská komise zahájí řízení o nesplnění povinnosti.⁷⁶ To se v tomto konkrétním případě očekávat nedá, avšak nedá se na druhou stranu počítat ani s tím, že odlišná česká formulace klamavé obchodní praktiky pomůže při potírání dvojí kvality výrobků. Dozor nad ochranou spotřebitele na úseku zemědělských, potravinářských a tabákových výrobků vykonává podle zákona Státní zemědělská a potravinářská inspekce.

2.2 NAŘÍZENÍ O POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ O POTRAVINÁCH SPOTŘEBITELŮM

Jelikož se jedná o nařízení, nikoliv o směrnici, tak je text závazný v celém rozsahu a přímo použitelný ve všech členských státech. Nařízení v důvodové zprávě zdůrazňuje, že nezbytnou charakteristikou vnitřního trhu, přispívající ke zdraví a blahu občanů, je volný pohyb

⁷⁵ Zákony pro lidi. Zákon č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-634/zneni-20180113>

⁷⁶ VÍTOVÁ, Blanka, ČERNÝ, Michal. *Problematika dvojí kvality a složení výrobků prodávaných v rámci jednotného trhu Evropské unie z pohledu práva na ochranu spotřebitele (zejména nekalých obchodních praktik), práva soutěžního (zejména nekalé soutěže) a práva průmyslového vlastnictví*. Odborná studie. Olomouc: Právnická fakulta UP, 2017. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: http://www.sehnalova.cz/prilohy/2307/ Dvoji_Kvalita_Studie_FINAL.pdf

bezpečných a plnohodnotných potravin, čehož není možné dosáhnout bez toho, aby byli spotřebitelé patřičně informováni o potravinách, které konzumují, a zabránilo se tak jakýmkoliv praktikám, které je mohou uvést v omyl. Už jen tyto důvody by mohly stačit k tomu, aby se dvojitá kvalita výrobků začala řešit na celoevropské úrovni, jelikož k blahu občanů států, kterých se dvojitá kvalita týká, rozhodně nepřispívá rozšířený názor, že představují „popelnici Evropy“ (a tento názor je dle průzkumů veřejného mínění, kterými se zabývá poslední kapitola této práce, velmi rozšířený). V takové situaci je dokonce vedlejší, zda je kvalita výrobků v daných státech opravdu nižší, jelikož už pouhá zakořeněná představa o neplnohodnotnosti výrobků poškozuje blaho občanů, byť se v takovém případě jedná „pouze“ o psychické blaho.

V další části důvodové zprávy se výslovně píše, že „obecné zásady týkající se nekalých obchodních praktik by měly být doplněny zvláštními pravidly pro poskytování informací o potravinách spotřebitelům.“ Stejně tak se v odůvodnění píše, že by právní předpisy týkající se této problematiky měly být pružné, „aby bylo možné držet krok s novými požadavky spotřebitelů na informace a zajistit rovnováhu mezi ochranou vnitřního trhu a rozdíly ve vnímání spotřebitelů v členských státech.“ Rozhodující při úvahách o potřebnosti povinných informací by podle nařízení měl být široce projevovaný zájem většiny spotřebitelů nebo jakýkoliv obecně uznávaný přínos, nové požadavky by však měly být stanoveny pouze v případě potřeby v souladu se zásadami subsidiarity, proporcionality a udržitelnosti.

Jako příklad řešení rozdílného složení potravin, aniž by se přímo jednalo o dvojitou kvalitu, je možné uvést legislativu, která by po výrobcích, kteří prodávají stejný produkt v různých zemích s odlišným složením, požadovala takovou informaci uvést na obalu výrobku – je totiž třeba počítat s možností, že i po případném postavení dvojitou kvality mimo zákon stále bude možné přizpůsobovat výrobky např. podle lokálních chutí. V případě zásady subsidiarity by neměl vzniknout problém, jelikož odlišné vnitrostátní normy by firmám zcela jistě způsobily větší byrokratickou zátěž než společná norma, je tedy výhodnější podobný problém řešit na celoevropské úrovni. Také z hlediska udržitelnosti by neměl nastat problém, jelikož změna značení výrobků tak, aby byl v případě odlišného složení v různých zemích o této skutečnosti spotřebitel informován, z hlediska nákladů nemůže vybočovat v porovnání se současnými legislativními požadavky, navíc se praxe dvojitou kvality týká převážně velkých nadnárodních korporací. Problém nastává u zásady proporcionality, kdy je podle nálezu Ústavního soudu (Pl. ÚS 4/94) potřeba poměřit proti sobě stojící zájmy (tzv. test proporcionality). Test se provádí pomocí kritéria vhodnosti (zda prostředek umožňuje dosáhnout sledovaného cíle), kritéria potřeby (zda lze stejného cíle dosáhnout, aniž by byly dotčeny práva a svobody) a případně

podle kritéria závažnosti (kdy se poměrují proti sobě stojící práva a svobody).⁷⁷ Evropská legislativa je v případě značení rozdílného složení výrobků rozhodně vhodná, otázkou však je, zda je potřebná. Spotřebitel sice může kupříkladu pomocí internetu zjistit, že je konkrétní výrobek prodáván v zahraničí s odlišným složením, avšak v případě průměrného spotřebitele, který si v obchodě maximálně přečte etiketu výrobku a více informací nevyhledává, je takový údaj jen těžko dostupný. Test proporcionality by tedy taková legislativa měla splnit.

Dále odůvodnění poukazuje na Strategii spotřebitelské politiky EU na období 2007-2013 s podtitulem „Posílit postavení spotřebitelů, zvýšit jejich blahobyt a účinně je chránit,“ která zdůrazňuje důležitost informovaného výběru, k němuž přispívá orientace spotřebitelů v oblasti výživových hodnot. Jako příklad snadno pochopitelné informace je uvedeno použití pojmu „sůl“ místo odpovídajícího názvu živiny „sodík“. Tento faktor je velmi podstatný, jelikož sebelepší legislativa nikdy nebude dobře fungovat, pokud se spotřebitelé na trhu nebudou alespoň elementárně orientovat, čehož lze i podle odůvodnění dosáhnout například vzdělávacími a informačními kampaněmi.

V nařízení je speciálně zmíněna potřeba poskytovat „informace o přítomnosti potravinářských přídatných látek i dalších látek, u nichž bylo vědecky dokázáno, že mohou vyvolat alergii nebo nesnášenlivost.“ Je tedy logické, že jsou v tomto ohledu výrobky z nových členských států EU, ve kterých je obsaženo více přídatných látek než v západních zemích, lidmi brány v některých případech jako méně hodnotné, aniž by se dalo objektivně porovnat, zda méně hodnotné opravdu jsou. Přestože výrobky na našem trhu musí splňovat bezpečnostní normy, čímž často argumentují výrobci potravin, tak v případě některých přídatných látek existuje minimálně podezření, že mohou způsobovat problémy například u dětí – tento případ se objevil i v porovnávacích testech, kterými se zabývá následující kapitola.

Členské státy mohou i v případě označování potravin vytvářet svou vlastní legislativu, pokud jde ovšem o otázky výslovně harmonizované nařízením, tak se na ně smí vnitrostátní předpisy vztahovat, pouze pokud to právo Unie povoluje. Vnitrostátní opatření, které toto nařízení výslovně neupravuje, by sice nařízením nemělo být dotčeno, avšak je nežádoucí, aby tím byl omezen volný pohyb zboží. Požadavek dostatečné míry shody v podobě poskytovaných informací napříč vnitřním trhem je v odůvodnění nařízení silně akcentován. Stejně tak je považována za nežádoucí častá aktualizace požadavků na poskytování informací o potravinách,

⁷⁷ Ústavní soud České republiky. *Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 4/94 ze dne 12.10. 1994.* [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-4-94>

kteřá může zejména pro malé a střední podniky představovat velkou správní zátěž. Žádoucí je naopak přiměřeně dlouhé přechodné období pro použití nařízení, aby se mohli výrobci požadavkům přizpůsobit.

V článku 2 odst. 1 písm. f) odkazuje toto nařízení na definice „masa“, „strojně odděleného masa“ či „masných polotovarů“ obražené v Příloze I k nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004 ze dne 29. dubna 2004, kterým se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu.⁷⁸ „Masem“ jsou myšleny požitelné díly taxativně vyjmenovaných druhů zvířat včetně krve, zatímco „mechanicky odděleným masem“ se rozumí „produkt získaný mechanickým oddělováním z masa na kosti, které zůstalo po vykostění na kostech, nebo z celých těl poražené drůbeže tak, že se ztratí nebo změní struktura svalových vláken.“ Stejně jako je nutné považovat „mleté maso“ za odlišný produkt než „maso“, je nutné považovat za odlišný produkt i „mechanicky oddělené maso“. Vydávat výrobek prodávaný v jedné zemi z masa a ve druhé ze strojně/mechanicky odděleného masa za identický je tedy pro spotřebitele přinejmenším zavádějící.

Podle článku 2 odst. 2 jsou „zorným polem“ myšleny „všechny povrchy na balení, které lze přecítit z jednoho zorného úhlu“ a „hlavním zorným polem“ je myšleno „zorné pole, jehož si spotřebitel při nákupu s největší pravděpodobností všimne na první pohled a které mu umožní okamžitě výrobek rozpoznat, pokud jde o jeho charakteristické rysy nebo povahu a popřípadě jeho obchodní značku.“ Právě definicí hlavního zorného pole se vracíme zpátky ke směrnici o nekalých obchodních praktikách, podle které je „podstatným narušením ekonomického chování spotřebitele použití obchodní praktiky, která významně zhoršuje schopnost spotřebitele učinit informované rozhodnutí, což vede k tomu, že učiní rozhodnutí o obchodní transakci, které by jinak neučinil.“ Vítová a Černý (2017) spatřují klamavé jednání dvojí kvality v tom, že informace o výrobcích poskytnuté spotřebiteli v hlavním zorném poli jsou téměř identické s výrobky jiného složení, a mohou tedy uvést spotřebitele v omyl tím, že se spotřebitel domnívá, že se jedná o stejný výrobek. Průměrný spotřebitel tedy sice může mimo hlavní zorné pole zjistit správné složení výrobku, avšak vzhledem k tomu, že výrobek zná už z dřívějšíka (případně odjinud), tak k tomu nemá důvod. Jedná se tedy podle nich o „aktivní použití polopravdy za účelem vyvolání zavádějícího účinku“, kdy se například může stát, že výrobce změní složení

⁷⁸ Evropská unie. *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004 ze dne 29. dubna 2004, kterým se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu.* [online]. [cit. 2018-07-02]. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R0853&from=CS>

výrobku, avšak ponechá původní obal, se kterým mají spotřebitelé spojenou určitou chuť, čímž dochází ke klamání spotřebitele.⁷⁹

Tomuto výkladu nasvědčují také některá soudní rozhodnutí, která jsou zmíněna v dokumentu o uplatňování směrnice o nekalých obchodních praktikách. Například německý Vrchní zemský soud v Karlsruhe rozhodl, že osoby se zhoršeným zrakem je také možné považovat za průměrné spotřebitele, takže tištění informací velmi malým písmem může být považováno za klamavou obchodní praktiku. Londýnský Vrchní soud rozhodl, že přestože je za průměrného spotřebitele považován spotřebitel s přiměřeným zájmem, nikoliv neznalý, neopatrný a zbrklý spotřebitel, tak není možné očekávat, že průměrný spotřebitel bude číst malá písmena na propagačních dokumentech. Maďarský Odvolací soud rozhodl, že rozumně jednajícím spotřebitelem není podezřívavý a má tendenci důvěřovat, že poskytnuté informace jsou správné. Takový spotřebitel podle soudu také není povinen dále hledat celý popis zprávy, která mu byla doručena, ledaže k tomu odesílatel zprávy sám nabádá nebo je taková povinnost naznačena.⁸⁰

Mezi cíle nařízení podle článku 3 odst. 1 patří poskytování informací o potravinách za účelem vysoké úrovně ochrany zdraví a zájmů spotřebitelů tím, že jim umožní informovaný výběr potravin, a to „se zvláštním ohledem na zdravotní, hospodářská, environmentální, sociální a etická hlediska“. Podle článku 3 odst. 2 je pak cílem mimo jiné také podpora výroby kvalitních produktů. Není tedy pravdou, že by se Evropská unie kvalitou výrobků neměla zajímat, jelikož toto nařízení si takový cíl stanovuje. V případě dvojí kvality je navíc možné uplatnit také již zmíněná zvláštní hospodářská, sociální či etická hlediska.

Článek 7 požaduje uvádění pouze nezavádějících informací o potravinách, zejména pokud jde o jejich povahu, totožnost, vlastnosti, složení, množství, trvanlivost nebo zemi původu. Zakázáno je také vyvolání dojmu na základě vzhledu, popisu nebo vyobrazení, že je ve výrobku obsažena přírodní nebo běžně používaná složka či potravina, ačkoliv byla ve skutečnosti nahrazena jinou složkou. Zatímco zákaz zavádějících informací týkajících se totožnosti nebo složení výrobku může být s dvojí kvalitou spjat v obecném, již dříve popsaném smyslu, zákaz vyvolávání dojmu na základě vzhledu, popisu nebo vyobrazení ve vztahu k určité potravine

⁷⁹ VÍTOVÁ, Blanka, ČERNÝ, Michal. *Problematika dvojí kvality a složení výrobků prodávaných v rámci jednotného trhu Evropské unie z pohledu práva na ochranu spotřebitele (zejména nekalých obchodních praktik), práva soutěžního (zejména nekalé soutěže) a práva průmyslového vlastnictví*. Odborná studie. Olomouc: Právnická fakulta UP, 2017. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: http://www.sehnalova.cz/prilohy/2307/_Dvoji_Kvalita_Studie_FINAL.pdf

⁸⁰ Evropský parlament. *Application of the Unfair Commercial Practices Directive: Overview of the Commission's May 2016 guidance document*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA%282017%29595888

může být použit na konkrétní výrobky. Na trhu jsou například dostupné pomerančové nápoje, které však základní pomerančovou složku vůbec neobsahují – tyto výrobky jsou analyzovány v následující kapitole. Takovéto krajní případy by pravděpodobně bylo možné z trhu odstranit i v případě, že by nebylo cílem ukončit praktiku dvojí kvality jako takovou, a to pomocí zpřísnění či přísnějšího výkladu tohoto nařízení nebo úpravou národních norem pro konkrétní skupiny výrobků.

Článek 9 vyjmenovává seznam povinných údajů, které musí být uvedeny na výrobcích, kterých se toto nařízení týká. Mezi ně patří také například všechny látky a pomocné látky ze seznamu v příloze II nebo látky od nich odvozené, které byly použity při výrobě nebo přípravě potraviny a jsou v konečném výrobku stále přítomné, byť v pozměněné podobě. Toto ustanovení umožňuje dvojí výklad, kdy někteří výrobci na určitých trzích uvádějí ve složení i pomocné látky, které se ve finálním výrobku nevyskytují, zatímco na jiném trhu tyto látky neuvádějí. Obě varianty jsou sice v pořádku, ale následkem toho vznikají optické rozdíly, které mohou být špatně chápány, jak se ukázalo i v některých srovnávacích testech výrobků, které jsou popsány v následující kapitole. Stejně tak se v jednom testu objevily rozdíly v uvedených informacích o zvláštních podmínkách uchování nebo podmínkách použití, které je podle tohoto nařízení nutné vždy uvádět.

Všechny povinné informace musí být podle článku 13 směrnice „dobře viditelné, v žádném případě skryté, zastřené ani přerušené jiným textem nebo vyobrazením či jiným zasahujícím materiálem ani od nich nesmí být odváděna pozornost.“ Nařízení také stanovuje, které údaje musí být uvedeny ve stejném zorném poli, v současné podobě se jedná o název potraviny, čisté množství potraviny a u nápojů s obsahem alkoholu vyšším než 1,2 % také skutečného obsahu alkoholu. Povinné informace musí být podle článku 15 uvedeny v jazyce snadno srozumitelném spotřebitelům v členských státech, kde se potravina prodává – členské státy vedle toho mohou určit, že údaje musí být uvedeny také v dalších úředních jazycích Evropské unie.

Složení výrobku musí podle článku 18 obsahovat všechny složky potraviny seřazené sestupně podle hmotnosti při výrobě. Podle článku 19 není nutné uvádět složení čerstvého ovoce nebo zeleniny, sycených vod, kvasných octů bez přidaných látek, čistých mléčných produktů (sýr, máslo, kysané mléko či smetana) a potravin sestávajících z jediné složky, u kterých nehrozí záměna produktu. Konkrétní množství jednotlivých složek se podle článku 22 ve složení musí uvádět tehdy, pokud je dotčená složka uvedena v názvu potraviny nebo si ji spotřebitelé s názvem spojují, pokud je na etiketě zdůrazněna slovy nebo grafickým znázorněním nebo pokud je důležitá pro odlišení od výrobků, se kterými by mohla být zaměněna kvůli svému

názvu či vzhledu. Toto ustanovení však podle přílohy VIII neplatí například pro složky, na něž se vztahuje označení „se sladidlem (sladidly)“ nebo „s cukrem (cukry) a sladidlem (sladidly)“ v názvu výrobku.

Vzhledem k vysoké úrovni harmonizace pravidel pro označování informací stanovených tímto nařízením je otázkou, zda by členské státy vůbec mohly zavést nové vnitrostátní opatření vyžadující další povinný údaj týkající se dvojí kvality výrobků. Článek 39 stanovuje, že členské státy mohou přijmout opatření pro určité druhy či skupiny potravin, pokud je důvodem ochrana veřejného zdraví, ochrana spotřebitele, předcházení podvodům nebo ochrana práv průmyslového a obchodního vlastnictví či předcházení nekalé soutěži. Zavést povinné informování o odlišnosti složení výrobku v porovnání se stejným výrobkem v zahraničí by tedy členské státy zavést mohly v rámci ochrany spotřebitele – předcházením nekalé soutěže se totiž myslí vztah mezi podnikateli, nikoliv mezi podnikatelem a spotřebitelem. Plánované změny je podle článku 45 potřeba dopředu oznámit a zdůvodnit Komisi a ostatním členským státům. Komise k takovému návrhu může zaujmout záporné stanovisko, v takovém případě o potřebnosti opatření po provedení vhodných změn rozhoduje podle článku 48 Komise za pomoci Stálého výboru pro potravinový řetězec a zdraví zvířat. Ačkoliv je tedy možné zavádět podobné úpravy na vnitrostátní úrovni, tak to může v případě výrazně se lišících opatření zbytečně zvyšovat správní zátěž výrobců, a navíc může taková úprava narazit na překážku u Evropské komise.

„K zohlednění technického pokroku, vědeckého vývoje, zdraví spotřebitelů nebo potřeby spotřebitelů být informován“ je Komisi umožněno prostřednictvím aktů v přenesené pravomoci v souladu s článkem 51 měnit přílohy tohoto nařízení. Stejná pravomoc je Komisi propůjčena i v případě konkrétně vyjmenovaných článků samotného nařízení, avšak v těchto případech není zmiňována „potřeba spotřebitelů být informován“, jako tomu je u pravomoci týkající se příloh nařízení. Akt v přenesené pravomoci vstupuje v platnost, pokud proti němu Evropský parlament a Rada nevysloví námitky ve lhůtě dvou měsíců od oznámení aktu, přičemž tato lhůta může být prodloužena až o dva měsíce. Evropská komise tedy bez projednávání s Evropským parlamentem a Radou může v případě tohoto nařízení řešit případné úpravy v souvislosti s dvojí kvalitou potravin pouze v rámci příloh, z čehož vyplývá, že komplexní řešení musí být výsledkem shody Evropské unie jako celku.

2.3 ODBORNÉ NÁVRHY ŘEŠENÍ

Vítová a Černý (2017) navrhuji několik variant, jak by se dal problém dvojí kvality výrobků řešit. Jako nejefektivnější, avšak i nejzdlouhavější, uvádějí návrhy na změnu stávající směrnice o nekalých obchodních praktikách. První variantou by bylo začlenění praxe dvojí kvality přímo do blacklistu nekalých obchodních praktik, kdy uvádějí toto znění:

„Používání stejného nebo podobného označení pro výrobek, který je v jednom členském státu nebo v různých členských státech uváděn na trh s odlišným složením, aniž by byla tato odlišnost jasně a srozumitelně vyznačena tak, aby byla spotřebiteli patrná na první pohled; přičemž za označení se považují jakákoli slova, údaje, ochranné známky, obchodní značky, vyobrazení nebo symboly, které se vztahují k určité potravíně a jsou umístěny na obalu, dokladu, nápisu nebo etiketě v zorném poli, jehož si spotřebitel při nákupu s největší pravděpodobností všimne na první pohled a které mu umožní okamžitě výrobek rozpoznat, pokud jde o jeho charakteristické rysy, chuť nebo povahu a popřípadě jeho obchodní značku.“⁸¹

Takováto formulace by zájmy spotřebitelů bezpochyby chránila na velmi vysoké úrovni, jelikož zahrnuje výrobky stejného i podobného označení, zároveň nespecifikuje, jak výrazně odlišné musí být složení, a za zásadní považuje srozumitelnost na první pohled, tedy v hlavním zorném poli. Chytře tedy spojuje směrnici o nekalých obchodních praktikách i nařízení o poskytování informací o potravinách spotřebitelům.

Vedle toho ještě autoři uvádí další možné změny směrnice, například přidání fráze „*odlišení od stejné označeného výrobku jiného složení*“ do článku 6 odst. 1 písm. b), ve kterém jsou uvedeny prvky, pomocí nichž je možné uvést spotřebitele v omyl i přes věcnou správnost všech informací. Taková změna by si vyžádala i přidání nové definice „*označení výrobku*“, kterým se myslí:

„jakákoli slova, údaje, ochranné známky, obchodní značky, vyobrazení nebo symboly, které se vztahují k určité potravíně a jsou umístěny na obalu, dokladu, nápisu nebo etiketě v zorném poli, jehož si spotřebitel při nákupu s největší pravděpodobností všimne na první pohled a které

⁸¹ VÍTOVÁ, Blanka, ČERNÝ, Michal. *Problematika dvojí kvality a složení výrobků prodávaných v rámci jednotného trhu Evropské unie z pohledu práva na ochranu spotřebitele (zejména nekalých obchodních praktik), práva soutěžního (zejména nekalé soutěže) a práva průmyslového vlastnictví*. Odborná studie. Olomouc: Právnická fakulta UP, 2017. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: http://www.sehnalova.cz/prilohy/2307/ Dvoji_Kvalita_Studie_FINAL.pdf

mu umožní okamžitě výrobek rozpoznat, pokud jde o jeho charakteristické rysy nebo povahu a popřípadě jeho obchodní značku.“⁸²

I tato varianta by představovala velmi slušnou ochranu spotřebitelů ve vztahu ke dvojí kvalitě, avšak v případě neuvedení této praktiky v blacklistu by stále dvojí kvalita nebyla klamavou obchodní praktikou automaticky, jako ideální se tedy jeví uplatnění obou variant zároveň.

Vítová a Černý (2017) došli ještě k jednomu kreativnějšímu řešení celé situace. Jak správně poznamenávají, praxi dvojí kvality výrobků spolehlivě řeší systém ochrany označení původu, zeměpisných označení a zaručených tradičních specialit. Takové výrobky musí za každých okolností splňovat konkrétní specifikaci. Na trhu je takových produktů však ze své podstaty vždy jen menšina, což je v případě těchto kategorií žádoucí. Autoři navrhuji vytvoření nové certifikační ochranné známky, jejímž účelem je odlišit materiál, způsob výroby nebo poskytování služby, kvalitu, přesnost nebo jiné vlastnosti certifikovaného výrobku či služby od výrobků či služeb, které tímto způsobem certifikované nejsou. Vlastníkem takové značky by byla Evropská unie, která podobným způsobem vlastní například „značku důvěry EU pro kvalifikované služby vytvářející důvěru.“ Nově vytvořená certifikační ochranná známka by mohla být určena pro výrobky, které mají identické složení na různých částech vnitřního trhu. V porovnání s již zmíněnými ochrannými označeními původu či zaručenými tradičními specialitami by tato certifikační ochranná značka mohla zahrnout v podstatě všechny výrobky a nebyly by pro ni stanoveny žádné specifické požadavky z hlediska složení či kvality.⁸³

Podobné řešení by mohlo motivovat výrobce, aby sjednotili složení svých výrobků tak, aby získali certifikační ochrannou známku jednotné kvality. Je však třeba počítat s tím, že v případě nejčastěji zmiňovaných návrhů řešení (úprava směrnice o nekalých obchodních praktikách) se dá předpokládat, že na ně zástupci západních členských států případně kývnou primárně proto, aby vyhověli stěžujícím si státům. Naproti tomu v případě certifikační ochranné známky může nastat situace, že k ní budou tyto členské státy méně nakloněny, pokud v ní budou spatřovat nedostatečný užitek pro své spotřebitele.

⁸² VÍTOVÁ, Blanka, ČERNÝ, Michal. *Problematika dvojí kvality a složení výrobků prodávaných v rámci jednotného trhu Evropské unie z pohledu práva na ochranu spotřebitele (zejména nekalých obchodních praktik), práva soutěžního (zejména nekalé soutěže) a práva průmyslového vlastnictví*. Odborná studie. Olomouc: Právnická fakulta UP, 2017. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z:

http://www.sehnalova.cz/prilohy/2307/ Dvoji_Kvalita_Studie_FINAL.pdf

⁸³ Tamtéž

2.3.1 NÁVRH EVROPSKÉ KOMISE

Podle návrhu Evropské komise z dubna 2018 by se měl změnit článek 6 odst. 2, kdy směrnice o nekalých obchodních praktikách stanoví, že obchodní praktika zahrnující uvádění na trh výrobku vydávaného za totožný se stejným výrobkem uváděným na trh v několika jiných členských státech, ačkoliv takové výrobky mají podstatně odlišné složení nebo znaky, přičemž tento postup způsobí nebo může způsobit, že průměrný spotřebitel učiní rozhodnutí o obchodní transakci, které by jinak neučinil, představuje klamavou obchodní praktiku, kterou by měly příslušné orgány pro každý daný případ vyhodnotit a vyřešit podle ustanovení směrnice. Jedná se tedy o doplnění daného článku o písmeno c), které zní:

„c) jakékoliv uvádění na trh výrobku vydávaného za totožný se stejným výrobkem uváděným na trh v několika jiných členských státech, ačkoliv takové výrobky mají podstatně odlišné složení nebo znaky.“⁸⁴

Tento návrh Evropské komise je vůči dvojí kvalitě výrobků výrazně méně přísný než dříve uvedené návrhy. V návrhu se navíc nepíše o tom, že by dvojí kvalita výrobků měla být zařazena na seznam obchodních praktik, které jsou za všech okolností nekalé (blacklist), což je v rozporu s předchozím vyjádřením komisařky Jourové. Dle návrhu Komise je tedy potřeba dané případy řešit jednotlivě, navíc je bod týkající se dvojí kvality výrobků formulován nepříliš jasně. Nabízí se otázka, co znamená podstatně odlišné složení, navíc návrh mluví pouze o výrobcích vydávaných za totožné, nikoliv o stejných nebo podobných výrobcích. Na rozdíl od některých jiných návrhů tedy není možné s jistotou říci, jak efektivně by tato varianta dvojí kvality výrobků zabraňovala. Nicméně se jedná pouze o prvotní návrh, kterým se teprve bude zabývat Evropský parlament a samotné členské státy, takže je zatím příliš brzy na finální zhodnocení. Nedá se však říci, že by měli odpůrci dvojí kvality výrobků vyhráno.

⁸⁴ Evropská unie. *Návrh SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993, směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/6/ES, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU, pokud jde o lepší vymáhání a modernizaci právních předpisů EU na ochranu spotřebitele.* [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A52018PC0185>

3 SROVNÁVACÍ TESTY VÝROBKŮ

Pokud by nebyly k dispozici žádné relevantní srovnávací testy potravin a dalších výrobků, tak by se dvojitá kvalita výrobků na evropské půdě nejspíše vůbec nezačala seriózně řešit. Právě kvůli jejich důležitosti je těmto výzkumům věnována samostatná kapitola. Rozebrány budou nejzásadnější české a slovenské testy a některé testy ze Slovinska, Maďarska a Chorvatska. Cílem kapitoly je podrobit kritice nejčastější argumenty, které jsou během debatách o dvojitě kvalitě výrobků používány.

3.1 ASOCIACE SPOTŘEBITELŮ SLOVENSKA

Úplně první test kvality potravin napříč evropským trhem zveřejnila Asociace spotřebitelů Slovenska v dubnu 2011. Ta připravila otestování shodných výrobků na německém, rakouském, českém, polském, slovenském, maďarském, rumunském a bulharském trhu. Mezi testované výrobky patřila Coca-Cola, černý pepř a sladká paprika od firmy Kotányi, čokoláda Milka a kávy Nescafé Gold, Jacobs Kronung a Tchibo Espresso. Samotné testy provedla slovenská Státní veterinární a potravinářská správa a rozdílů našla ve všech výrobcích kromě čokolády Milka, přičemž se ani jednou nestalo, že by horší kvalitu vykazovaly výrobky pro německý nebo rakouský trh.

V Coca-Cole byl v západní Evropě nebo v České republice použit klasický cukr (sacharóza), zatímco na Slovensku, v Rumunsku nebo v Bulharsku byl místo sacharózy použit levnější glukózo-fruktózový sirup, což se dalo vyčíst už z obalu. U káv degustátoři zaznamenali rozdíly v chuti či barvě, což například firma Nestlé, výrobce Nescafé Gold, potvrdila s tím, že receptura kávy se liší v závislosti na preferencích spotřebitelů. V případě černého pepře od firmy Kotányi bylo v bulharských výrobcích identifikováno příliš mnoho rozdrcených a poškozených kuliček v porovnání s ostatními zeměmi. Ve sladké paprice pak byl v různých zemích odlišný podíl ceněného přírodního barviva – nejvíce ho obsahoval výrobek zakoupený v Rakousku. Podle Elisabeth Voltmerové z firmy Kotányi byly odlišnosti způsobeny jedinečně „různými várkami přírodní suroviny, časem produkce či rozdíly ve výnosech při různých úrodách.“ Kvalita výrobku podle jejích slov mohla být ovlivněna také klimatickými podmínkami a přírodní barvivo se zase postupně vytrácí, čím déle je produkt uskladněný. Podle ní se tedy nejednalo o důkaz rozdílné kvality, protože by pro firmu bylo logicky nemožné cíleně expedovat různou kvalitu stejného výrobku do různých zemí. V případě sladké papriky údajně dokonce ani o

stejný výrobek nešlo, jelikož tento produkt se v Bulharsku prodával ve třech variantách a do testu byla vybrána ta nejméně kvalitní, zatímco v ostatních zemích byl údajně testován nejkvalitnější produkt.⁸⁵

Průměrně nejdražší byly výrobky v západních zemích, tedy v Rakousku a Německu, v případě černého pepře byl rozdíl mezi cenou v České republice a v Rakousku dokonce trojnásobný (u nás stál výrobek v přepočtu 23 eur za kilogram, v Rakousku 75 eur za kilogram), některé zrnkové kávy však byly dražší ve východních zemích.⁸⁶ Tento výzkum byl finančně sponzorován Zastoupením Evropské komise na Slovensku, samotná Komise však později spolehlivost testu zpochybnila, jak už bylo uvedeno v první kapitole.

Tento test stál na počátku snahy přimět Evropskou unii k řešení dvojí kvality výrobků pomocí důkazů. Skutečnost, že Evropská komise spolehlivost testu zpochybnila, mohla být doopravdy způsobena pochybnostmi ohledně metodiky, ale také se mohlo jednat o důsledek tehdejšího postoje Evropské komise k celé problematice, který se začal výrazně měnit až s časem. Samotný test poukázal na to, že rozdíly mohou být patrné už na první pohled v deklarovaném složení, ale může se jednat i o rozdíly, které jsou zjištěné až po rozbalení produktu či laboratorní analýze – v případě produktů vyráběných primárně z přírodní suroviny, která je co do chuti i jiných vlastností velmi variabilní, se může v případě rozdílů opravdu jednat o neplánovanou odchylku v konkrétní šarži. Z tohoto důvodu by bylo nejideálnější testy pravidelně opakovat. V případě tohoto testu byla na rozdíl od některých pozdějších testů nalezena korelace mezi kvalitou a cenou produktu, což také může být důvodem, proč nebyly výsledky testu brány jako alarmující. Je také potřeba dodat, že v době konání testu byl opravdu během výroby Coca-Coly v České republice používán klasický cukr, avšak v roce 2014 došlo ke změně receptury, kdy začal být používán glukózo-fruktózový sirup stejně jako třeba na Slovensku. Výrobce sám přiznal, že ke změně přistoupil kvůli technologickému zjednodušení výrobního procesu, regionální dostupnosti daného sladidla i jeho výhodné ceně. Glukózo-fruktózový sirup se k výrobě Coca-Coly používá i v mateřských Spojených státech.⁸⁷

⁸⁵ Euractiv. *Sú v nových členských krajinách nekvalitnejšie potraviny?* [online]. [cit. 2018-06-29]. Dostupné z: <https://euractiv.sk/section/potravinarstvo/news/su-v-novych-clenskych-krajinach-nekvalitnejšie-potraviny-016936/>

⁸⁶ Česká pozice. *Není cola jako cola. Jsme spotřebitelé druhé kategorie?* [online]. [cit. 2018-06-29]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/neni-cola-jako-cola-jsme-spotrebitel-druhe-kategorie-pd0-/tema.aspx?c=A110519_094900_pozice_15248

⁸⁷ Mladá fronta DNES. *Coca-Cola přestala používat cukr. Limonády sladí levnější náhražkou.* [online]. [cit. 2018-06-29]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/coca-cola-prestala-pouzivat-cukr-d40-/test.aspx?c=A140902_110109_test_fih

3.2 MENDELOVA UNIVERZITA

V únoru 2012 byly na veřejném slyšení v Evropském parlamentu představeny výsledky studie Mendelovy univerzity v Brně. Ta se primárně zaměřovala na senzorní porovnání čili rozdíly v chuti nebo vůni. Porovnání kvality nebylo účelem výzkumu, výsledkem tedy nebylo konstatování, že by výrobky v některých zemích byly více či méně kvalitní. Výzkumníci nakoupili 24 mléčných výrobků, nápojů, sladkostí a dalších výrobků v Praze a následně i v Bruselu nebo ve Štrasburku. Z nich zhruba polovina byla podle Hany Šulcerové z Mendelovy univerzity hodnocena jako srovnatelná, ve čtvrtině případů byly lépe hodnoceny české výrobky a ve zbylé čtvrtině případů dopadly lépe zahraniční výrobky.⁸⁸ Podle podrobných výsledků dopadlo přibližně stejně například Rio Mare se zeleninou, energetický nápoj Red Bull, káva Nescafé Gold či Kinder čokoláda, v českém provedení byl preferován sýr Roquefort, hovězí bujon Maggi nebo mléčný pudink s kakaem od Nestlé a zahraniční varianta byla lépe hodnocena v případě nápoje Actimel, sýru Camembert Président nebo boloňské omáčky Panzani. Kupříkladu český hovězí bujon Maggi uspěl díky intenzivnější vůni a chuti masa, zatímco boloňská omáčka Panzani měla intenzivnější a příjemnější chuť v zahraniční, na rozdíl od českého nakyslejšího výrobku s řidší konzistencí.⁸⁹ Na veřejném slyšení v Evropském parlamentu, které uspořádala europoslankyně Olga Sehnalová, bylo možné tyto výrobky ochutnat a porovnat. Olga Sehnalová nebyla spokojená s reakcí Evropské komise na výsledky slovenského výzkumu, který Komise zpochybnila a mluvila o různých chuťových preferencích, čímž podle Sehnalové celou situaci zbagatelizovala. Veřejné slyšení tedy měl být nástroj, jak na Komisi zatlačit, aby se tématem více zabývala.⁹⁰

Tato studie byla spíše prvním českým pokusem, jak přinutit Evropskou komisi ke konkrétním krokům, nejednalo se tedy o reprezentativní studii porovnávající kvalitu, o což se snažily pozdější studie. Soudě dle nižšího mediálního zájmu i následujících let, kdy se veřejná debata nijak zásadně neposunula, kýženého výsledku dosaženo nebylo. I tak se však jednalo o výzkum, který jako jeden z prvních otevřel otázku rozdílných chuťových preferencí, což byl od začátku jeden z nejsilnějších argumentů výrobců potravin i politiků z Evropské unie. V tomto testu se

⁸⁸ Český rozhlas. *Potraviny světových značek chutnají v různých zemích různě, ukázala studie*. [online]. [cit. 2018-06-29]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/potraviny-svetovych-znacek-chutnaji-v-ruznych-zemich-ruzne-ukazala-studie-201202021534_mtaborska

⁸⁹ Mendelova univerzita v Brně. *Sensory assessment of food bought in the Czech Republic and in Brussels*. [online]. [cit. 2018-06-29]. Dostupné z: <https://sehnalova.cz/soubory/prezentace-potraviny.ppt>

⁹⁰ Český rozhlas. *Potraviny světových značek chutnají v různých zemích různě, ukázala studie*. [online]. [cit. 2018-06-29]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/potraviny-svetovych-znacek-chutnaji-v-ruznych-zemich-ruzne-ukazala-studie-201202021534_mtaborska

nepodařilo prokázat, že by Češi výrazně častěji upřednostňovali české výrobky před těmi zahraničními. A jelikož se jednalo o test, který porovnával výrobky na našem trhu s výrobky belgickými či francouzskými, tak je možné jeho výsledky dát do kontrastu s pozdějšími testy, které porovnávaly sensorické vlastnosti výrobků z našeho trhu spíše s německými či rakouskými výrobky. V případě sladkého kečupu Heinz nebo Coca-Coly nebyly mezi českým a zahraničním výrobkem shledány zásadnější rozdíly ani v jednom z provedených testů. To ukazuje, že sensorické testy do určité míry vypovídající jsou.

3.3 POŘAD A DOST!

Několik srovnání potravin přinesl také internetový pořad A DOST!, který se zabývá nekalými obchodními praktikami a testy potravin, produktů a služeb.

3.3.1 PŘESNÍDÁVKA HIPP, NUTELLA, RAMA A FANTA

První epizoda týkající se rozdílného složení potravin u nás a v zahraničí byla vydána v září 2014 a porovnála přesnídávku Hipp, Nutellu, Ramu a Fantu. Přesnídávka Hipp s rajčaty, brambory a kuřecím masem obsahovala v České republice 8 % kuřecího masa a 1 % oleje a v Německu 9,4 % kuřecího masa a 1,9 % oleje. Německá přesnídávka stála 35 Kč a česká 58 Kč. Česká i německá Nutella obsahovala 13 % lískových oříšků, odtučněného sušeného mléka pak česká varianta obsahovala 6,6 % a německá varianta 7,5 %. Rozdíl v ceně v přepočtu na kilogram byl 50 Kč v neprospěch českého výrobku. Česká Rama obsahovala 60 % tuku, zatímco ta německá 70 %, přičemž podle Jana Tuny z pořadu A DOST! větší obsah tuku znamená lahodnější máslovější chuť. Česká Rama stála 40 Kč a německá 45 Kč. Česká Fanta obsahovala 3 % pomerančové šťávy, na německém výrobku tento údaj nebyl uveden, ale podle firmy Coca-Cola se také jednalo o 3 %. Rozdíl v ceně byl 2 Kč ve prospěch německého výrobku.⁹¹

Tento test poukázal spíše na obecnější rozdíly v dobře známých výrobcích, ale ve dvou případech na německém produktu chyběla informace, kterou měli čeští spotřebitelé k dispozici – na německé Nutelle chyběl údaj o množství obsaženého kakaa a u Fanty se zase nebylo možné dozvědět, kolik obsahovala pomerančové šťávy. Podle mluvčí společnosti Coca-Cola se jedná

⁹¹ A DOST! *Rozdílné složení potravin u nás a v zahraničí*. [online]. [cit. 2018-06-29]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/adost/10003518-rozdilne-slozeni-potravin-u-nas-a-v-zahranici>

o limonádu s příchutí, nikoliv ovocnou šťávu nebo džus, a tak by podle české legislativy nebylo nutné deklarovat obsah pomerančové šťávy, ale v rámci transparentního přístupu společnost tento údaj uvádí.⁹² Tyto příklady tedy ukazují na výhody, které v některých případech má český spotřebitel. Zároveň byly v tomto dílu pořadu srovnávány i ceny, což ale nepředstavovalo objektivní srovnání, jelikož do tvorby ceny vstupuje mnoho parametrů, jako je například daň, marže obchodníka či přítomnost slevy. V jiných testech tyto stejné produkty vykazovaly jiný poměr ceny, což potvrzuje, že objektivní porovnání cen by vyžadovalo mnohem obsáhlejší analýzu, která není předmětem daných testů.

3.3.2 LENTILKY

V květnu 2015 se pořad A DOST! zaměřil na porovnání Lentilek prodávaných v České republice a v Německu (zde jsou prodávány pod názvem Smarties). Český výrobek obsahoval 53 % mléčné čokolády, v německých Smarties jí bylo 65 %. Andrea Brožová, mluvčí firmy Nestlé, uvedla, že nelze tyto produkty porovnávat, protože se jedná o dva naprosto odlišné výrobky s různou historií, recepturou i tvarem. Rozdíl v množství mléčné čokolády je tedy podle mluvčí způsoben zploštělým tvarem, který ovlivňuje podíl čokolády a cukrové krusty. Firma Nestlé podle jejích slov výrobky Smarties a Lentilky testovala proti sobě ve slepém testu a čeští spotřebitelé jasně preferovali Lentilky. Podle Hany Strítecké ze sdružení Zdravá potravina mohou české Lentilky spotřebitelům více chutnat, jelikož jsme zvyklejší na náhražky, ve kterých jsou zvýrazňovače chuti. Další analýza složení Lentilek také odhalila, že v českém výrobku je část kakaové hmoty nahrazena rostlinnými tuky a přítomno je i více leštících látek. Oba výrobky byly baleny v podobné tubě, ale v českém výrobku bylo o 20 gramů méně lentilek než v německém výrobku. V době testování se na českém trhu ještě objevovaly Lentilky, které místo přírodních barviv (světlice barvířská, ředkev a další), které se používají v Německu, obsahovaly barviva syntetická, která mohou být potenciálně škodlivá, přičemž některá z nich jsou zakázána v dětské výživě. Tou dobou však už byla změněna receptura českých Lentilek, které od té doby také obsahují přírodní barviva.⁹³

Ačkoliv nebylo spolehlivě prokázáno, že české Lentilky opravdu českým zákazníkům chutnají více než německé Smarties, jelikož data ze sensorických testů firem nejsou veřejně k dispozici,

⁹² A DOST! *Rozdílné složení potravin u nás a v zahraničí*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/adost/10003518-rozdilne-slozeni-potravin-u-nas-a-v-zahranici>

⁹³ A DOST! *Lentilky pro Čechy vs. pro Němce*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/adost/10005547-lentilky-nahled>

vyloučit se to rozhodně nedá.⁹⁴ Kdykoliv jde výrobek od Nestlé na trh, tak mu podle generálního ředitele Nestlé Česko, Torbena Emborga, musí ve slepém testu dát alespoň 60 % lidí přednost před největším konkurentem, a pokud výrobek tak vysokou preferenci nezíská, tak je jeho chuť dále přizpůsobována. Jinak mají podle něj Češi čokoládu i další potraviny rádi o něco více hořké, což je možné spatřovat u plzeňského piva, a kupříkladu nanuk Míša by podle slov Emborga v jeho rodném Dánsku nešel na odbyt.⁹⁵ Pokud jde o barviva, tak jsou Lentilky příkladem produktu, který na našem území obsahoval potenciálně škodlivější syntetická barviva, zatímco v Německu se jednalo o barviva přírodní, ovšem po tlaku spotřebitelů se přistoupilo k úpravě české receptury. Za úvahu však stojí, zda by nebylo na místě upravit národní legislativu tak, aby byla k barvivům přísnější u výrobků, které sice nejsou přímo určeny dětem, avšak děti je často konzumují.

3.3.3 FANTA

Další srovnávaným výrobkem v pořadí A DOST! byla Fanta celkem ze 14 zemí. V testu nebyla zastoupena například Fanta z Řecka, která obsahuje 20 % pomerančové šťávy.⁹⁶ Nejvíce ovocné šťávy z testovaných výrobků obsahovala italská a francouzská Fanta, u obou se jednalo o 12 % a obě byly slazeny cukrem. Španělská Fanta obsahovala 8 % ovocné šťávy, byla však doslazovaná umělým sladidlem aspartamem. Citrónová Fanta z Dánska obsahovala 6 % ovocné šťávy a Fanta z Velké Británie obsahovala 5 % ovocné šťávy, ale opět byla doslazována umělými sladidly, jako je aspartam. V Rakousku a ve Švýcarsku Fanta obsahovala 4 % ovocné šťávy a byla v obou případech slazena pouze cukrem. Největší skupinou byly Fanty obsahující 3 % pomerančové šťávy, mezi které se řadí výrobky z Ruska, Ukrajiny, Polska, Turecka, České republiky a Německa. U čínské Fanty nebylo množství ovocné šťávy zjištěno. Podle firmy Coca-Cola se Fanta prodává v mnoha zemích s různým složením, které se přizpůsobuje lokálním preferencím, přičemž pouze v Evropě se prodává 28 variant tohoto nápoje. Do následné slepé ochutnávky, která však nesplňovala požadavky oficiálního sensorického testu, bylo zařazeno 12 výrobků, vyřazena byla citrónová Fanta z Dánska a španělský výrobek, u

⁹⁴ Sám mám se slepým testováním lentilek zkušenosti a osobně mi také více chutnal český výrobek, který obsahuje méně čokolády a více cukrové krusty. To však mohlo být dáno zvykem, jelikož německou lentilku jsem do té doby ještě neochutnal, a případně také faktem, že mléčnou čokoládu příliš nevyhledávám. U jiného testujícího, který má mléčnou čokoládu v oblibě, při stejné ochutnávce například dopadla lépe německá lentilka, ačkoliv ji do té doby také neznal.

⁹⁵ Reportér Magazín. *Češi a čokoláda aneb Někdo to rád hořké*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://reportermagazin.cz/a/w7SSD/cesi-a-cokolada-aneb-nekdo-to-rad-horke>

⁹⁶ Coca-Cola. *Discover Fanta*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://gr.coca-colahellenic.com/en/brands-and-campaigns/explore-brands-and-campaigns/fanta/>

kterého měli tvůrci k dispozici pouze etiketu. Nejlepší hodnocení získaly Fanty z Itálie, Rakouska, Německa, Turecka a Polska. Jednoznačně nejhůře pak dopadla Fanta z České republiky, protože dle slov účinkujících byla příliš sycená, páčila na jazyku a byla příliš sladká.⁹⁷

Fanta je bezesporu výrobkem, u něhož není možné mluvit o dvojí kvalitě, jelikož odlišných variant je na evropském trhu téměř tolik, kolik je jednotlivých států. Z ochutnávky pak vyplynulo, že na přední pozici se umístil italský produkt s největším obsahem ovocné šťávy, avšak tři přední příčky obsadily výrobky s nejnižším tříprocentním obsahem ovocné šťávy. Je otázkou, na kolik byl tento test vypovídající a zda jednoznačně nejhorší umístění české Fanty nebylo způsobeno kontrastem vůči italskému výrobku, který v testování české variantě předcházel.

3.3.4 APEROL

Posledním srovnávaným výrobkem byl alkoholický nápoj Aperol. Ten v Německu a ve Francii obsahuje 15 % alkoholu, ale v České republice, na Slovensku, v Itálii, v Holandsku a ve Švýcarsku obsahuje pouze 11 % alkoholu. Podle informací společnosti Coca-Cola HBC, distributora Aperolu pro náš trh, je receptura českého Aperolu totožná s původní italskou recepturou, zatímco v Německu a ve Francii výrobek obsahuje 15 % alkoholu z daňových důvodů. Dalším vysvětlením také může být to, že v Německu mají likéry, které musí obsahovat minimálně 15 % alkoholu, výjimku z povinnosti prodávání ve vratných lahvích. Během slepé ochutnávky těsná většina preferovala německý Aperol kvůli své více hořké a plnější chuti.⁹⁸

3.4 VYSOKÁ ŠKOLA CHEMICKO-TECHNOLOGICKÁ

První mediálně velmi diskutovaný test potravin zakoupených v České republice a v Německu provedla Vysoká škola chemicko-technologická v Praze v první polovině roku 2015. Partnery projektu byly europoslankyně Olga Sehnalová a Ahold Czech Republic, a.s. (provozovatel obchodního řetězce Albert). Cílem bylo porovnat kvalitativní znaky vybraných výrobků z ČR

⁹⁷ A DOST! *Není Fanta jako Fanta. Jak se liší podle země, ve které ji prodávají?* [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/adost/10010305-neni-fanta-jako-fanta>

⁹⁸ A DOST! *Není Aperol jako Aperol. Jak se liší prodávány v Německu a u nás. A čím je obarven.* [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/adost/10026009-neni-aperol-jako-aperol-jak-se-lisi-prodavany-v-nemecku-a-u-nas-a-cim-je-obarven>

a z Německa za účelem zhodnocení jejich shodnosti, resp. rozdílnosti, a to za použití fyzikálně-chemického zkoušení i senzorického testu. K hodnocení bylo navrženo 24 párů výrobků, u nichž se spotřebitel mohl oprávněně domnívat, že jsou shodné, a to zejména s ohledem na grafické provedení obalu, obchodní značku a využití marketingových textů. Tyto výrobky byly nakoupeny nezávislou komisí a následně analyzovány v akreditovaných laboratořích VŠCHT Praha a EUROFINS. Jeden pár výrobků byl z hodnocení vyřazen z důvodu pochybnosti o stejné značce produktu. Ze zbývajících 23 vzorků bylo osm vzorků hodnoceno jako rozdílné a ostatní jako shodné. Z hlediska deklarovaných údajů na obalu byly nalezeny rozdíly u sedmi výrobků (Pepsi Cola, Sprite, ledový čaj Nestea, jahodový jogurt Activia, margarín Rama, rybí prsty Iglo a lančmít Tulip).⁹⁹

Česká Rama například obsahovala o 10 procent méně tuku než německá, stejně tak obsahovala více tuku německá varianta jogurtu Activia. U nápojů Sprite, Nestea a Pepsi se v českých výrobcích nacházel glukózo-fruktózový sirup nebo umělé sladidlo aspartam, zatímco v německých výrobcích pouze cukr. Hlavní složkou lančmítu od firmy Tulip byl v českém výrobku drůbeží separát, zatímco německá varianta obsahovala pouze vepřové maso – obě konzervy přitom pocházely ze stejné továrny v Dánsku. Posledním produktem, který byl hodnocen jako neshodný, byla káva Jacobs Kronüng, u níž sice nebyl nalezen rozdíl v deklarovaných údajích, ale z chemického rozboru vyplynulo, že německá varianta obsahuje o třetinu více kofeinu. Autoři pojalí podezření, že česká verze obsahovala více kávy robusta, která je levnější a méně kvalitní než káva arabika.¹⁰⁰

V případě senzorického hodnocení porota shledala rozdíly u 14 výrobků z 23 testovaných, přičemž u šesti z nich nepreferovala ani jeden z výrobků (Sprite, Jacobs Kronüng, sýr Leerdamer, lančmít Tulip a uherský salám Pick). V pěti případech porota preferovala německý výrobek (ledový čaj Nestea, borůvkový jogurt Müller Box, Rama, rybí prsty Iglo a párky Meica) a ve třech případech český výrobek (pomerančový džus Pfanner, jahodový jogurt Activia a jahodový džem Schwartau).¹⁰¹

⁹⁹ Vysoká škola chemicko-technologická v Praze. *Závěrečná zpráva srovnání kvality výrobků v ČR a SRN*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.sehnalova.cz/soubory/rozdily-potravin/Z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1%20zpr%C3%A1va%20srovn%C3%A1n%C3%AD%20kvality%20v%C3%BDrobk%C5%AF.pdf>

¹⁰⁰ Mladá fronta DNES. *Srovnání potravin v ČR a Německu: stejný obal, stejná cena, jiné jídlo*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/stejne-potraviny-v-cesku-a-nemecku-se-lisi-ukazal-test-pp4-/test.aspx?c=A150701_183949_test_ozr

¹⁰¹ Vysoká škola chemicko-technologická v Praze. *Závěrečná zpráva srovnání kvality výrobků v ČR a SRN*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.sehnalova.cz/soubory/rozdily-potravin/Z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1%20zpr%C3%A1va%20srovn%C3%A1n%C3%AD%20kvality%20v%C3%BDrobk%C5%AF.pdf>

Pokud jde o ceny produktů, tak ve 13 případech byl zakoupený produkt dražší v ČR a v 10 případech byl dražší v Německu. Sami autoři výzkumu ovšem zdůrazňují, že u cen nejsou popsány souvislosti nákupu zboží, např. zda zboží bylo „v akci“ atd. Od cen také nebylo odečteno DPH, které v Německu tou dobou činilo 7 % a v ČR 15 %. Stejně tak autoři dodávají, že preference při sensorickém hodnocení se mohou lišit v závislosti na socioekonomické situaci, geografické lokalizaci či předchozích zkušenostech a návycích hodnotitelů, nejedná se tedy o „tvrdá data“. Výzkum také ani jeden produkt neoznačuje jako méně či více kvalitní, jelikož to nebylo cílem studie. Olga Sehnalová k tomu dodává, že „smyslem nebylo udělat senzaci, abychom trh líčili v černých barvách.“ Zároveň však odmítla argumentaci výrobců, podle nichž je rozdílné složení způsobené lokálními chutěmi a zvyky spotřebitelů.¹⁰²

Hana Langrová ze společnosti Unilever, která vyrábí Ramu, například uvedla, že na rozdíl od ČR je v Německu Rama „univerzálním multifunkčním výrobkem s rozšířeným použitím na vaření, pečení a restování“, přičemž „tento způsob využití vyžaduje současně vyšší obsah tuku.“ Podle Kamily Touškové z Danone, výrobce jogurtů Activia, je rozdílnost složení způsobena tučností mléka, která se může v případě německé i benešovské mlékárny lišit, a také množstvím ovocné složky. Zvláštní případ tvoří Pepsi Cola – k přítomnosti glukózo-fruktózového sirupu namísto klasického řepného cukru se vyjádřila Marie Baričičová tak, že „dbáme především na to, aby kvalita našich produktů odpovídala co nejvíce požadavkům spotřebitelů“ a potvrdila, že složení se může skutečně lišit v závislosti na lokálních preferencích.¹⁰³

Rok poté, v dubnu 2016, však společnost PepsiCo oznámila, že začne ve svých kolových nápojích používat pravý cukr, jelikož to byla receptura, která nejvíce oslovila zákazníky – ačkoliv podle sensorických ochutnávek vycházel cukr i sirup stejně, v průzkumech 90 % respondentů preferovalo pravý cukr. Podle firmy už toto rozhodnutí bylo staré téměř rok a půl a nesouviselo tedy s výsledky testu VŠCHT.¹⁰⁴ PepsiCo v návaznosti na změnu receptury v létě 2016 uspořádala Soubor chuti, ve kterém více než 22 tisíc Čechů ve slepém testu vybíralo mezi chutí Coca-Coly, ve které je použit glukózo-fruktózový sirup, a Pepsi Coly s pravým cukrem –

[potravin/Z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1%20zpr%C3%A1va%20srovn%C3%A1n%C3%AD%20kvality%20v%C3%BDrobn%C5%AF.pdf](#)

¹⁰² Mladá fronta DNES. *Srovnání potravin v ČR a Německu: stejný obal, stejná cena, jiné jídlo*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/stejne-potraviny-v-cesku-a-nemecku-se-lisi-ukazal-test-pp4-/test.aspx?c=A150701_183949_test_oZR

¹⁰³ Vitalia. *Velké srovnání potravin v ČR a SRN: Složení je ve třetině případů jiné*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.vitalia.cz/clanky/velke-srovnani-potravin-v-cr-a-srn-slozeni-je-ve-tretine-pripadu-jine/?ic=gallery-header&icc=backlink?ic=gallery-header&icc=backlink>

¹⁰⁴ Mladá fronta DNES. *Česká Pepsi bude stejná jako její německá sestra. Z pravého cukru*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/receptura-pepsi-bude-v-cesku-stejna-jako-v-nemecku-firma-bude-pouzivat-cukr-16c-/test.aspx?c=A160414_142429_test_oZR

přibližně 60 % lidí si vybralo právě Pepsi Colu. Podle Michala Šlechty, manažera značky Pepsi, je to důkaz, že „lidem Pepsi s cukrem zkrátka chutná.“¹⁰⁵ Je tedy možné sledovat posun v přístupu k použitému sladidlu ze strany PepsiCo, která po změně receptury začala propagovat řepný cukr jakožto faktor ovlivňující chuťové preference, zatímco dříve s odvoláním na lokální preference obhajovala použití glukózo-fruktózového sirupu.

Některé produkty získaly různé sensorické hodnocení, ale ve výsledku byly hodnoceny jako shodné (pomerančový džus Pfaner, borůvkový jogurt Müller Box, sýr Leerdamer, uherský salám Pick, párky Meica a sladká kukuřice Bonduelle Gold) – u těchto výrobků se tedy mohlo jednat o rozdílnou sensoriku v závislosti na konkrétním balení, nikoliv o rozdílnost výrobku jako takového. U produktů, které byly ve všech parametrech vyhodnoceny jako rozdílné (ledový čaj Nestea, jahodový jogurt Activia, margarín Rama a rybí prsty Iglo), ve třech případech česká porota upřednostnila německý výrobek a pouze u jahodového jogurtu Activia se porota přiklonila k české variantě. Ve zbylých případech (Pepsi Cola, Sprite, Jacobs Kronung a lančmít Tulip) sice dopadly sensorické testy buď stejně, nebo odlišně bez preference¹⁰⁶, ale z kvalitativního hlediska se dá říct, že německé výrobky měly podle nejzřetelnějších faktorů většinou kvalitnější složení. Vzhledem k častější preferenci německých produktů nebyla potvrzena teze, že by výrobci měnili složení převážně kvůli chuťovým preferencím, ačkoliv i takové případy test objevil. I přes vyšší daň na potraviny v ČR také nelze tvrdit, že by obecně hlavním motivem snížené kvality bylo uzpůsobení ceny nižší kupní síle, protože některé méně kvalitní české výrobky stály značně více než kvalitnější německé výrobky (rybí prsty Iglo a lančmít Tulip) – i podle autorů studie však porovnání cen bylo pouze orientační, takže tyto údaje není možné považovat za stěžejní.

3.5 SPOTŘEBITELSKÁ ORGANIZACE DTEST

Druhý významný test dvojí kvality výrobků připravila spotřebitelská organizace dTest. Na rozdíl od studie VŠCHT měla ambici produkty zhodnotit jako objektivně horší či lepší, přičemž

¹⁰⁵ Focus Agency. *Pepsi odhalilo výsledky slepého testu Souboj chuti. Která kola Čechům chutnala víc?* [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <http://www.m-journal.cz/cs/pepsi-odhalilo-vysledky-slepeho-testu-souboj-chuti--ktera-kola-cechum-chutnala-vic-s288x12371.html>

¹⁰⁶ Vysoká škola chemicko-technologická v Praze. *Závěrečná zpráva srovnání kvality výrobků v ČR a SRN.* [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.sehnalova.cz/soubory/rozdily-potravin/Z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1%20zpr%C3%A1va%20srovn%C3%A1n%C3%AD%20kvality%20v%C3%BDrobk%C5%AF.pdf>

došla k méně jednoznačným výsledkům. Podle dTestu je potřeba zdůraznit, že odlišnost potravin na jednotném trhu je dána mimo jiné i národními předpisy, jelikož Evropská unie reguluje především bezpečnost potravin a konkrétní složení je harmonizováno pouze u jednotlivých případů, např. u čokolády, medu nebo džemu – na tuto skutečnost v rámci debaty o dvojí kvalitě potravin v minulosti upozorňovala i samotná Evropská unie, jak bylo popsáno v první kapitole. Organizace dTest také poskytla názor na toto téma z pohledu našich západních sousedů – z reportáže německého rozhlasu v roce 2012 například vyplynulo, že kvalita českých obchodů je horší než v Německu, ale bylo to připisováno zvyklostem českých spotřebitelů, kteří koupí i to, co by německý zákazník nekoupil. Pozitivněji se na situace dívaly analýzy našeho trhu od německého ministerstva zemědělství, podle kterých dávají Češi přednost domácímu zboží a od roku 2014 jsou ochotnější připlatit si za kvalitnější produkty.¹⁰⁷

Pokud jde o samotný test potravin, dTest se místo známých německých značek zaměřil na porovnání českých značkových potravin s těmi rakouskými. Mezi rakouským a českým zbožím ve většině případů nebyl nalezen rozdíl ve složení – výjimkou byly sušenky Milka Choco Minis, které v Rakousku deklarovaly o 0,2 % čokolády více, a nápoj v prášků Nesquick, který v ČR obsahoval méně vitamínů. Rozdíl nebyl zaznamenán u jahodového jogurtu Activia, ledového čaje Nestea, želé Haribo, Toffifee ani Nutelly.

Rozdílnější výsledky přinesl test vlastních značek obchodních řetězců – v tomto případě se šlo jednak o značku Clever z Billy v ČR a v Rakousku i její ekvivalent ja! v Německa, jednak o značku K-Classic v případě Kauflandu. Potraviny byly hodnoceny podle údajů na etiketách a porovnány byly také sensoricky. V případě sensorického hodnocení u většiny chlazeného zboží, kde se vyskytovalo nejvíce rozdílů ve složení, nebyli dobrovolníci schopni rozeznat lepší výrobek – často jim více chutnaly české výrobky, přestože většinou byly papírově „horší“. Českou variantu dobrovolníci upřednostnili například u šunky Clever (rakouská obsahovala 91 % masa, česká pouze 72 %, zbytek byl dohnán zahušťovadly), jelikož se rakouský výrobek zdál být barvou a vzhledem až podezřele dokonalý, dále pak u vídeňských párků K-Classic, které sice v Německu obsahovaly více masa, ale také méně tuku, takže byly méně šťavnaté, a v neposlední řadě u jahodových jogurtů Clever, které v Rakousku obsahovaly více jahod, ale výrazně sladká chuť rakouského výrobku přiměla účastníky testu upřednostnit českou variantu kvůli její „jogurtovosti“. Našly se však i opačné případy, například piškoty s pomerančovou

¹⁰⁷ dTest. *Rozdílná kvalita potravin v EU*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-5156/rozdilna-kvalita-potravin-v-eu>

náplní z Německa i Rakouska byly preferovány před českou variantou, která obsahovala méně pomerančové šťávy v náplni a méně čokolády.

Rozdíly v místních preferencích či legislativě uvedl dTest na příkladech přidávaných vitamínů a toustových chlebů. České kakaové lupínky se od německých i rakouských odlišují přidávkem vitamínů – v Německu však není umělý přídavek vitamínů považován za vhodnou formu jejich příjmu, a to obzvláště u dětí. Tento názor zastává i německá spotřebitelská organizace Stiftung Warentest, která preferuje přírodní zdroje vitamínů.¹⁰⁸ Jeden z největších rozdílů v deklarovaném složení byl zaznamenán u toastových chlebů, které v případě českých výrobků deklarují značně větší množství přídatných látek. To však může být ovlivněno jiným přístupem k označování obalů, kdy v Německu v souladu s nařízením o poskytování informací o potravinách spotřebitelům často nejsou uváděna éčka, která přestávají plnit svou úlohu nebo se úplně rozloží při pečení – v ČR však raději výrobci uvádějí veškeré přídatné látky, čímž vzniká dojem méně „přírodního“ výrobku. České chleby nicméně kvalitativně dopadly ve srovnání opravdu hůře. Obsahovaly dodatečný konzervant a netradiční sójovou nebo fazolovou mouku, celozrnné mouky však obsahoval český celozrnný toastový chléb pouze 19 %, zatímco v německém jí bylo 59 %.¹⁰⁹

Další dva časté rozdíly mezi českými a německými či rakouskými výrobky byly uvedeny na příkladu limonád. Zatímco rakouská pomerančová limonáda Clever obsahovala 3 % pomerančové šťávy, v té české se pomeranče vůbec nevyskytovaly, efektu bylo místo toho docíleno aromaty a barvivy, kromě toho byl v českém výrobku použit i konzervant benzoan sodný. U již zmiňovaných aromat je často možné narazit na další rozdíl mezi českými a zahraničními výrobky – zatímco v rakouských a německých výrobcích bývá použito přírodní aroma, v českých výrobcích se většinou jedná o levnější syntetické aroma.

Celkově bylo 12 produktů prodávaných pod vlastní značkou obchodních řetězců zařazeno na seznam zboží, které má v ČR nižší deklarovanou kvalitu, a zbylých 6 položek deklarovalo kvalitu vyšší nebo shodnou. Mezi výrobky s nižší kvalitou patřily kromě již vyjmenovaných výrobků také arašídové křupky, které obsahovaly méně arašídů a směs palmového a slunečnicového oleje (místo čistého slunečnicového oleje v německé variantě), nebo solené tyčinky, které obsahovaly plně ztužený palmový tuk místo slunečnicového oleje. Mezi zboží se

¹⁰⁸ Stiftung Warentest. *Vitamine und Nahrungsergänzungsmittel*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.test.de/thema/nahrungsergaenzungsmittel/>

¹⁰⁹ dTest. *Rozdílná kvalita potravin v EU*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-5156/rozdilna-kvalita-potravin-v-eu>

stejnou deklarovanou kvalitou byly zařazeny čtyři produkty od K-Classic – instantní čajový nápoj, pomerančový nektar, dušená šunka nejvyšší jakosti a jahodový jogurtový nápoj. Vyšší kvalitu deklaroval již zmiňovaný jahodový jogurt Clever, který sice obsahoval v české variantě méně jahod, ale zato v něm byly obsaženy prospěšné mlékařské kultury, a také majonéza Clever, která sice skončila o maličko hůře než německá varianta, ale mnohem lépe než rakouská varianta, která oproti českému výrobku (se 79 % tuku a 5 % vaječných žloutků) obsahovala pouze 25 % tuku, přičemž zbytek tvořil glukózový sirup, modifikované škroby a zahuš'ovadla. Rakouská majonéza nikoho nenadchla ani při ochutnávce.

Výzkumníci z dTestu očistili ceny výrobků od vlivu DPH a zjistili, že se nedá říci, že by zboží na některém trhu bylo výrazně dražší, zhruba polovina výrobků u nás byla dražší a druhá polovina levnější, rozdílly se většinou pohybovaly maximálně v řádu jednotek korun.¹¹⁰ Porovnání byly podrobeny také obaly výrobků, které jsou občas téměř k nerozeznání. Zatímco u müsli s rozinkami a lískovými ořechy by mohl být podle vzhledu obalu mírně oklamán německý zákazník, pro českého zákazníka by mohly být zavádějící loga na arašidových křupkách a paprikových chipsech z Kauflandu – mají na sobě totiž stejně jako v Německu obrázek slunečnice, ačkoliv v českém výrobku se používá směs palmového a slunečnicového oleje, o čemž je zákazník poblíž loga informován pouze anglicky. Celkově se nedalo říci, že by se palmový olej v zahraničí nepoužíval, z hlediska životního prostředí však byla v Německu či v Rakousku častěji vidět například zmínka o zodpovědně produkovaném kakau (certifikace UTZ nebo Fairtrade).¹¹¹

Výzkum dTestu přinesl do české debaty v porovnání s testem VŠCHT několik zajímavých úhlů pohledu. V první řadě poznatek, že německý trh, se kterým se nejčastěji srovnáváme, je svým způsobem sám specifický a některé produkty, které jsou u nás v porovnání s německým trhem odlišné, jsou stejně odlišné i v Rakousku, například Nutella. Zajímavým aspektem je vedle rozdílů v deklarovaném složení také to, zda produkt přesně odpovídá vyobrazení na obalu, přičemž zde může docházet při použití stejného obalu pro kvalitativně odlišné produkty k dalším zavádějícím praktikám. Obecně platí, že českým variantám produktů častěji chybí „základní“ suroviny jako pomeranče v pomerančové limonádě, případně je základní suroviny méně, například masa v šunce nebo párcích. V českých výrobcích jsou také častěji používána

¹¹⁰ YouTube. *dTest: Otázky a odpovědi – Dvojí kvalita potravin*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ETRGRJN12X0>

¹¹¹ dTest. *Rozdílná kvalita potravin v EU*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-5156/rozdilna-kvalita-potravin-v-eu>

aditiva a syntetická aromata tam, kde je v Rakousku nebo v Německu produkt bez aditiv a s přírodním aromatem. Test také do určité míry potvrdil, že Češi v některých případech preferují českou variantu produktu, přestože je třeba podle deklarovaného složení méně kvalitní – u většiny případů je však diskutabilní, jestli se jedná o opravdové lokální specifikum, jejichž příklady skutečně existují, nebo spíše návyk vytvořený větší pasivitou českých zákazníků při rozhodování. Příklady s absencí přidávaných vitamínů nebo informacemi o zodpovědně produkovaném kakau v Německu či v Rakousku ukazují, jak trh dokáže pružně reagovat na místní poptávku. Ačkoliv se často argumentuje rozdílnými chutěmi, tak je pravděpodobnější teorie, že výrobci reagují spíše na obecnější proklamace než konkrétní chutě – pokud si tedy Češi budou hlasitě přát například masné výrobky s vyšším podílem masa a budou ochotní je kupovat, tak na to trh zareaguje spolehlivěji, přestože z hlediska chuti mohou lidé nevědomky preferovat méně kvalitní výrobek. Jinými slovy u spotřebitelů může hodnotová deklarace hrát větší roli než samotná chuťová preference.

3.5.1 DODATEČNÉ VÝZKUMY DTESTU

Kromě rozsáhlého testu výrobků z České republiky, Rakouska a Německa dTest pravidelně přináší i další porovnání odlišné kvality výrobků. Například mezi kečupy Heinz z České republiky a z Německa žádný významný rozdíl nebyl – o něco lépe byl nakonec hodnocen český výrobek, protože německý kečup obsahoval tři rezidua nežádoucích pesticidů.¹¹² V případě porovnání psího krmiva Pedigree Vital¹¹³, Purina Friskies¹¹⁴ a Orlando¹¹⁵ na českém a švédském trhu ve všech případech zvítězily švédské výrobky, ale rozdíly byly minimální. V případě pomazánek Nutella dopadl nejlépe v celkovém hodnocení německý výrobek, a to kvůli o 1,5 % vyššímu obsahu kakaa než v italském originále i ve všech ostatních variantách, v senzoričtém testu však byla německá varianta preferována nejméně kvůli méně výrazné oříškové chuti.¹¹⁶

¹¹² dTest. *Heinz Tomato Ketchup CZ x Heinz Tomato Ketchup DE (dTest 8/2016)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6255/heinz-tomato-ketchup-cz-x-heinz-tomato-ketchup-de-dtest-8-2016>

¹¹³ dTest. *Suchá psí krmiva Pedigree Vital pro český a švédský trh (dTest 9/2016)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6257/sucha-psi-krmiva-pedigree-vital-pro-cesky-a-svedsky-trh-dtest-9-2016>

¹¹⁴ dTest. *Suchá psí krmiva Purina Friskies VitaFit vyrobená pro český a švédský trh (dTest 9/2016)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6258/sucha-psi-krmiva-purina-friskies-vitafit-vyrobeno-pro-cesky-a-svedsky-trh-dtest-9-2016>

¹¹⁵ dTest. *Suchá psí krmiva Orlando pro český a švédský trh (dTest 9/2016)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6264/sucha-psi-krmiva-orlando-pro-cesky-a-svedsky-trh-dtest-9-2016>

¹¹⁶ dTest. *Kruhový test pomazánek Nutella (dTest 10/2016)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6256/kruhovy-test-pomazanek-nutella-dtest-10-2016>

U hydratačních krémů značek Nivea, Avene, Biotherm, Lidl/Cien, Eucerin, Sephora, Vichy a Yves Rocher pro český, italský, francouzský a portugalský trh nebyl nalezen žádný rozdíl.¹¹⁷ Stejně tak neexistuje rozdíl mezi zubními pastami Aquafresh, Colgate, Signal, Lidl/Dentalux, Elmex a Sensodyne na českém, italském, francouzském a portugalském trhu.¹¹⁸ Hodnocení hrášku Bonduelle z České republiky a z Rakouska dopadlo jednoznačně ve prospěch českého výrobku – ten rakouský obsahoval několik volných slupek, úlomků i minerálních příměsí a byl výrazně hůře sensoricky hodnocen.¹¹⁹ Německá čokoládová zmrzlina K-Classic si v hodnocení vedla o něco hůře než český produkt, a to kvůli nižšímu obsahu kakaa a mléčného tuku, o něco lépe však dopadla při ochutnávce a byla také výrazně levnější (39 Kč za německý výrobek, 60 Kč za český výrobek).¹²⁰ V porovnání pracích prostředků na barevné prádlo, při kterých se testovala hlavně celková účinnost praní, nebyly nalezeny významné rozdíly – nejlépe si vedl český prášek Ariel Whites & Colors a německý prášek Persil Color. Významný rozdíl ve složení byl nalezen pouze u Persil Color-gelu, který sice v Německu obsahoval dvojnásobné množství účinných látek, reálná účinnost českého výrobku však byla horší jen zanedbatelně a celkově byl tento německý výrobek co do složení v rámci testu pouze výjimkou.¹²¹ U sušené výživy pro batolata byly v případě Beba Optipro výsledky českého i německého výrobku shodné a v případě Nutrilonu/Aptamilu si odnesl lepší známku německý výrobek, a to z důvodu nižšího obsahu olova.¹²²

Ze srovnání alpského másla Meggle vyšel jako vítěz český výrobek, který obsahoval o něco více tuku, méně netukové sušiny a byl i lépe sensoricky hodnocen než výrobek z Německa.¹²³ V testu základní verze margarínu Rama byl nejlépe hodnocen výrobek z Rakouska, který jako jediný obsahoval 80 % tuku, přičemž výrobky z České republiky, Polska, Slovenska a Německa

¹¹⁷ dTest. *Hydratační krémy vyrobené pro český, italský, francouzský a portugalský trh (dTest 11/2016)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6262/hydratacni-kremy-vyrobeno-pro-cesky-italsky-francouzsky-a-portugalsky-trh-dtest-11-2016>

¹¹⁸ dTest. *Bélicí zubní pasty vyrobené pro český, italský, francouzský a portugalský trh (dTest 2/2017)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6263/belici-zubni-pasty-vyrobeno-pro-cesky-italsky-francouzsky-a-portugalsky-trh-dtest-2-2017>

¹¹⁹ dTest. *Bonduelle Hrášek pro český a rakouský trh (dTest 12/2016)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6254/bonduelle-hrasek-pro-cesky-a-rakousky-trh-dtest-12-2016>

¹²⁰ dTest. *Čokoládová zmrzlina K-Classic pro český a německý trh (dTest 7/2017)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6259/cokoladova-zmrzlina-k-classic-pro-cesky-a-nemecky-trh-dtest-7-2017>

¹²¹ dTest. *Prací prostředky na barevné prádlo Ariel a Persil pro český a německý trh (dTest 9/2017)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6260/praci-prostredky-na-barevne-pradlo-ariel-a-persil-pro-cesky-a-nemecky-trh-dtest-9-2017>

¹²² dTest. *Sušená výživa pro batolata Beba Optipro, Nutrilon, Aptamil: pro český a německý trh (dTest 10/2017)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6261/susena-vyziva-pro-batolata-beba-optipro-nutrilon-aptamil-pro-cesky-a-nemecky-trh-dtest-10-2017>

¹²³ dTest. *Meggle Alpenbutter: pro český a německý trh (dTest 11/2017)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6275/meggle-alpenbutter-pro-cesky-a-nemecky-trh-dtest-11-2017>

obsahovaly pouze 60 % tuku. Nejvyšší deklarovaný poměr řepkového oleje vůči palmovému oleji obsahovala rakouská varianta (53 %), za ní se umístila česká, polská a slovenská varianta (45 %) a nejmenší podíl deklaroval německý výrobek, který tak skončil v hodnocení celkově nejhůře.¹²⁴ Paprikové chipsy Lay's z Německa byly hodnoceny lépe než český a polský výrobek kvůli absenci zvýrazňovačů chuti a použití výhradně slunečnicového oleje místo směsi slunečnicového a palmového oleje, což vyústilo v nižší podíl škodlivějších nasycených mastných kyselin.¹²⁵ Originální příchut' Coca-Coly se liší pouze použitým sladidlem – v Německu, Rakousku a Polsku se používá cukr, zatímco v České republice a na Slovensku se stejně jako v americkém originále používá glukózo-fruktózový sirup, díky čemuž byly české a slovenské výrobky hodnoceny hůře.¹²⁶ Stejně tak byl hůře než německý výrobek hodnocen český tuňák Rio Mare ve slunečnicovém oleji, který v Německu obsahoval filety, zatímco v České republice levnější kousky masa – český výrobek byl však přesto zhruba o 20 % dražší.¹²⁷

V neposlední řadě dTest otestoval také toaletní papíry. V případě papíru Floralys z Lidlu dopadl o něco lépe český výrobek, který v hodnocení pevnosti a savosti zaostával za rakouským výrobkem, ale překonal ho v rozpustnosti i praktických zkouškách.¹²⁸ Přesně opačně dopadl toaletní papír Billa, kde český výrobek více uspěl v hodnocení pevnosti a savosti, ale vedl si hůře než rakouský ekvivalent v rozpustnosti a praktických zkouškách. Zajímavostí jsou dále toaletní papíry prodávané pod privátní značkou Clever, kdy je ve žlutém obalu v Rakousku prodáván třívrstvý toaletní papír, zatímco v České republice má tento výrobek vrstvy pouze dvě, a ve fialovém obalu je v Rakousku prodáván recyklovaný třívrstvý papír, přičemž v České republice se jedná o jednovrstvý recyklovaný papír.¹²⁹ Společnost Billa se k výsledkům vyjádřila, v případě toaletního papíru Billa by s výsledky velmi spokojená, jelikož považuje měřítka pevnosti a savosti za podstatnější než výsledky praktických zkoušek. Dvouvrstvý toaletní papír Clever si údajně zákazníci žádají a v celém sortimentu privátních značek se jedná

¹²⁴ dTest. *Srovnání Ramy u nás a u sousedů (dTest 4/2018)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z:

<https://www.dtest.cz/clanek-6643/srovnani-ramy-u-nas-a-u-sousedu-dtest-4-2018>

¹²⁵ dTest. *Srovnání paprikových Lay's se sousedy (dTest 5/2018)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z:

<https://www.dtest.cz/clanek-6660/srovnani-paprikovych-lay-s-se-sousedy-dtest-5-2018>

¹²⁶ dTest. *Srovnání Coca-Coly u nás a u sousedů (dTest 5/2018)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z:

<https://www.dtest.cz/clanek-6659/srovnani-coca-coly-u-nas-a-u-sousedu-dtest-5-2018>

¹²⁷ dTest. *Srovnání tuňáka Rio Mare u nás a v Německu (dTest 5/2018)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z:

<https://www.dtest.cz/clanek-6666/srovnani-tunaka-rio-mare-u-nas-a-v-nemecku-dtest-5-2018>

¹²⁸ dTest. *Toaletní papíry Lidl/ Floralys pro český a rakouský trh (dTest 1/2018)*. [online]. [cit. 2018-07-01].

Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6402/toaletni-papiry-lidl-floralys-pro-cesky-a-rakousky-trh-dtest-1-2018>

¹²⁹ dTest. *Toaletní papíry Billa pro český a rakouský trh (dTest 1/2018)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z:

<https://www.dtest.cz/clanek-6401/toaletni-papiry-billa-pro-cesky-a-rakousky-trh-dtest-1-2018>

o nejprodávanější toaletní papír. Jednovrstvý papír pak „nakupuje v ČR specifická skupina zákazníků, jakými jsou např. chataři a chalupáři nebo obyvatelé menších obcí, kde není zavedena kanalizace.“¹³⁰

Testy, které spotřebitelská organizace dTest přinášela pravidelně v průběhu posledních let, byly z hlediska výrobků velmi různorodé a přinesly nejednoznačné výsledky. U některých výrobků, jako jsou hydratační krémy nebo zubní pasty, nebyly nalezeny žádné rozdíly v kvalitě. Ve většině dalších testů byly zjištěny rozdíly v kvalitě, mnohdy však nebyly výrazné a nebylo možné hovořit přímo o dvojí kvalitě, jelikož každý výrobek měl své silné a slabé stránky. V některých případech dokonce české výrobky dopadly lépe než německé ekvivalenty nejen v sensorickém hodnocení, ale i z hlediska kvality (hrášek Bonduelle, alpské máslo Meggle). Opět se také ukázala užitečnost hodnocení v širším měřítku států, kdy se u výrobků jako Nutella nebo Rama mohlo při porovnání s jedním sousedním státem zdát, že je pro náš trh vyráběna méně kvalitní varianta, ale při srovnání více států se ukázalo, že výjimkou byl spíše onen jeden zahraniční výrobek – v případě Nutelly německá varianta, která navíc nebyla sensoricky preferována, a v případě Ramy rakouský výrobek. Rama je navíc příkladem produktu, u kterého se podařilo v testech zachytit postupnou změnu receptury v zahraničí. Zatímco dříve v testech VŠCHT i v pořadu A DOST! německá Rama obsahovala více tuku než český výrobek, v době testování organizací dTest (počátek roku 2018) již byly výrobky z hlediska množství tuku identické. Výrobce Unilever na německý dotaz reagoval, že recept klasické Ramy byl revidován, jelikož zákazníci dnes preferují smetanovou strukturu, a proto byl snížen celkový obsah tuku.¹³¹ V reakci na výsledky českých testů VŠCHT však stejná společnost argumentovala, že v Německu se na rozdíl od našeho trhu Rama používá z velké části na vaření a pečení, k čemuž je potřeba vyšší obsah tuku. Každopádně se i v německé odpovědi jednalo o podobné důvody, jakými argumentují výrobci v České republice, je však důležité zopakovat, že v českém preferenčním testu VŠCHT vyhrála německá Rama vyráběná podle dřívější receptury s vyšším množstvím tuku. Praktické testy pracích prášků ukázaly, že často zmiňovaný rozdíl mezi českým a německým práškem Persil nereprezentuje problém celého sortimentu, a navíc jsou reálné rozdíly při praní výrazně menší, než se podle složení může zdát. Testy toaletních papírů pak ukázaly, že ačkoliv výrobci či obchodní řetězce většinou argumentují lokálními preferencemi, tak v případě toaletního papíru Billa řetězec ve veřejném

¹³⁰ Vitalia. *Test kontroloval složení toaletních papírů a porovnával se zahraničím*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.vitalia.cz/clanky/test-slozeni-toaletnich-papiru-a-porovnaval-se-zahranicim/>

¹³¹ Lebensmittelklarheit. *Unilever Rama*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.lebensmittelklarheit.de/produkte/unilever-rama-0>

prohlášení upřednostnil kvalitativní parametry před praktickými testy, které jsou v tomto případě ekvivalentem sensorického hodnocení.

3.6 SLOVENSKÉ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

3.6.1 PRVNÍ SROVNÁVACÍ TEST

Ministerstvo zemědělství a rozvoje venkova Slovenské republiky si ke konci roku 2016 nechalo zadat studii porovnávající kvalitu potravin doma a v zahraničí. Výsledky studie, kterou zpracovala slovenská Státní veterinární a potravinářská správa, byly zveřejněny v únoru 2017. Porovnáno bylo celkem 22 mléčných, masných, čokoládových a dalších výrobků ze Slovenska a Rakouska. U všech výrobků byly vykonány sensorické testy hodnotící barvu, konzistenci, vůni, chuť a celkový vzhled. Hodnoceny byly také etikety, kromě uvedeného složení byly posuzovány také výživové ukazatele, alergeny atd. Provedeny byly také laboratorní analýzy některých kvalitativních ukazatelů – obsahu masa v masných výrobcích, obsahu tuku v mléčných výrobcích atd. Výrobky byly také analyzovány z hlediska bezpečnosti, přičemž v tomto ohledu nebyl odhalen žádný nedostatek.

V konečném hodnocení bylo 9 výrobků zařazeno mezi srovnatelné (například ochucovadlo Podravka Original), u tří výrobků byly zjištěny malé rozdíly (vepřové maso ve vlastní šťávě, které se statisticky nevýznamně lišilo v podílu masa; frankfurtské párky, jejichž chuť byla v Rakousku výrazněji kořeněná; a delikátní vařená šunka, která v Rakousku obsahovala více tuku a o 10 % více masa). U deseti výrobků byly nalezeny velké rozdíly značně ovlivňující kvalitu. Kromě již známých výrobků, jako jsou rybí prsty Iglo, šlo například o čaj Earl Gray, který byl v Rakousku zabalen v sáčcích, které lépe uchovávaly aromatické vlastnosti čaje – ten byl ve výsledku i chuťově intenzivnější. V případě mozzarely byl zase výrobek z Rakouska soudržnější, pružnější a o několik gramů větší a slovenskému sýru Emmentaler chyběla charakteristická oka.¹³²

Podle slovenské ministryně zemědělství Gabriely Matečné byly výsledky jednoznačně v neprospěch mezinárodních výrobků prodávaných na Slovensku, zmínila například nižší podíly masa, umělé náhražky cukru, vyšší množství konzervačních látek nebo nižší gramáže.

¹³² Ministerstvo zemědělství a rozvoje venkova Slovenské republiky. *Závěrečná správa porovnania kvality potravín v Rakúsku a na Slovensku*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <http://www.mpsr.sk/download.php?fID=12627>

Podle jejích slov „slovenský spotřebitel určitě neočekává umělá sladidla a barviva, více éček nebo menší podíl masa než ten rakouský“ a pokud nadnárodní výrobce není schopen zaručit u svých značek určitou kvalitu, tak je podle ní potřeba zamyslet se nad jeho důvěryhodností. Slovenské ministerstvo zemědělství také vyzvalo spotřebitele, aby pozorně četli etikety, nepodlehli marketingovým praktikám prodejců a upřednostňovali kvalitní domácí slovenské výrobky.¹³³

Výsledky prvního testu zadaného slovenským ministerstvem zemědělství byly z velké části v souladu se závěry většiny předchozích testů, v neprospěch výrobků prodávaných na Slovensku však hovořily nadstandardně jednoznačně. Test do debaty přinesl několik nových poznatků, jako je například odlišně kvalitní balení čaje nebo různá struktura sýrů, což jsou rozdíly, které stojí mimo dvě nejčastěji diskutované kategorie, tedy složení a chuť samotného výrobku. Z úst slovenské ministryně zemědělství pak bylo možné slyšet radikálnější vyjádření v porovnání s prohlášeními českých politiků.

3.6.2 DRUHÝ SROVNÁVACÍ TEST

V říjnu 2017 slovenské ministerstvo zemědělství zveřejnilo druhou část výsledků testu rozdílné kvality potravin. Metodika výzkumu zůstala více méně stejná, opět se jednalo o porovnání výrobků ze Slovenska a z Rakouska, tentokrát však ve vyšším počtu. Ze 33 mléčných, masných a dalších výrobků nebyl u 6 výrobků nalezen významný rozdíl, 11 výrobků vykazovalo malé rozdíly a 16 výrobků se lišilo výrazně. Nelišily se například rybí prsty z aljašské tresky nebo energetický nápoj Red Bull. Malé rozdíly byly nalezeny ve složení jogurtového mléka Actimel, pudinku od Dr. Oetkera nebo oříšků kešu od firmy Alesto, které vykazovaly v senzoričkových vlastnostech rozdíly v neprospěch výrobku z Rakouska, varianta ze Slovenska však obsahovala o 6 % více poškozených jader.

Mezi výrobky s výraznými rozdíly ve složení patřila například krutí šunka Berger, která byla v případě rakouského výrobku více soudržná, což preferovalo 9 ze 13 hodnotitelů – ačkoliv však byl rozdíl v deklarovaném množství masa 17 % ve prospěch rakouského výrobku (92 % vs. 75 %), laboratorní testy odhalily, že skutečný obsah masa byl 85,9 % u slovenského výrobku a 84 % u výrobku rakouského. V případě vepřové šunky od stejného výrobce byl méně soudržný rakouský výrobek, přesto ho preferovalo 10 ze 13 hodnotitelů a podle výsledku

¹³³ Ministerstvo zemědělství a rozvoje venkova Slovenské republiky. *Potvrdené: Tie isté výrobky majú na Slovensku a v Rakúsku iné zloženie.* [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <http://www.mpsr.sk/?navID=1&id=11185>

laboratorní analýzy obsahoval téměř o 7 % masa více (91,9 % vs. 85,4 %), čemuž odpovídal také o 1,3 % nižší obsah bílkovin ve slovenském výrobku. V případě čokolády Merci byly zjištěny senzorické rozdíly, kdy ve slovenském výrobku byly výrazněji cítit aromatické látky, zatímco v rakouském výrobku základní suroviny – 7 z 11 hodnotitelů upřednostňovalo rakouský výrobek. Sladkou papriku Mikado upřednostnilo všech 11 hodnotitelů v rakouském provedení, které mělo sladší chuť než slovenský výrobek, na jehož obale také chybělo doporučení, aby byl produkt skladován mimo sluneční záření. Jedlé slávky v rajčatové omáčce od Billy zase na slovenském výrobku obsahovaly upozornění, že tepelným zpracováním může docházet k úbytku hmotnosti, což na rakouském výrobku chybělo.¹³⁴

Slovenská ministryně zemědělství Gabriela Matečná na tiskové konferenci při oznámení výsledků testování prohlásila, že „díky naší iniciativě se toto téma stalo celoevropským a velmi vážně se jím zabývá i Evropská komise“ a nezapomněla také zopakovat, že „nadměrní výrobci rozdělují zákazníky v Evropské unii na dvě třídy.“¹³⁵

Závěry z tohoto testu byly velmi podobné jako v případě prvního výzkumu zadaného slovenským ministerstvem zemědělství. Velmi často byly nalezeny rozdíly i u produktů, jejichž deklarované i reálné složení bylo velmi podobné, přičemž se nedalo říci, že by byly častěji preferovány slovenské výrobky, kromě kešu oříšků a několika dalších vyrovnanějších případů byla situace spíše opačná. Opět se ukázala důležitost laboratorních testů, jelikož v některých případech reálné složení může mluvit v neprospěch výrobku ze západního trhu. I tentokrát se opakovala poměrně silná rétorika ze strany slovenských představitelů.

3.7 ČESKÉ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

3.7.1 PRVNÍ SROVNÁVACÍ TEST

Další významný český výzkum dvojí kvality výrobků provedla opět Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, tentokrát však na zadání ministerstva zemědělství. Výsledky testu byly zveřejněny v červenci 2017. Cílem projektu bylo porovnat kvalitativní znaky potravin z České

¹³⁴ Ministerstvo zemědělství a rozvoje venkova Slovenské republiky. *Test duálnej kvality potravinárskych výrobkov predávaných na území Slovenskej republiky a Rakúska*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <http://www.mpsr.sk/download.php?fid=13953>

¹³⁵ Ministerstvo zemědělství a rozvoje venkova Slovenské republiky. *Aj druhá fáza porovnávania potvrdila dvojakú kvalitu potravín*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <http://www.mpsr.sk/sk/index.php?navID=263&id=12100>

republiky, Slovenska, Rakouska, Německa a Maďarska a vyhodnotit je buď jako shodné, nebo rozdílné. Postup výzkumu byl co do metodiky velmi podobný prvnímu výzkumu VŠCHT.¹³⁶ Vybráno bylo 21 produktů se stejným marketingovým záměrem, z nichž 13 bylo označeno za odlišné, 5 za mírně odlišné (tyčinka MilkyWay, Kiri z tvarohu a smetany, Kinder mléčný řez a prací prostředky Lenor a Perwoll) a 3 za stejné (sušenky Milka, vídeňské párky Kaufland a mléko Kaufland).¹³⁷

Mezi nejzávažnější rozdíly patřil opět lančmít od firmy Tulip, ve kterém i po několika letech bylo stále místo vepřového masa použito převážně strojově oddělené drůbeží maso, a rybí prsty Iglo, které podle deklarovaných informací v Německu obsahovaly o 7 % více masa, podle laboratorního testu se však jednalo o dvojnásobně vyšší rozdíl (50 % v českém výrobku a 64 % v německém). Rozdíly byly nalezeny také u pizzy Ristorante od Dr. Ortchera, která už podle obrázku na obalu v českém provedení obsahovala méně sýru. Zvláštním případem pak byl prací prášek Persil, u něhož se výrobky lišily v celkovém obsahu i zastoupení aktivních látek – zatímco u českého, slovenského a maďarského to bylo okolo 9,5 gramu na dávku, v případě německého a rakouského prášku se jednalo o více než 11 gramů na dávku.¹³⁸ Zuzana Ozanová, mluvčí firmy Henkel, která vyrábí prací prášek Persil, však rozdíly bránila tím, že „existují regiony, ve kterých spotřebitelé perou při nižších teplotách, též se liší složení skvrn, kvůli kterým je jiné složení.“¹³⁹

Celkově se dá říct, že nejbližší si složením většinou bývaly produkty z Německa a Rakouska a druhou skupinou byly výrobky z České republiky, Slovenska a Maďarska – tak tomu bylo například u instantní kávy Jacobs Original 3v1, Kiri z tvarohu a smetany, rybích prstů Iglo nebo pracího prášku Persil. Našly se však i případy, kdy byl složením ojedinělý výrobek z Německa, tak tomu bylo například u Nutelly, citrónového čaje Nestea nebo solených chipsů Lay's. Za zmínku stojí i nápoj Nesquick, u kterého bylo v Německu deklarováno o 0,6 % více kakaové

¹³⁶ Ministerstvo zemědělství ČR. *Exkluzivní průzkum MZe o dvojí kvalitě potravin: kuřecí separát místo vepřového v luncheon meatu a méně masa v rybích prstech*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2017_exkluzivni-pruzkum-mze-o-dvoji-kvalite.html

¹³⁷ Mladá fronta DNES. *PŘEHLEDNĚ: Které výrobky jsou v Česku šizené a které lepší než v Německu*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/srovnani-kvalita-potraviny-cesko-nemecko-sizene-fbf-/test.aspx?c=A170712_090002_test_jan

¹³⁸ Ministerstvo zemědělství ČR. *Exkluzivní průzkum MZe o dvojí kvalitě potravin: kuřecí separát místo vepřového v luncheon meatu a méně masa v rybích prstech*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2017_exkluzivni-pruzkum-mze-o-dvoji-kvalite.html

¹³⁹ Český rozhlas. *Velké srovnání potravin za hranicemi a v českých obchodech: z 21 výrobků se shodovaly jen tři*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/velke-srovnani-kvality-potravin-z-21-vyrobku-se-shodovaly-jen-tri_1707111548_ph

sušiny než v ostatních zemích, ale laboratorní rozbor ukázal pravý opak. Zajímavé výsledky přineslo i senzorické hodnocení, kdy opět nebylo možné mluvit o jednoznačné preferenci českých hodnotitelů – v případě čokoládových dražé M&M's a solených chipsů Lay's byla méně preferována německá varianta, zatímco v případě Kiri z tvarohu a smetany či jahodové Activie byl německý výrobek preferovanější.

Pět produktů (Jacobs Original 3v1, Kiri z tvarohu a smetany, pizza Ristorante od Dr. Oetkera, Lenor a Persil) bylo zabaleno ve všech zemích do rozměrově stejného balení, avšak v České republice, na Slovensku a v Maďarsku se ve výrobcích v porovnání s německými a rakouskými variantami nacházelo vždy nižší množství náplně, v případě Jacobs Original 3v1 a Kiri z tvarohu a smetany se jednalo dokonce o rozdíl ve výši 20 %. Ceny na jednotlivých trzích byly jako v případě prvního testu VŠCHT zaznamenány, ale nebyly dále analyzovány. Stejně tak ministerstvo zemědělství zdůraznilo, že nelze určit, zda se v některé zemi prodávají výrazně kvalitnější potraviny, a že rozdílné složení může být ovlivněno chuťovými preferencemi daného trhu.¹⁴⁰ Miroslav Koberna z Potravinářské komory k testu dodal, že dvojí kvalita je nejvýraznějším problémem u masných výrobků, kdy za stejnou cenu jako v ČR je možné v Německu koupit kvalitnější výrobek a za nižší cenu stejně kvalitní výrobek - jako důvod uvedl přísnější regulaci tamních trhů.¹⁴¹ Podle tehdejšího ministra zemědělství Mariana Jurečky bylo žádoucí, aby EU přijala legislativu, která bude situaci řešit, jelikož se nejedná pouze o Čechy, kteří vyjíždějí do zahraničí, ale například i o Němce, kteří si při cestě do Čech chtějí koupit výrobek určité kvality, na kterou jsou zvyklí.¹⁴²

V kontextu této studie se ukázalo několik dalších podstatných faktů. Jedním z nich je důležitost detailního chemického rozboru potravin, který u všech testů není samozřejmostí. V řadě případů sice deklarované informace odpovídají skutečnosti, ale najdou se i případy, kdy je skutečný rozdíl mezi potravinami buď ještě větší, než se zdál, nebo naopak menší či opačný – tento výzkum poukázal na oba možné příklady. Pokud jde o samotné výrobky, tak test v podstatě potvrdil trend rozdílné kvality v nových a starých členských státech EU, protože

¹⁴⁰ Ministerstvo zemědělství ČR. *Exkluzivní průzkum MZe o dvojí kvalitě potravin: kuřecí separát místo vepřového v luncheon meatu a méně masa v rybích prstech*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2017_exkluzivni-pruzkum-mze-o-dvoji-kvalite.html

¹⁴¹ Český rozhlas. *Velké srovnání potravin za hranicemi a v českých obchodech: z 21 výrobků se shodovaly jen tři*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/velke-srovnani-kvality-potravin-z-21-vyrobku-se-shodovaly-jen-tri_1707111548_ph

¹⁴² Mladá fronta DNES. *Stejný obal, jiný obsah. Většina výrobků se liší, ukázal průzkum*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/kvalita-potravin-srovnani-jurecka-dtz-domaci.aspx?c=A170711_103807_domaci_jj

právě tento parametr představuje nejčastější dělící linii. Ne vždycky jsou ale výrobky na našem trhu méně kvalitní – v případě bílého jogurtu z Kauflandu například česká varianta obsahovala více žádoucích jogurtových mikroorganismů. Především v případě masných výrobků je však trend nižší kvality na našem trhu jednoznačný. Zajímavým poznatkem je, že Češi, Slováci nebo Maďaři také v některých případech dostávají ve stejně velkém balení menší množství samotného obsahu, což rozhodně může být na první pohled zavádějící. Z hlediska sensorického hodnocení se opět potvrdilo, že i přes vyškolení hodnotitelů se nejedná o tvrdá data, důležitým poznatkem totiž je, že ačkoliv ve výzkumu VŠCHT z roku 2015 vyhrál v sensorickém testu český jahodový jogurt Activia nad německou variantou, v tomto testu to bylo přesně naopak. Podle všech výsledků se rozhodně nedá říci, že by se čeští spotřebitelé z velké většiny přikláněli buď k českým, nebo zahraničním verzím produktů. Zajímavým argumentem při projednávání případné změny unijní legislativy může být, že nejde jen o českého nebo slovenského spotřebitele, ale i o německého spotřebitele nakupujícího v České republice na dovolené – i on má určitá očekávání od svých oblíbených značek nacházejících se na jednotném trhu.

3.7.2 DRUHÝ SROVNÁVACÍ TEST

V návaznosti na první výzkum si Ministerstvo zemědělství během léta 2017 nechalo vytvořit ještě jeden test potravin, opět ze stejných zemí a se stejnou metodikou od VŠCHT. I tentokrát bylo vybráno 21 produktů z Německa, Rakouska, České republiky, Slovenska a Maďarska, přičemž testování bylo v tomto případě primárně zaměřeno na dětskou výživu a privátní značky obchodních řetězců Billa, Kaufland, Lidl, Penny a Globus. Ve výsledku bylo 11 výrobků označeno za odlišné, 3 výrobky za mírně odlišné a 7 za stejné. Mezi stejné výrobky patřila banánová, broskvová i jablečná přesnídávka Hipp, plátkovaný ananas Kaufland, vaječné špagety Kaufland, Kitekat Lovecké menu, salámová pizza Lidl Alfredo, jahodový džem Lidl Maribel a mandarinky Penny. Mírně odlišné byly dětské výživy Nutrinol 1 a BEBA Optipro 1, u nichž se ve složení v Německu a v Rakousku nacházel navíc škrob a mírně se odlišovaly i nutriční hodnoty, a také Penny broskve, které byly v Maďarsku doslazené glukózo-fruktózovým sirupem, zatímco v České republice, Rakousku a Německu byly slazené pouze cukrem.¹⁴³

¹⁴³ Vysoká škola chemicko-technologická v Praze. *Výzkum – druhá fáze testování dvojí kvality výrobků na společném trhu EU*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/552536/Komplet_21_vyrobyku_Vyzkum_druha_faze_testovani_dvoji_kvality.pdf

Mezi odlišné výrobky patřily například ananasové kousky Billa Clever, které v České republice a na Slovensku obsahovaly navíc kyselinu citrónovou a deklarovaly odlišné množství cukrů; špagety Billa Clever, které byly v případě české a slovenské varianty vyrobeny z běžné pšenice, zatímco v Rakousku byla použita tvrdá pšenice; ananasové kousky Lidl Freshona, které byly v Německu a v Rakousku nakládáné v ananasové šťávě, zatímco v České republice, na Slovensku a Maďarsku v cukerném sirupu; kečup Billa Clever i kečup Penny, které byly v rakouské resp. německé verzi vyrobeny z většího množství rajčat, než se nachází v české variantě (v případě kečupu Billa Clever byl výrobek na českém trhu vyroben zhruba ze 130 gramů rajčat na 100 gramů kečupu a v případě rakouského kečupu se jednalo o 170 gramů rajčat na 100 gramů kečupu)¹⁴⁴; salámová pizza Globus korrekt, která se v Německu i v ČR lišila celkovým složením i výživovými hodnotami, přičemž v Německu byly použity sýry eidam a mozzarella, zatímco v České republice pouze náhražka sýru z rostlinných tuků; a pomerančová šťáva Globus korrekt, která v Německu obsahovala pomerančovou šťávu a cukr, zatímco v České republice jablečnou šťávu a umělá sladidla. Posledním rozdílem byla dýňová přesnídávka Hipp, která měla na rozdíl od ostatních příchutí v Německu o 25 % nižší obsah dýně v porovnání s Českou republikou (90 % vs. 65 % ve prospěch českého výrobku), přičemž rozdíl byl dohnán přidáním škrobu.¹⁴⁵

Z hlediska sensorického hodnocení byl v případě kečupu Billa Clever preferován rakouský výrobek před českým i slovenským, špagety Billa Clever z Rakouska byly hodnoceny lépe než česká a slovenská varianta a ananasové kousky Globus korrekt z Německa byly preferovány před českým výrobkem.¹⁴⁶ Rozhodně tedy není možné říct, že by byly častěji preferovány české výrobky, tento test však vypovídá spíše o kvalitě produktů než o čemkoliv jiném. Zatímco v případě prvního testu zadaného Ministerstvem zemědělství bylo zdůrazněno, že není cílem testu určit, ve které zemi je produkt kvalitnější, v případě tohoto testu byl ministr zemědělství Marian Jurečka přímočařejší, když řekl, že „u privátních značek je možné jasně říct, že především zákazníci v České republice, v Maďarsku a na Slovensku dostávají výrobky

¹⁴⁴ Mladá fronta DNES. *Ministerstvo znovu testovalo potraviny, tentokrát selhal kečup*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/mf-dnes-test-dvoji-kvalita-potravin-kecup-detska-vyziva-p2g-ekonomika.aspx?c=A171011_201929_ekonomika_pmk

¹⁴⁵ Vysoká škola chemicko-technologická v Praze. *Výzkum – druhá fáze testování dvojí kvality výrobků na společném trhu EU*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z:

http://eagri.cz/public/web/file/552536/Komplet_21_vyrobu_Vyzkum_druha_faze_testovani_dvoji_kvality.pdf

¹⁴⁶ Mladá fronta DNES. *Ministerstvo znovu testovalo potraviny, tentokrát selhal kečup*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/mf-dnes-test-dvoji-kvalita-potravin-kecup-detska-vyziva-p2g-ekonomika.aspx?c=A171011_201929_ekonomika_pmk

s rozdílnou kvalitou, dost často s kvalitou horší.“ Poukázal však také na to, že v případě dýňové přesnídávky byla situace opačná a méně kvalitní produkt se nacházel na německém trhu.¹⁴⁷

K výsledkům se vyjádřila například mluvčí Lidlu Zuzana Holá, podle které se v případě ananasu Freshona nejednalo o stejné výrobky, což bylo reflektováno i na etiketě, která navíc stejně jako všechny výrobky Lidlu splňuje platnou českou legislativu. Také mluvčí Globusu Pavla Hobíková k rozdílům v pomerančové limonádě řekla, že výrobek „splňuje jak stanovené normy, tak i to, co je uvedeno na etiketě,“ a zároveň upozornila, že z 667 potravin prodávaných pod privátní značkou se jich 402 nelišilo a v případě salámové pizzy Globus korrekt brzy dojde k nápravě.¹⁴⁸ Miroslav Koberna z Potravinářské komory očekával, že výsledky dopadnou hůře, jelikož mu v tomto případě připadaly „lepší, než byly výsledky značkových výrobků.“ Přesto však odsoudil excesy, jako je rostlinná náhražka sýru, a upozornil, že obchodníci nebudou výrobky vyrábět a prodávat, pokud si je spotřebitelé nebudou kupovat. Prezidentka Svazu obchodu a cestovního ruchu Marta Nováková se vymezila vůči označení „dvojitá kvalita“, jelikož definovat kvalitu je obtížné a podle jejího odhadu problém existuje pouze u několika promile všech výrobků. Jako podstatnou však vidí debatu o ochraně spotřebitele v oblasti poskytování informací tak, aby nebyl maten, k čemuž může u stejně vypadajících výrobků docházet.¹⁴⁹ Doporučila také odložit debatu na toto téma až po sněmovních volbách, jelikož v době před volbami jsou do diskuze více vnášeny emoce.¹⁵⁰

V případě těstovin, které jsou pro náš trh vyráběny z méně kvalitní pšenice, kečupu s nižším obsahem rajčat, pizzy s náhražkou sýru místo sýru skutečného nebo pomerančové limonády bez pomerančů je určitě na místě mluvit nikoliv jen o kvalitě rozdílné, ale právě o kvalitě nižší, protože v těchto případech německé či rakouské výrobky více odpovídaly obecným představám o kvalitním produktu. Zajímavé je však v případě obou testů zadaných ministerstvem zemědělství jejich načasování – výsledky prvního kola testování vyšly před začátkem ostré fáze kampaně před sněmovními volbami a výsledky druhého kola byly zveřejněny na konci

¹⁴⁷ Vysoká škola chemicko-technologická v Praze. *Výzkum – druhá fáze testování dvojí kvality výrobků na společném trhu EU*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z:

http://eagri.cz/public/web/file/552536/Komplet_21_vyrobu_Vyzkum_druha_faze_testovani_dvoji_kvality.pdf

¹⁴⁸ Česká tisková kancelář. *Z 21 testovaných podobně balených potravin jich bylo odlišných 11*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/z-21-testovanych-podobne-balenych-potravin-jich-bylo-odlisnych-11/1537258>

¹⁴⁹ Česká televize. *Nové testy potravin: V pizze pro Němce je eidam a mozzarella, ve „stejně“ v Česku není ani sýr*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2271109-nova-studie-ukazala-ze-zatimco-v-pizze-v-nemecku-je-eidam-a-mozzarella-ve-stejne-v>

¹⁵⁰ Česká tisková kancelář. *Z 21 testovaných podobně balených potravin jich bylo odlišných 11*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/z-21-testovanych-podobne-balenych-potravin-jich-bylo-odlisnych-11/1537258>

kampaně. Objektivně posoudit, zda se jednalo o záměr, sice není možné, ale připomínka o zvýšeném obsahu emocí během předvolebních debat je obecně na místě. Reakce osobností na výsledky testování poskytly řadu dalších podstatných argumentů. Zaprvé zatím nebylo v silách žádného výzkumu zjistit, o jak závažný problém se v globálním měřítku jedná – ačkoliv v testech vychází jako odlišná většina produktů, tak tyto produkty v nejlepším případě mohou tvořit jen zanedbatelnou část prodávaných výrobků. Podstatné je také určit, zda je větším problémem samotná kvalita produktů, nebo jejich potenciálně zavádějící označování, kdy v případě kvality obchodní řetězce často argumentují dodržováním norem, které jsou z velké části v naší národní kompetenci. V neposlední řadě je také možné pozorovat případy, kdy v návaznosti na zveřejnění testů výrobce či obchodní řetězec oznámil, že do budoucna svou nabídku změní. Ať už je důvod pro takové rozhodnutí jakýkoliv, případně i nesouvisející se zveřejněním výsledků, tak je zřetelné, že řadě firem záleží na svém pozitivním obrazu.

3.8 OSTATNÍ STÁTY

3.8.1 MAĎARSKO

Na počátku roku 2017 se do veřejné debaty v Maďarsku opět dostaly výsledky testu dvojí kvality uspořádaného maďarskou potravinovou inspekcí Nébih. Ta porovnála 24 výrobků z maďarských a rakouských supermarketů a zjistila, že například maďarské oplatky Manner byly méně křupavé a Nutella méně roztíratelná než v Rakousku.¹⁵¹ Preferovanější byl také rakouský instantní pokrm od firmy Knorr, který obsahoval zhruba dvakrát tolik masa, nebo rakouské mléčné výrobky Paula, Landliebe či Actimel se svou krémovější chutí. Maďarský energetický nápoj Monster naproti tomu obsahoval více ceněné sacharózy než rakouský výrobek.¹⁵²

V únoru 2017 na základě předchozích testů nařídilo maďarské ministerstvo zemědělství otestovat dalších zhruba 100 produktů zakoupených v Rakousku a v Maďarsku a mezitím

¹⁵¹ Euractiv. *Lower quality of same food brands in Eastern Europe raises eyebrows*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/health-consumers/news/lower-quality-of-same-food-brands-in-eastern-europe-raises-eyebrows/>

¹⁵² Nébih. *A hazai és külföldi élelmiszerek vizsgálati tapasztalatairól (2014 év végi vizsgálat)*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <http://portal.nebih.gov.hu/-/a-hazai-es-kulfoldi-elelmiszerek-vizsgalati-tapasztalatairol-2014-ev-vegi-vizsgalat->

doporučilo Maďarům kupovat maďarské jídlo a další výrobky.¹⁵³ Z výsledků testu 96 produktů vyplynulo, že 71 z nich se lišilo, z čehož 30 výrobků vykazovalo rozdíly v sensorických vlastnostech, 8 výrobků bylo rozdílných ve složení a 33 výrobků se lišilo jak ve složení, tak v sensorickém hodnocení. Tento výzkum však netestoval pouze identické výrobky, v případě 20 výrobků se jednalo pouze o podobné výrobky. Rozdíly ve složení byly dle výsledné zprávy téměř vždy v neprospěch maďarských spotřebitelů, kdy maďarské výrobky často obsahovaly méně kvalitní suroviny, více zvýrazňovačů chuti a měly nižší nutriční hodnoty. Nižší kvalita se vždy neodrážela v nižší cenu, maďarské výrobky byly v některých případech naopak dražší.¹⁵⁴

Maďarské ministerstvo zemědělství v návaznosti na představené výsledky ohlásilo další test 30-35 výrobků, například piv, nealkoholických nápojů, zmrzlin, grilovacích výrobků, omáček a salátových dresinků.¹⁵⁵ Nakonec bylo otestováno 39 výrobků, z nichž byly rozdíly v sensorice či složení nalezeny u třetiny z nich. V případě pěti balených potravin byl obsah stejný, ale sensorické vlastnosti se lišily, u čtyř balených výrobků a dvou alkoholických nápojů byl pak nalezen rozdíl i ve složení, přestože se jednalo o identické výrobky. Ministerstvo zemědělství k výsledkům dodalo, že jelikož fenomén dvojí kvality nepostihuje celý potravní řetězec, tak je potřeba zkoumat produkty na jednotlivé bázi.¹⁵⁶

3.8.2 CHORVATSKO

Porovnání chorvatských a německých výrobků si vzala na starost chorvatská europoslankyně Biljana Borzanová ve spolupráci s chorvatskou potravinovou inspekcí. Otestováno bylo 26 výrobků, z nichž byl rozdíl v kvalitě zaznamenán u 14 výrobků a nezanedbatelný (více než desetiprocentní) rozdíl v ceně byl nalezen u 17 výrobků. Velké rozdíly byly odhaleny například u párků Wudy z kuřecího a krůtího masa, které v Chorvatsku obsahovaly na rozdíl od Německa pouze strojově oddělené maso, což je podle europoslankyně vzhledem k popisu „stoprocentní italské maso“ pro zákazníky zavádějící, jelikož se tak strojově oddělené maso označovat nesmí. Dětská přesnídávka Hipp obsahovala v Německu více zeleniny (mrkev a brambory) a

¹⁵³ Ministerstvo zemědělství Maďarska. *The Minister of Agriculture has ordered the comprehensive analysis of some 100 products*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <http://www.kormany.hu/en/ministry-of-agriculture/news/the-minister-of-agriculture-has-ordered-the-comprehensive-analysis-of-some-100-products>

¹⁵⁴ Ministerstvo zemědělství Maďarska. *There is a double standard at work on the European food market*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <http://www.kormany.hu/en/ministry-of-agriculture/news/there-is-a-double-standard-at-work-on-the-european-food-market>

¹⁵⁵ Ministerstvo zemědělství Maďarska. *30-35 new products to be examined*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <http://www.kormany.hu/en/ministry-of-agriculture/news/30-35-new-products-to-be-examined>

¹⁵⁶ Ministerstvo zemědělství Maďarska. *Dual quality also apparent with relation to "summer products"*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <http://www.kormany.hu/en/ministry-of-agriculture/news/double-standards-also-traceable-in-case-of-summer-products>

prospěšných omega-3 mastných kyselin. Rozdíly, které jsou potenciálně v rozporu s evropskou legislativou, byly nalezeny i u chorvatského jogurtu Activia, olivového oleje Monini a cereálií Nesquick (ve všech třech případech se jednalo o nesoulad s nařízením o poskytování informací o potravinách spotřebitelům) či u německých bonbónů Haribo s příchutí Coca-Coly (v tomto případě se jednalo o rozpor se stanovením přípustných odchylek od nutričních hodnot uváděných na etiketě). Prací prášek Ariel byl v Chorvatsku znatelně méně účinný, pro stejný účinek bylo nutné použít více prášku při vyšší teplotě. Stejná kvalita byla zjištěna například u Pepsi Coly, tuňáku Rio Mare v olivovém oleji, chipsů Pringles nebo těstovin Barilla. Rozdíly v ceně byly v drtivé většině v neprospěch chorvatských spotřebitelů – pouze párky Wudy byly v Německu o necelých 40 % dražší, v 16 případech byl ovšem o více než 10 % dražší chorvatský výrobek, u chipsů Pringles se jednalo dokonce o 110 %.¹⁵⁷

Zástupce firmy Hipp v reakci na výsledky testu uvedl, že vzhledem k veřejné diskuzi o rozdílných recepturách ve východní Evropě firma zjistila, že takový postup může být zavádějící, což ji velmi mrzí. V důsledku toho Hipp oznámil, že během příštích měsíců recepturu zmíněné přesnídávky upraví tak, aby odpovídala německému výrobku.¹⁵⁸

3.8.3 SLOVINSKO

Ve Slovinsku provedla test dvojí kvality výrobků Spotřebitelská asociace Slovinska. Otestovala celkem 32 párů či trojic produktů (v případě, že stejný výrobek byl ve Slovinsku dostupný ve více obalech) ze Slovinska a z Rakouska. U 18 výrobků nebyl nalezen žádný rozdíl, zbylých 14 pak bylo rozřazeno do třech skupin – 4 výrobky vykazovaly rozdíly, které nijak zásadně neovlivnily kvalitu, 7 výrobků se v kvalitě lišilo a v případě tří trojic výrobků nebyl rozdíl mezi rakouským a slovinským výrobkem, ale mezi dvěma rozdílnými baleními stejného slovinského výrobku. Žádné rozdíly nebyly nalezeny například u mleté skořice Kotanyi či oříškových oplatek Manner. V případě rybích prstů S-Budget byly nalezeny pouze nevýznamné rozdíly, kdy slovinská verze obsahovala více tuku a méně cukru než rakouský výrobek. Velké rozdíly byly nalezeny třeba u játrové paštiky Primana, která v Rakousku obsahovala o 4 % méně jater, ale o 20 % více vepřového masa, nebo jahodového jogurtu S-Budget, který obsahoval ve Slovinsku o 3,5 % méně jahod. V případě tuňáku Rio Mare nebyl nalezen rozdíl mezi

¹⁵⁷ BORZAN, Biljana. *Quality research of seemingly identical products in markets of old and new EU member states*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: http://biljanaborzan.eu/upload_data/site_files/survey-eng.pdf

¹⁵⁸ The Guardian. *HiPP to relaunch Croatian baby food item amid row over inferior products*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/inequality/2017/sep/25/hipp-to-relaunch-croatian-baby-food-item-amid-row-over-inferior-products>

rakouským a slovinským výrobkem prodávaným v tubě, ale slovinský výrobek v tubě byl odlišný od tuňáka od stejné značky prodávaného v plechovce – ten obsahoval o 14 % méně tuňáka, který byl nahrazen sójovým proteinem. Kromě několika výrobků (rybí prsty S-Budget a jahodový jogurt Milfina) se s klesající kvalitou snižovala i cena.¹⁵⁹

Ostatní zahraniční testy se v mnoha ohledech shodovaly s testy prováděnými v České republice a na Slovensku. Z hlediska cen však jednotlivé testy nadále docházely k odlišným závěrům – zatímco ve Slovinsku kvalita téměř úměrně rostla s cenou, v Chorvatsku to bylo přesně naopak a Maďarsko vykazovalo velmi různorodé výsledky, čímž se více blížilo testům z České republiky nebo ze Slovenska. Jako velmi přínosný příspěvek do debaty se ukázal chorvatský test, ve kterém europoslankyně Biljana Borzanová výrobky rozebrala také z hlediska jejich požadavků ve vztahu k evropské legislativě, kvůli čemuž několik výrobků dopadlo neuspokojivě v parametrech, které většina ostatních testů nezkoumala.

¹⁵⁹ Spotřebitelská asociace Slovinska. *Pri tretjini izdelkov zaznali razlike*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.zps.si/index.php/mediji/8568-pri-tretjini-izdelkov-zaznali-razlike>

4 SPOTŘEBITELSKÉ PREFERENCE A POSTOJE K EVROPSKÉ UNII

Pro zodpovězení otázky, jakým způsobem dvojitá kvalita výrobků ovlivňuje vnímání Evropské unie v České republice, je potřeba nejdříve pochopit, jakým způsobem Češi k potravinám přistupují. To je jedním z cílů této kapitoly, ve které budou detailně popsány nákupní vzorce českých spotřebitelů – ty budou v některých aspektech dány do kontrastu s německými spotřebiteli. Součástí této kapitoly bude také souhrn průzkumů veřejného mínění na téma dvojitá kvalita výrobků, analýza postojů vůči Evropské unii i rozbor předvolebních programů politických stran před parlamentními stranami.

4.1 PREFERENCE ČESKÝCH SPOTŘEBITELŮ A NÁZORY NA DVOJÍ KVALITU

4.1.1 POTRAVINY A ČESKÝ SPOTŘEBITEL

V únoru 2016 byly zveřejněny výsledky reprezentativního sociologického výzkumu, který pro Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci zpracovala agentura Focus. Cílem výzkumu bylo mimo jiné zjistit vzorce chování českých spotřebitelů při nákupu potravin, identifikovat problémy v oblasti bezpečnosti či kvality potravin a získat konkrétní zkušenosti s těmito problémy. Data byla sbírána na přelomu října a listopadu 2015, tedy poté, co byly zveřejněny výsledky testu VŠCHT sponzorovaného Olgou Sehnalovou, avšak předtím, než své závěry zveřejnilo slovenské i české ministerstvo zemědělství a záležitost se začala vážně řešit na celoevropské úrovni.¹⁶⁰

Nejvíce peněz utrací 42 % lidí v hypermarketech (např. Globus, Tesco, Albert či Kaufland), 22 % v diskontních prodejnách (např. Lidl, Penny nebo Norma), 21 % v supermarketech (např. Albert či Billa) a 12 % v menších samoobsluhách. Dlouhodobě klesá množství lidí nakupujících v menších samoobsluhách či prodejnách s pultovým prodejem, které v roce 2005 představovaly primární nákupní místo pro čtvrtinu lidí, zatímco v roce 2015 už takovou odpověď uvedlo pouze 14 % lidí. Nejvíce v samoobsluhách nakupují důchodci, lidé s nízkým příjmem a základním vzděláním, osoby v jednočlenné domácnosti a obyvatelé nejmenších obcí – tyto

¹⁶⁰ Státní zemědělská a potravinářská inspekce. *Výzkum: český spotřebitel žádá stejně kvalitní potraviny jako evropský*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.szpi.gov.cz/clanek/tz-2016-vyzkum-cesky-spotrebitel-zada-stejne-kvalitni-potraviny-jako-evropsky.aspx>

kategorie spolu do velké míry korelují. Naopak poměr lidí nakupujících v hypermarketech roste s dosaženým vzděláním, profesní kvalifikací a příjmem. Právě tyto skupiny obyvatel jsou tedy dvojitě kvalitě potravin, která se kromě výrobků nadnárodních společností týká také vlastních značek obchodních řetězců, vystaveni nejvíce.

Z hlediska nákupního chování a spotřebitelských vzorců přinesl výzkum ve vztahu ke dvojitě kvalitě potravin několik zajímavých výsledků. V případě samotných výrobků lidé nejvíce kontrolují, zda jsou v neporušeném obalu (77 % respondentů), a jaké uvádějí minimální datum trvanlivosti (74 % respondentů). Téměř tři čtvrtiny lidí uvedly, že při nákupu vyhledávají cenové akce a slevy, českým potravinám dávají přednost před zahraničními výrobky tři pětiny lidí a stejný počet respondentů také uvedl, že připlatit si více peněz za vyšší kvalitu se vyplatí. Z hlediska trendů až do roku 2013 rostl počet lidí, kteří vyhledávali cenové akce a slevy, což bylo s největší pravděpodobností dáno důsledky ekonomické krize z roku 2008, od roku 2013 se však tento počet snižuje. To potvrzují i další dva údaje – množství lidí, kteří musí hledět na cenu i u levného zboží, a lidí, které ekonomická situace nutí občas kupovat potraviny, o jejichž kvalitě pochybují – v obou případech se počet respondentů uvádějících tyto možnosti mezi lety 2013 a 2015 výrazně snížil. Dlouhodobě klesá počet lidí, kteří preferují nákup čerstvých nebalených potravin, naopak se však zvyšuje množství lidí, kteří nakupují potraviny jen od výrobců, které už znají, a také množství lidí preferujících výrobky s certifikátem kvality. S uvedenými výroky až na výjimky souhlasí více ženy než muži. S rostoucím vzděláním výrazně roste počet lidí, kteří preferují výrobky označené certifikátem kvality a sledují složení kupovaných potravin.

Z hlediska kritérií zohledňovaných při nákupu vede v četnosti uvedení chuť, kterou zohledňuje 75 % respondentů – toto číslo se mezi lety 2013 a 2015 zvýšilo o 11 procent. Více než tři pětiny lidí zohledňují akční nabídku, necelé tři pětiny trvanlivost výrobku a polovina lidí velikost balení. Okolo dvou pětin respondentů zajímá značka výrobku (40 % respondentů), země původu potravin (39 % respondentů), kvalita surovin použitých při výrobě (37 % respondentů) a složení výrobku (36 % respondentů) – četnost těchto kritérií se mezi lety 2013 a 2015 příliš neměnila. Co nejnižší cena výrobku zajímá třetinu respondentů a jedna pětina při nákupu zohledňuje obsah přídatných látek. Nejméně uváděnými kritérii jsou hezký a praktický obal, nutriční hodnota potravin a skutečnost, zda je výrobek z BIO produkce – u posledního jmenovaného kritéria se sice počet respondentů během dvou let téměř zdvojnásobil ze 4 % na 7 %, nejedná se však o rozdíl, který by zásadně překračoval statistickou chybu.

Nejdůležitějším kritériem pro respondenty, kteří dané kritérium zohledňují, je opět chuť, ovšem hned za ní je kvalita surovin použitých při výrobku, složení výrobku a co nejnižší cena výrobku. Z toho vyplývá, že mezi spotřebiteli jsou dvě velké skupiny, které mají úplně odlišné priority – přestože je lidí, kteří hledí na co nejnižší cenu, i lidí, kteří se zajímají o složení a kvalitu výrobků, v celkové populaci v obou případech mezi jednou třetinou až dvěma pětinaми, uvnitř těchto skupin jsou dané faktory zohledňovány velmi silně. Obě skupiny jsou přitom ve vztahu ke dvojí kvalitě velmi podstatné. Spotřebitelé, kteří se o složení a kvalitu potravin zajímají, se dvojí kvalitě dokážou nejúspěšněji vyhýbat. Na druhé straně se však nacházejí spotřebitelé, pro které je podstatná hlavně co nejnižší cena a o kvalitu a složení se tolik nezajímají. Mohlo by se zdát, že spolu tyto dvě charakteristiky pouze korelují, avšak vzhledem k tomu, že se v populaci podle dat z roku 2015 nachází až čtvrtina lidí, kteří jsou kvůli vlastní ekonomické situaci občas nuceni kupovat potraviny, o jejichž kvalitě pochybují, se dá vyvodit, že právě špatná ekonomická situace u značné části populace způsobuje návyk kupování nejlevnějších potravin bez ohledu na jejich kvalitu. Částečným klíčem k většímu důrazu na kvalitu výrobků je tedy zvyšování životní úrovně především nejnižších socioekonomických vrstev. To však nemění nic na tom, že existuje minimálně stejně velká část populace, která se ve finanční nouzi nenachází, přesto se však o kvalitu výrobků nezajímá, a u těchto spotřebitelů je nejdůležitější zaměřit se na jejich informovanost a zájem. S podobnými závěry přišli i autoři výzkumu, kteří rozdělili spotřebitele dokonce do čtyř vnějškově heterogenních segmentů (cenově orientovaní, bioorientovaní, orientovaní na kvalitu či značku a laxní, bez zájmu).

Důležitým údajem ve vztahu ke dvojí kvalitě potravin je množství lidí, kteří sledují informace na obalech potravin. Vždy nebo téměř vždy uvedené údaje četlo v roce 2015 pouze 10 % respondentů, v roce 2005 se přitom jednalo o 23 % respondentů. Úměrně s tímto úbytkem však během deseti let narostl počet lidí, kteří údaje čtou jen u potravin, které neznají. Celkově tedy množství lidí sledující údaje vždy nebo v případě neznámých potravin zůstává okolo 50 %. Proměna jednotlivých hodnot s největší pravděpodobností souvisí s tím, že lidé už zavedené značky znají, a tím pádem nemají potřebu jejich složení kontrolovat – to však znamená, že v případě změny složení se méně zákazníků tuto změnu okamžitě dozví, čímž se otevírá větší prostor pro aplikaci dvojí kvality, jak byla popsána při rozboru směrnice o nekalých obchodních praktikách ve druhé kapitole. Počet lidí, kteří údaje na obale nečtou nikdy, se v letech 2013-2015 držel na nejnižších hodnotách za celou dobu měření – jednalo se o 11-13 % lidí. Zbytek lidí čte informace na obalech pouze výjimečně. Nejméně čtou informace lidé ve věku 18-24 let, lidé se základním vzděláním, studenti a nezaměstnaní. Nejčastější důvod, proč spotřebitelé

informace na obalech nesledují, je nečitelnost, kterou uvádí více než třetina z nich. Mezi další důvody patří nezáměr, důvěra obchodu, výrobci či značce nebo neporozumění daným informacím. Obzvláště v případě nečitelnosti (36 %) a důvěře výrobci či značce (24 %) je možné spatřovat rostoucí trend zhruba o 10 % za posledních 10 let.

Ze všech informací spotřebitelé nejvíce sledují minimální dobu trvanlivosti, činí tak více než 90 % všech lidí, kteří informace čtou. Dále následuje gramáž (72 %), země původu (65 %), název výrobce (60 %) a až poté složení výrobku (57 %) a obsah přídatných látek (42 %). Nejméně spotřebitelé čtou nutriční hodnoty, energetickou hodnotu a obsah umělých aromat, ve všech případech se jedná zhruba o čtvrtinu respondentů. Pokud již víme, že alespoň výjimečně čte informace na obalu 87 % lidí, tak se v případě složení výrobku jedná o necelých 50 % lidí.¹⁶¹ Dalším známým údajem je, že složení při nákupu nakonec zohledňuje 36 % lidí, tedy 72 % lidí, kteří složení čtou.¹⁶² V případě, že je na potravině vyobrazena některá její složka (například pomeranč), třetina lidí očekává, že výrobek bude obsahovat přímo tuto složku (34 %), zhruba stejně velké množství lidí očekává extrakt či přírodní aroma této složky (30 %) a pětina očekává umělá aroma. Složení takového výrobku však čte pouze více než čtvrtina respondentů (4 % vždy a 24 % většinou) – vůbec nikdy takovou informaci nečte dokonce 52 % studentů. Poměrně velká část lidí tedy rezignuje na to, že výrobek bude v souladu s vyobrazením obsahovat právě onu přírodní látku, ačkoliv podle nařízení o poskytování informací o potravinách spotřebitelům tomu tak být musí.

Další část výzkumu se týkala přímo odlišného složení stejně vypadajících výrobků. Pouze 11 % respondentů uvedlo, že jim tato praktika vůbec nevadí (4 %) nebo na ni nemají názor (7 %). Dalším 16 % spotřebitelů tato praktika trochu vadí, ale nijak zásadně, 36 % spotřebitelů uvedlo, že jim to vadí hodně, protože k této praxi nevidí důvod, a dalších 36 % spotřebitelů to považuje za nehoráznou manipulaci se spotřebitelem. S argumentem, že potravinářské firmy odlišné složení praktikují kvůli různým požadavkům, a to zejména chuti, souhlasila necelá čtvrtina respondentů (3 % zcela a 20 % spíše), 23 % respondentů s tímto argumentem spíše nesouhlasilo a 54 % s ním nesouhlasilo vůbec. V případě těchto dvou otázek panovala vůbec největší shoda napříč sociodemografickými skupinami – ani v jedné z nich názor, že jim odlišná kvalita vadí hodně, nevedla méně než polovina respondentů. Nejmenší zájem o tuto problematiku vyjadřovali respondenti ve věku mezi 18-24 let, lidé se základním vzděláním,

¹⁶¹ 87 % (množství lidí, kteří alespoň občas čtou informace na obalech) * 57 % (podíl lidí z předcházející množiny, kteří čtou složení výrobku) = 50 % lidí z celé populace, kteří alespoň občas čtou složení výrobku.

¹⁶² 36 % (množství lidí, kteří zohledňují složení při nákupu) / 50 % (množství lidí, kteří alespoň občas čtou složení výrobku) = 72 % z množiny těch, kteří alespoň občas čtou složení výrobku, tento faktor zohledňují při nákupu.

studenti a nezaměstnaní, tedy přesně ty stejné skupiny spotřebitelů, které čtou informace na obalech nejméně. Naopak nejvíce tato praktika vadí respondentům ve věku mezi 35-44 let, lidem se středoškolským vzděláním s maturitou a středním řídicím pracovníkům. Žádný statisticky významný rozdíl nebyl nalezen v závislosti na čistém měsíčním příjmu domácnosti. Neobstojí tedy potenciální argument, že praktika dvojí kvality výrobků vadí nejvíce těm, kteří si podle složení nedokážou vybrat kvalitní produkt, jelikož takoví spotřebitelé o danou problematiku vyjadřují nejmenší zájem.

Více než polovina respondentů (51 %) během spontánní odpovědi uvedla, že firmy odlišnou kvalitu praktikují, protože chtějí na českém trhu ušetřit na dražších surovinách, podle necelých dvou pětín lidí (38 %) se firmy domnívají, že obyvatelé ČR na kvalitu tolik nedbají a preferují hlavně nízkou cenu, podle necelé třetiny respondentů (31 %) se firmy domnívají, že se obyvatelé ČR méně zajímají o složení než např. v Německu a pouze 9 % respondentů uvedlo, že obyvatelům ČR chutnají jiné věci.

Výzkum se také zabýval hodnocením kvality potravin vyráběných v ČR a potravin vyráběných v zahraničí a dovážených do ČR. V těchto ukazatelích se objevují nezanedbatelné výkyvy, zajímavostí ovšem je, že tyto výkyvy se pokaždé dějí v obou ukazatelích ve stejnou dobu, stejným směrem a v podobném rozsahu. Autoři výzkumu uvádí dvě události, které způsobily výrazný propad důvěry ve výrobky jako celek – metanolovou aféru, která započala v září 2012 a vyžádala si 48 mrtvých¹⁶³, a aktuálnější medializované kampaně, jako byl přesun výroby a změna způsobu výroby tradičních piškotů Opavia z konce roku 2015. Produkty vyrobené v zahraničí jsou dlouhodobě hodnoceny o 20-35 % hůře než české výrobky. V roce 2015 hodnotilo kvalitu potravin vyráběných v ČR jako velmi či spíše vysokou bezmála 70 % respondentů (8 % jako velmi vysokou a 61 % jako spíše vysokou), kvalita potravin vyrobených v zahraničí byla naproti tomu jako velmi či spíše vysoká hodnocena necelou polovinou respondentů (5 % jako velmi vysoká a 44 % jako spíše vysoká). V souvislosti se zmiňovanou metanolovou aférou je potřeba říci, že ve stejném roce proběhla také aféra s posypovou solí přidávanou do jídla v Polsku, která pravděpodobně způsobila, že hodnocení výrobků pocházejících ze zahraničí se v této době propadlo ještě více, než jakou škodu způsobila metanolová aféra v hodnocení českých výrobků. V případě piškotů Opavia se zase nevydařil

¹⁶³ Český rozhlas. *117 otrávených, 48 mrtvých, 15 000 litrů závadného alkoholu. Připomeňte si kauzu Metanol.* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/metanol-smrt-otraveni-prohibice_1804221130_pj

mediálně diskutovaný bojkot firmy Mondelez, která piškoty vyrábí – prodej piškotů se sice na čas snížil, ale celkově se tržby firmy i v daném roce zvýšily.¹⁶⁴

Respondenti, kteří považují kvalitu dovážených výrobků za nízkou, hodnotili v roce 2015 nejhůře výrobky z Polska, a to v 88 % případů. S velkým odstupem se na druhé příčce umístilo Německo s 21 % a poté Čína s 15 % a Španělsko se 7 % negativních hodnocení. V tomto ohledu došlo oproti roku 2011 k významným rozdílům, tehdy polské výrobky považovalo za málo kvalitní 45 % respondentů, německé 41 % respondentů, čínské 33 % respondentů a španělské 20 % respondentů. Kritika veřejnosti vůči zahraničním výrobkům se tedy v posledních dnech značně „radikalizovala“ vůči polským výrobkům, v důsledku čehož se skokově zlepšilo hodnocení německých, čínských a španělských produktů – je však potřeba říci, že v případě německých výrobků se od roku 2013 jejich hodnocení opět postupně zhoršovalo. Jelikož je reálně nemožné, že se z roku na rok současně v několika zemích v takové míře změnila kvalita výrobků, tak to znamená, že respondenti, kteří dlouhodobě označují zahraniční výrobky jako málo kvalitní, jsou z velké části ovlivněni právě nejdiskutovanějšími mediálními kauzami. Podle Mladé fronty DNES může být hodnocení zahraničních potravin ovlivněno také celkovým vnímáním daných zemí – v případě Německa se tedy mohlo zhoršit vnímání potravin v důsledku tzv. uprchlické krize a v případě čínských výrobků ke zlepšení hodnocení mohlo přispět pozitivnější vnímání samotné Číny.¹⁶⁵

Nejtypičtějším rysem nekvalitních potravin jsou podle respondentů náhražky v potravinách a nejčastějším konkrétním problémem při nákupu, se kterým se respondenti setkali, byla špatná kvalita masných výrobků a uzenin, v obou případech tuto možnost uvedla více než čtvrtina lidí. V obou případech se také jedná o problémy, které jsou spojovány právě s dvojí kvalitou výrobků. Celkově v roce 2015 považovalo 46 % respondentů ochranu spotřebitelů v oblasti kvality, bezpečnosti a falšování potravin a nápojů v ČR za velmi dobrou či spíše dobrou. Podle dalších 35 % respondentů ochrana není ani dobrá, ani špatná. Jako spíše či velmi špatnou považuje ochranu 15 % respondentů. Tato čísla zůstávají na úrovni roku 2010, v porovnání s rokem 2011 jsou však výrazně nižší, tehdy považovalo ochranu za velmi dobrou či spíše dobrou 64 % respondentů.

¹⁶⁴ Mladá fronta DNES. *Bojkot piškotů nevyšel, Mondelezu se tržby mírně zvýšily*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/mondelez-piskoty-presun-vyroby-do-polska-zisky-ft8-ekonomika.aspx?c=A160730_205240_ekonomika_jkk

¹⁶⁵ Mladá fronta DNES. *Češi přestávají věřit jídlu z Německa, jeho kvalita se však nezhoršila*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/cesi-prestavaji-verit-jidlu-z-nemecka-jeho-kvalita-se-vsak-nehorsila-lkd-/test.aspx?c=A160219_191304_test_ozr

4.1.2 TRENDY V ČESKÝCH SPOTŘEBITELSKÝCH NÁVYČÍCH

V důsledku medializace problematiky dvojí kvality výrobků se opět začalo mluvit o nakupech potravin a drogerie v zahraničí. Ty v České republice podle společnosti GfK tvoří méně než 1 % výdajů, na Slovensku se jedná o 1,1 %. Alespoň jednou potraviny nebo drogerii v zahraničí nakoupilo zhruba 15 % spotřebitelů, v případě Čechů se jedná o nákup v průměru každý druhý měsíc, zatímco Slováci nakupují v zahraničí devětkrát ročně – vyšší podíl prodeje i častější nákupy na Slovensku jsou dány tím, že jsou okolní země pro místní spotřebitele doslova blíže. Za obvyklý nákup v zahraničí spotřebitelé utratí třikrát více než při průměrném nákupu doma. Slováci nejvíce nakupují v Rakousku, Češi jednoznačně preferují Německo a následně Rakousko a Polsko. Čeští spotřebitelé na Slovensku nakupují pouze výjimečně (4 % případů), Slováci u nás však stále nakupují často. Spotřebitelé v zahraničí nejčastěji nakupují cukrovinky (bonboniéry, čokolády nebo bonbóny), dále pak prací prostředky, hygienické potřeby (deodoranty, sprchové gely, zubní pasty), dětské pleny, sýry či lihoviny.¹⁶⁶

Spotřebitelé v České republice také začali v souvislosti s dvojí kvalitou potravin více nakupovat výrobky původem z Německa. V srpnu 2017 se import těchto potravin meziročně zvýšil o více než 9 % na 21,2 miliardy Kč. Internetové obchody, jako je rohlik.cz nebo kosik.cz, dokonce vytvořily speciální kategorie německých výrobků, přičemž v oblíbě jsou podle mluvčí rohlik.cz, Michaly Gregorové, hlavně hygienické potřeby, mléčné produkty a uzeniny. Celkově se tržby společnosti od doby, co začala upozorňovat na německé výrobky, zvýšily o 10 %. Podle Jakuba Šulty z kosik.cz Češi na „německou kvalitu“ slyší v takové míře, že klidně kupují i zahraniční výrobky, které nikdy předtím nezkusili. Celkově nějaký německý výrobek do nákupu přidává 20-25 % zákazníků společnosti, a tím si případně ušetří několikahodinový nákup za hranicemi. Naopak zástupci Lidlu uvedli, že německé výrobky sice mají v České republice dobrou reputaci, ale nezaznamenali po nich v poslední době zvýšený zájem.¹⁶⁷ Případný zvýšený zájem o německé výrobky každopádně není v rozporu s daty od Státní zemědělské a potravinářské inspekce, podle nichž relativně vysoké procento lidí považuje německé výrobky za málo kvalitní – tato data pocházejí z roku 2015, a to navíc od spotřebitelů,

¹⁶⁶ GfK. *Co nakupujeme v zahraničí?* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://www.gfk.com/fileadmin/user_upload/country_one_pager/CZ/documents/2017/170828_GfK_TZ_Nakupy_v_zahranici_czfin.pdf

¹⁶⁷ Český rozhlas. *German food sales soar over quality concerns.* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/en/section/business/german-food-sales-soar-over-quality-concerns>

kteří obecně považují kvalitu dovážených výrobků za nízkou. Jedná se tedy o úplně odlišnou skupinu respondentů.

Podle další zprávy společností GfK a Svazu obchodu a cestovního ruchu ČR aktuálně rostou tržby v českém maloobchodě, což je kromě výkonu české ekonomiky dáno také měnícím se nákupním a spotřebním chováním obyvatel. Mírně se zvýšil podíl privátních značek obchodních řetězců na celkových tržbách, pořad však činí jen něco málo přes jednu pětinu (21,2 %), větší podíl tvoří na Slovensku (27 %), v Maďarsku (28 %), Rakousku (32 %) i Německu (37 %). Jelikož se v ČR prodává vyšší procento zboží ve slevě, tak se cena značkového zboží dostává na úroveň privátních značek, což snižuje jejich prodej.¹⁶⁸ Počet lidí, kteří jsou ochotni připlatit si za kvalitu a neupřednostňují nejlevnější zboží, však průběžně stoupá. Zatímco v roce 2012 si prodejnu vybíralo podle kvality 10 % spotřebitelů, o pět let později to byl už dvojnásobek.¹⁶⁹

4.1.2.1 NĚMECKÉ SPOTŘEBITELSKÉ NÁVYKY

Kanadské ministerstvo zemědělství ve své zprávě zmiňuje, že němečtí spotřebitelé si celkem dávají pozor na zdraví a značný čas tráví zjišťováním informací o složkách zdravé a výživné stravy. Zmiňuje také rozšířené obavy ohledně přídavných látek v balených výrobcích a pesticidů v čerstvém ovoci. To poskytuje značný prostor pro organické produkty jakožto přírodnější, méně modifikovanou alternativu. Poptávka po organických výrobcích je dále motivována vzrůstajícími obavami o životní prostředí a negativními důsledky průmyslového chovu zvířat.¹⁷⁰ Kanadské ministerstvo vychází ze zpráv společnosti Mintel, která se spotřebitelským návykům v Německu věnuje často.

Jako další spotřebitelské trendy v Německu zpráva ministerstva zmiňuje náklonost k lokálním výrobkům – na rozdíl od ostatních zemí se však lokálním výrobkem v Německu často nemyslí celá země, ale pouze její menší území. Lokální výrobky upřednostňují tři čtvrtiny spotřebitelů a 70 % spotřebitelů deklaruje, že jsou ochotní si za ně připlatit. Dalším trendem jsou pak výrobky bez genetické modifikace, v Německu pro ně dokonce na přání spotřebitelů vzniklo

¹⁶⁸ Česká tisková kancelář. *Češi začali více kupovat zboží pod vlastní značnou řetězců.* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/cesi-zacali-vice-kupovat-zbozi-pod-vlastni-znackou-retezcu/1610041>

¹⁶⁹ GfK. *Hospodářský růst mění nákupní zvyklosti Čechů.* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://www.gfk.com/fileadmin/user_upload/country_one_pager/CZ/documents/2018/180410_GfK_TZ_SOCR_CR_czfin.pdf

¹⁷⁰ Ministerstvo zemědělství Kanady. *Consumer Profile – Germany.* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.agr.gc.ca/resources/prod/Internet-Internet/MISB-DGSIM/ATS-SEA/PDF/6582-eng.pdf>

nové označení a německá vláda souhlasí s rozšířením povinného značení geneticky modifikovaných výrobků na úrovni EU. Zpráva také zmiňuje Fairtrade – takto označené výrobky je možné najít téměř ve všech supermarketech a rozšiřují se také do pekáren, kaváren a kantýn. V souvislosti se zdravotními hledisky zpráva uvádí, že Němci ročně utrácejí nejvíce peněz z celé Evropy za výrobky obsahující složky, které mají zlepšovat zdraví. U výrobků, kde takové benefity nebyly dokázány, jsou však Němci opatrní a hledí na cenu. Často také vyhledávají výrobky, které obsahují méně soli nebo které neobsahují nežádoucí trans-mastné kyseliny.

V průzkumu společnosti Mintel v roce 2015 uvedlo 36 % německých spotřebitelů, že se vyhýbají potravinám a nápojům, které obsahují umělá aditiva a konzervační látky. V Německu také z celé Evropy panoval největší zájem o tzv. „raw“ (přírozené, nezpracované) potraviny.¹⁷¹ Ty pro německé spotřebitele představují jednu z variant, jak zhubnout nebo udržet váhu. Společně s tím se také více zaměřují na „dobré cukry“ jakožto zdravější alternativy umělých sladidel. Za nejzdravější je považován med (68 %), po němž následuje javorový sirup (33 %). Oproti tomu aspartam za zdravý považují pouze 2 % respondentů a podobně negativně je hodnoceno i sladidlo xylitol (3 %) nebo glukózo-fruktózový sirup (11 %). Více než polovina německých spotřebitelů také považuje za zdravé klasické plnotučné máslo v rozumné míře, zatímco o alternativách s nízkým obsahem tuku si to myslí pouze pětina respondentů, jelikož jsou takové výrobky podle více než čtvrtiny respondentů „umělé“ – o másle si to samé myslí pouze 2 % respondentů.¹⁷²

Více než polovina (56 %) spotřebitelů z Německa věří více firmám, které vyrábějí výrobky v Německu, a přibližně stejné množství Němců (53 %) více věří výrobkům, na jejichž obale je uvedeno, odkud pocházejí ingredience obsažené ve výrobku. S tímto výrokem souhlasí 59 % spotřebitelů ve věku mezi 16-24 let a 47 % spotřebitelů ve věku mezi 35-44 let. To představuje výrazný rozdíl v porovnání s českými spotřebiteli, v jejichž případě se o informace na výrobcích mladí lidé zajímají ze všech nejméně. Téměř třetina německých spotřebitelů však uvádí, že příliš dlouhé popisy nebo nadměrné množství tvrzení či log na výrobku představuje překážku pro důvěru značce. Necelá polovina (48 %) Němců má důvěru v to, že potravinářský průmysl jako celek dokáže zajistit zdravotně nezávadné potraviny a nápoje. Pro srovnání –

¹⁷¹ Mintel. *Germany takes the lead in „raw“ food and drink launch activity in Europe*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.mintel.com/press-centre/food-and-drink/germany-takes-the-lead-in-raw-food-and-drink-launch-activity-in-europe>

¹⁷² Mintel. *Only 7 % of German dieters consumed „light“ or „diet“ products in 2015*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.mintel.com/press-centre/food-and-drink/only-7-of-german-dieters-consumed-light-or-diet-products-in-2015>

v Polsku si to myslí 37 % respondentů a v Itálii 27 % respondentů. Více než dvě pětiny německých respondentů jsou ochotny odpustit prohřešky, pokud na ně firma rychle zareaguje a odstraní je.¹⁷³

Zajímavý experiment uskutečnil v Německu supermarketový řetězec Rewe, který po dobu jednoho měsíce prodával balení obsahující čtyři různé varianty čokoládového pudinku, přičemž každá z nich obsahovala rozdílné množství cukru – jednalo se o originální variantu a tři varianty se sníženým množstvím cukru, aniž by byl rozdíl nahrazen umělými sladidly. Zákazníci následně hlasovali pro svou oblíbenou variantu, kterou se stal pudink obsahující o 30 % méně cukru. Ten je v obchodech dostupný od května 2018. Společnost Mintel upozorňuje, že se jedná o poměrně novátorský přístup, jelikož obvykle odezva zákazníků vyústí spíše v zavedení nového výrobku, nikoliv v úpravu stávajícího.¹⁷⁴ Tento přístup je rozhodně inspirující – přestože firmy při změně receptury argumentují preferencemi zákazníků, tak většinou nejsou schopné takové tvrzení dokázat. V tomto případě se však jedná o transparentní přístup, do kterého je zapojena široká veřejnost, což kromě jiného zvyšuje důvěru v jednání firmy a posiluje sebevědomí spotřebitele.

V souvislosti s dvojitou kvalitou výrobků se také často mluví o nižších cenách na německém trhu, a to přesto, že většinou není porovnávání cen hlavním předmětem výzkumů. Podstatné informace o německých cenách přinesl server Euractiv – podle německého statistického úřadu jsou ceny potravin levnější než v Německu pouze v zemích zasažených krizí, jako je Řecko. Nízké ceny jsou výsledkem silné soutěže obchodníků a představují zvětšující se problém pro německé zemědělce. Přestože je často zmiňována náklonnost Němců k ekologickým a etickým praktikám, tak téměř polovina Němců v roce 2016 nakupovala převážně v diskontních obchodech typu Aldi a Lidl. Do konečných cen v těchto obchodech se podle výzkumu nepromítají druhotné náklady konvenčního zemědělství, které využívá velké množství antibiotik a dusíkatých hnojiv, která mají ničivý efekt na půdu a kvalitu vody či globální oteplování. Pokud by se do cen potravin měly připočítat náklady spojené se zdravím, ekosystémem a podnebím, tak by se podle studie jednalo o nárůst cen o 10 %.¹⁷⁵ Tyto problémy

¹⁷³ Mintel. *Over half of German consumers are more likely to trust a company that manufactures its products in Germany*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.mintel.com/press-centre/food-and-drink/over-half-of-german-consumers-are-more-likely-to-trust-a-company-that-manufactures-its-products-in-germany>

¹⁷⁴ Mintel. *The great German sugar experiment*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.mintel.com/blog/retail-market-news/the-great-german-sugar-experiment>

¹⁷⁵ Euractiv. *Germany's cheap food prices come at a cost, study finds*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/sr-wed-study-germanys-cheap-food-prices-come-at-a-cost/>

se samozřejmě netýkají pouze Německa, ale v kombinaci se silným konkurenčním prostředím a nízkou sazbou DPH na potraviny se pravděpodobně jedná o některé z důvodů, proč jsou v testech německé potraviny často levnější.

4.1.3 POSTOJ KE DVOJÍ KVALITĚ – AGENTURA STEM

S výzkumem přímo se týkajícím dvojí kvality potravin přišla v březnu 2017 agentura STEM/MARK. Tou dobou sice ještě nebyly zveřejněny výsledky testů zadaných českým ministerstvem zemědělství, ale velmi mediálně diskutované byly slovenské srovnávací testy a problematika dvojí kvality se již aktivně řešila na půdě Evropské unie.¹⁷⁶

Podle průzkumu se 73 % českých respondentů domnívá, že jako spotřebitelé máme horší postavení než občané jiných zemí Evropy. Dalších 20 % respondentů si myslí, že všude je situace zhruba stejná a pouze 2 % dotázaných odpovědělo, že máme lepší postavení. Mezi nejzávažnější důvody horšího postavení českých spotřebitelů patří horší kvalita prodávaného zboží, tuto možnost uvedlo 81 % respondentů. Podle více než poloviny lidí nadnárodní firmy považují český trh za druhořadý, polovina respondentů však také poukazuje na nízké povědomí českých spotřebitelů o svých právech. Dalšími důvody jsou podle zhruba dvou pětin lidí nezájem státních institucí, nedodržování zákonných norem ze strany firem, nedostatečná právní ochrana, nedostatečné sebevědomí českého spotřebitele a nevymahatelnost práva. Respondenti tedy problematiku dvojí kvality výrobků vidí z různých úhlů pohledu – nejvíce zastoupená je přehlíživost ze strany nadnárodních firem, velmi často si však Češi uvědomují také své nízké sebevědomí a povědomí o svých právech. Nejméně, ale stále silně zastoupeným důvodem, je pak laxnost státních institucí a právní nedostatky. Tento výzkum také naznačil, že Češi možná nespojují problém dvojí kvality s Evropskou unií tak, jak by se na první pohled mohlo zdát – tuto tezi však bude potřeba porovnat s dalšími daty.

Z mediálně probíraných kauz je pro české spotřebitele nejdůležitější problematika dvojí kvality výrobků, za závažnou ji považuje zhruba 90 % spotřebitelů. V porovnání s výzkumem agentury Focus pro Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci z konce roku 2015 se tedy pravděpodobně většina respondentů, kterým tehdy dvojí kvalita vadila trochu, ale nijak zásadně, přesunula do skupiny lidí, kterým tato praktika vadí hodně – jelikož se však jedná o

¹⁷⁶ STEM/MARK. *Češi se považují za spotřebitele II. kategorie*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://www.stemmark.cz/cesi-spotrebitele-ii-kategorie/>

různě formulované otázky, tak to není možné určit bezpečně. Zhruba jedné desetině lidí dvojitá kvalita nevadila nebo na ni neměli názor už na konci roku 2015, v tomto ohledu se tedy výsledky neliší.

Podle průzkumu také dvě třetiny spotřebitelů deklarují, že v případě jakéhokoliv klamání přechází k jiné značce či produktu, tři pětiny by neváhaly podat stížnost státní instituci a třetina vy uvažovala o podání žaloby na výrobce. V tomto ohledu je však potřeba brát zřetel na častý rozdíl mezi deklarací a skutečným činem. Podle výzkumu agentury Focus, kterému je věnována předcházející část této kapitoly, totiž tři pětiny lidí, kteří zaznamenali problém při nákupu výrobku (jako je špatná kvalita masných výrobků, zkažené maso, klamavá informace na obalu nebo prošlé zboží), nad situací mávly rukou, toto číslo se navíc od roku 2013 zvýšilo zhruba o 10 %. Necelé dvě pětiny spotřebitelů se snažily zboží reklamovat a jen v 1 % případech se spotřebitelé obrátili na veřejnou organizaci. Většina problémů uvedených agenturou Focus sice nebyla klamáním ve smyslu, jak to uvádí agentura STEM/MARK, přesto jsou však rozdíly mezi deklarací a skutkem značné.

V neposlední řadě výzkum zmiňuje, že čeští spotřebitelé se při nákupu rozhodují častěji podle ceny než podle kvality, avšak nijak tuto skutečnost dále nerozvádí.

4.1.3.1 POSTOJ KE DVOJÍ KVALITĚ V CHORVATSKU

Z průzkumu veřejného mínění od agentury GfK vyplynulo, že Chorvaty při nákupu potravin a nápojů nejvíce ovlivňuje bezpečnost výrobků (84 % respondentů) a jejich kvalita (84 %), dále pak poměr ceny a kvality (74 %), země původu (67 %), dostupnost obchodu (66 %), cena (63 % respondentů) a na posledním místě konkrétní značka výrobku (50 %).

Více než tři pětiny (62 %) Chorvatů si myslí, že v Evropské unii existují přísné zákony, které zajišťují bezpečnost potravin, avšak pouze podle 43 % Chorvatů se vstupem Chorvatska do EU bezpečnost potravin zlepšila a jen podle 28 % respondentů je dnes jídlo bezpečnější než před deseti lety. Čtyři pětiny Chorvatů se domnívají, že potraviny vyráběné v Chorvatsku jsou bezpečnější než potraviny z jiných zemí EU. Devět z deseti respondentů uvedlo, že by veřejné orgány EU měly lidi více informovat o zdravém stravování a životním stylu. Veřejné orgány EU podle 54 % Chorvatů rychle reagují, když se objeví hrozba spojená se zdravím občanů, a podle 53 % respondentů EU při rozhodování o rizicích spojených s potravinami zohledňuje nejnovější vědecké poznatky, o těchto rizicích se pak EU dobře snaží informovat lidi podle 45 % respondentů. Přesně třetina respondentů uvádí, že vědecké rady o rizicích souvisejících

s potravinami jsou nezávislé na obchodních či politických zájmech a pouze 26 % respondentů uvádí, že EU považuje zdraví spotřebitele za důležitější než zisky producentů.

Podrobné informace na výrobku čte 36 % spotřebitelů pravidelně, 27 % většinou, 22 % jen občas, 11 % pouze při prvním nákupu a 4 % nikdy. Zemi původu při každém nákupu sleduje 43 % spotřebitelů, často ji sleduje 37 % spotřebitelů, jen občas 17 % spotřebitelů a nikdy necelé 4 % spotřebitelů. Pokud je možné si vybrat mezi dvěma stejnými potravinami s odlišnou zemí původu, tak 91 % upřednostňuje domácí výrobek, pouze 1 % zahraniční výrobek a zbylým 8 % spotřebitelů na tom nezáleží. Výrobky na východním trhu považuje za méně kvalitní 83 % Chorvatů, 7 % respondentů je považuje za kvalitnější a podle 6 % respondentů mezi nimi rozdíl není. V obchodech, kde se prodávají výrobky určené pro západní trh, nakupují při všech příležitostech 4 % respondentů, kdykoliv je to možné 30 % respondentů, jen občas 30 % respondentů a nikdy 36 % respondentů. Téměř dvě třetiny Chorvatů si myslí, že pro západní trh jsou vyráběny kvalitnější prací a čisticí prostředky a 72 % respondentů uvedlo, že velké západní korporace Chorvaty považují za „občany druhé kategorie“, nesouhlasilo s tím pouze 12 % respondentů.¹⁷⁷ Tyto výsledky jsou tedy s českými preferencemi a názory srovnatelné.

4.2 POSTOJE K EVROPSKÉ UNII

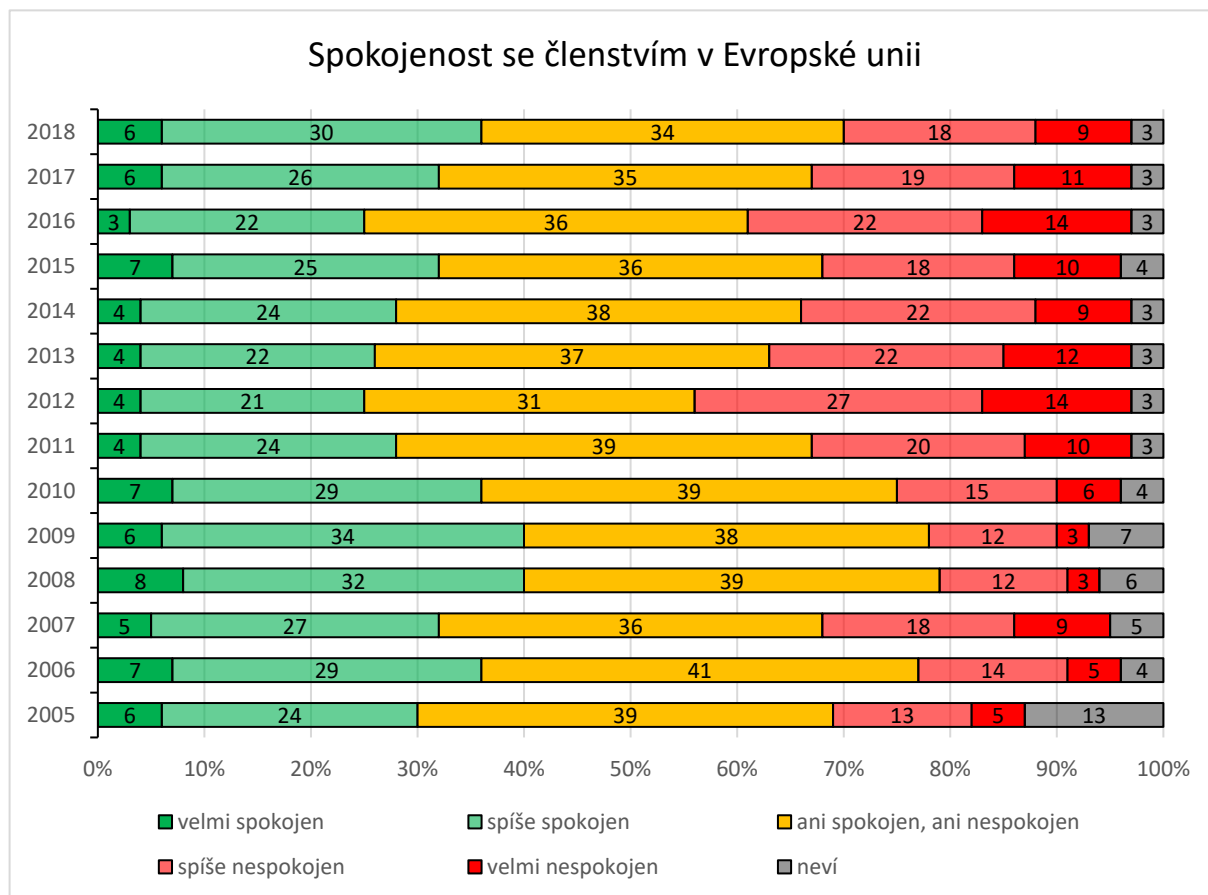
4.2.1 AGENTURA CVVM

Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd provádí na téma Evropské unie několik výzkumů za rok. Tato data jsou užitečná při určování, jaký je postoj české populace k Evropské unie, například jaké v ní vidí výhody a jaké problémy. Všechna data až na výjimky pocházejí z dubna jednotlivých let.

Z hlediska celkové spokojenosti se členstvím v Evropské unii je možné v grafu 1 sledovat kolísavý trend. Spokojenost dosáhla vrcholu v letech 2008 a 2009, kdy bylo s členstvím dohromady spokojeno 42 % respondentů a nespokojeno pouze 15 % respondentů. Podpora naopak byla nejnižší v roce 2012, kdy s členstvím bylo spokojeno 25 % respondentů a nespokojeno 41 % respondentů. Od té doby je opět možné pozorovat růst spokojenosti, a to s výjimkou roku 2016, kdy se do výsledků s největší pravděpodobností promítla nespokojenost

¹⁷⁷ BORZAN, Biljana. *Jedna unija – jedna kvaliteta*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: http://www.biljanaborzan.eu/upload_data/site_files/jedna-unija-jedna-kvaliteta_rezultati-ankete-pdf.pdf

s tzv. migrační krizí. V roce 2018 se spokojenost opět blíží výsledkům z let 2008 a 2009, avšak míra nespokojenosti se na nízké hodnoty z těchto let zatím nevrací, přestože za poslední dva roky klesla o 9 % - od začátku desetiletí se totiž vytvořilo poměrně široké jádro občanů, kteří jsou se členstvím v Evropské unii dlouhodobě velmi nespokojeni.¹⁷⁸

Graf 1. Zdroj: CVVM; vlastní zpracování.

S touto otázkou také souvisí množství lidí, kteří jsou hrdí na to, že jsou občany Evropské unie. Obecně platí, že množství takových lidí je přibližně stejné, jako množství lidí spokojených se členstvím v Evropské unii, zatímco respondenti, kteří nejsou s členstvím ani spokojení, ani nespokojení, z velké většiny deklarují, že se na občanství v Evropské unii necítí být příliš hrdí. Na rozdíl od spokojenosti se členstvím v Evropské unii však z dlouhodobého hlediska nevzrostlo množství lidí, kteří se na občanství v Evropské unii necítí být hrdí vůbec.¹⁷⁹

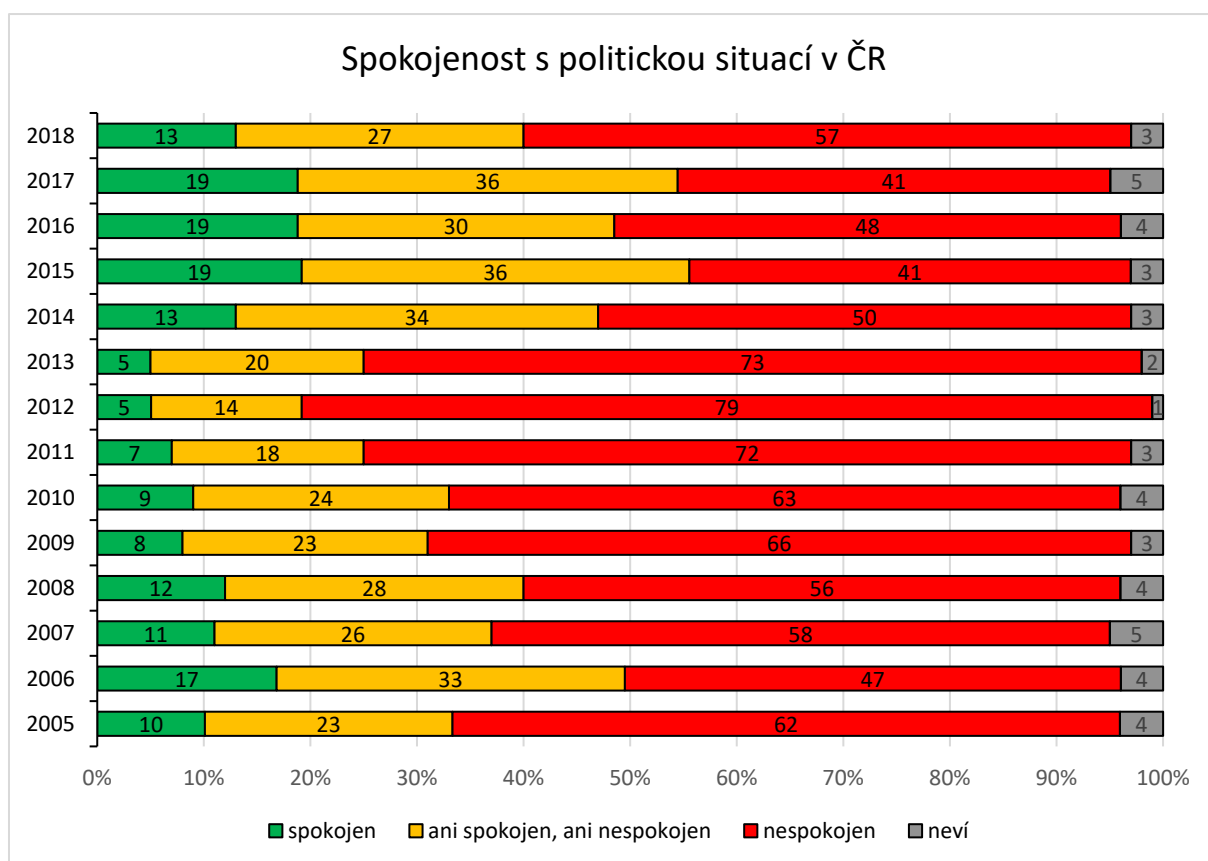
¹⁷⁸ Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Názory veřejnosti na členství České republiky v Evropské unii – duben 2018*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4614/f9/pm180514a.pdf

¹⁷⁹ Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Názory veřejnosti na členství České republiky v Evropské unii – duben 2017*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4347/f9/pm170606.pdf

Pro srovnání jsou v grafu 2 uvedeny výsledky zjišťování spokojenosti s politickou situací v ČR. Je potřeba říci, že se jedná o velmi odlišnou otázku, jelikož na rozdíl od Evropské unie jakožto relativně neměnné instituce je v tomto případě zkoumána nálada způsobená momentální politickou situací, která se často mění z měsíce na měsíc (proto jsou také v grafu v roce 2005 uvedena data za březen, jelikož v dubnu došlo k jednorázovému výkyvu). Přesto je však možné spatřovat velmi podobné trendy, i v tomto případě dosáhla spokojenost nejnižších hodnot v roce 2012, kdy s politickou situací bylo spokojeno pouze 5 % dotázaných. Je tedy možné usuzovat, že se tyto dva ukazatele do jisté míry vzájemně ovlivňují, v případě poklesu v letech 2011-2013 se například dá předpokládat, že ekonomická recese a nepopulární vláda v ČR představovaly faktory, které negativně ovlivnily i hodnocení Evropské unie.¹⁸⁰

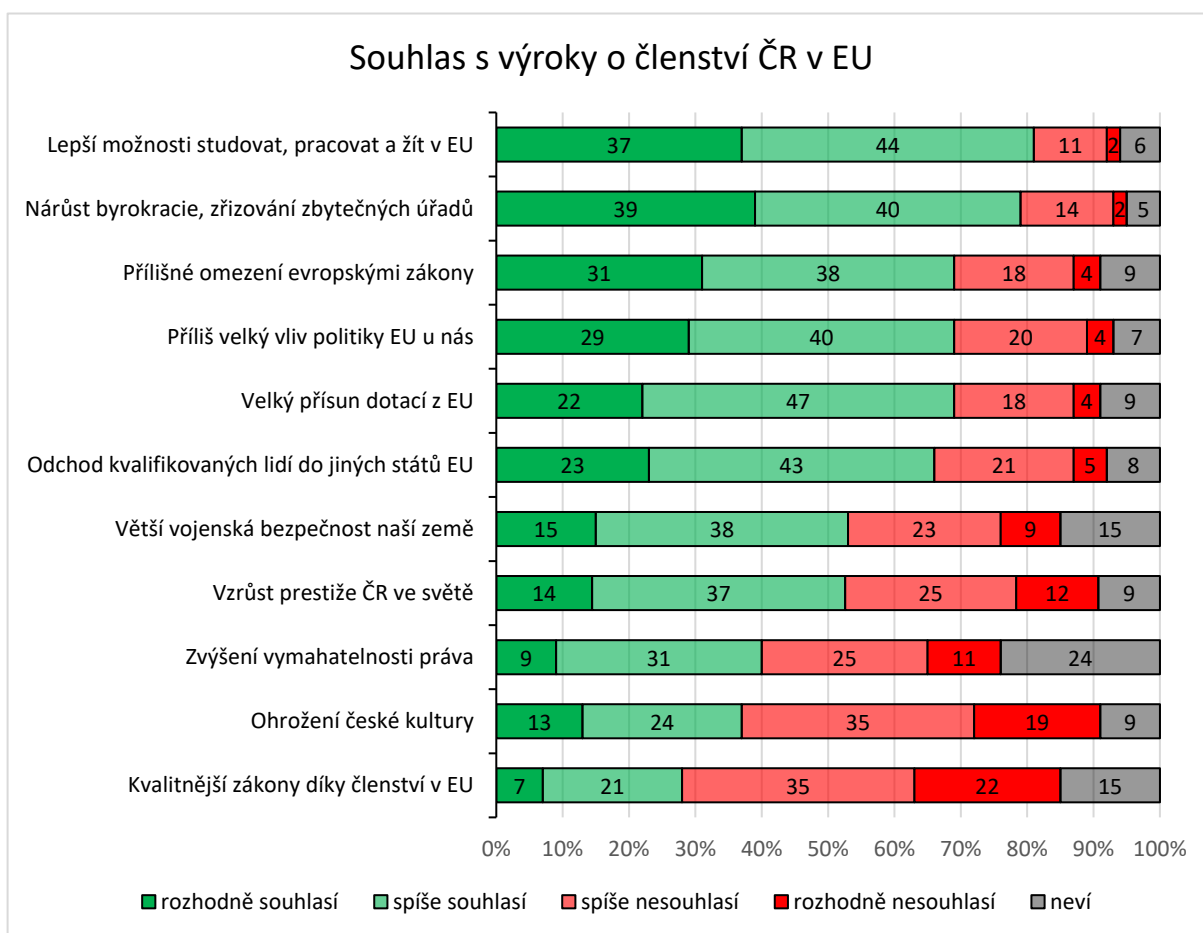

Graf 2. Zdroj: CVVM; vlastní zpracování.

Výzkum se dále zaměřil na zjišťování souhlasu s šesti výroky o členství ČR v EU, které je možné chápat jako pozitivní, a pěti negativními výroky. Výrazně nadpoloviční souhlas byl

¹⁸⁰ Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Časové řady vybraných otázek z výzkumu Naše společnost*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://cvvmapp.soc.cas.cz/>

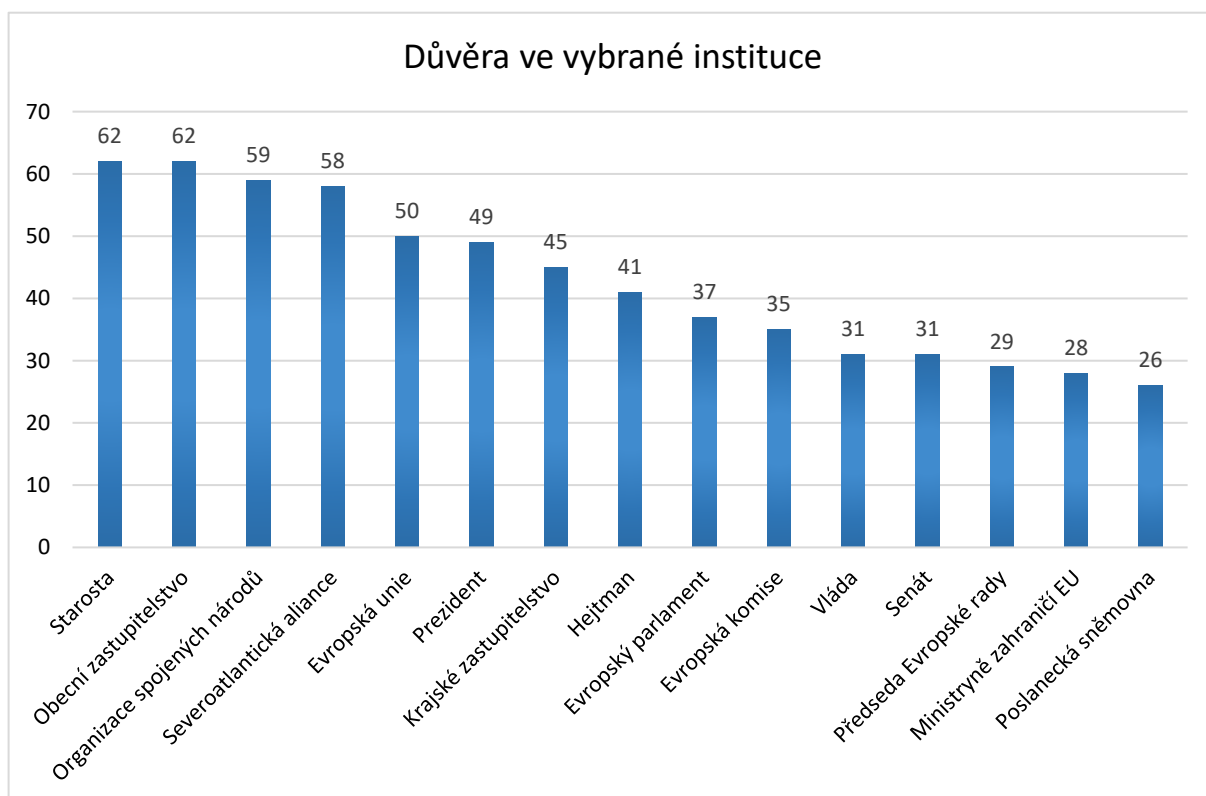
zjištěn převážně u negativních výroků, ačkoliv nejvíce se dotázaní ztotožnili s výrokem, že EU přináší lepší možnosti studovat, pracovat a žít v EU. Mezi největší problémy naopak patří nárůst byrokracie a zřizování zbytečných úřadů, přílišné omezení evropskými zákony a celkově příliš velký vliv politiky EU u nás. Z dat v grafu 3 je zřejmé, že většinová populace ČR si nepřeje plošné prohlubování evropské integrace, jelikož na EU oceňuje převážně základní principy volného pohybu a také získávané dotace, zatímco kvalitnější zákony České republiky členství v EU podle nadpoloviční většiny lidí nepřináší a činnost EU je spíše viděna jako zbytečná zátěž a byrokracie. Celkem čtvrtina všech dotázaných nevěděla odpovědět na otázku, zda členství ČR v EU zvyšuje vymahatelnost práva – v tomto ohledu je tedy možné obraz EU zlepšovat, čehož by pravděpodobně šlo dosáhnout podobnými kroky, jako je zákaz dvojí kvality výrobků nebo přísnější výklad stávající legislativy. Celkově je však obtížné podobný vývoj predikovat, jelikož do tohoto hodnocení vstupuje celá řada parametrů. Otázkou také je, jak s celkovým vnímáním Evropské unie zahýbá postupné snižování objemu dotací, které Česká republika bude získávat s postupující ekonomickou konvergencí.

Graf 3. Zdroj: CVVM; vlastní zpracování.

Téměř dvě třetiny dotázaných si myslí, že by Česká republika měla být členem Evropské unie, konkrétně se jedná o 62 % respondentů. Opak si myslí 31 % respondentů. Tato čísla se v posledních letech statisticky významně nemění, výjimkou byl pouze rok 2016, kdy se podpora členství snížila o 10 %. Spokojenost s EU i podpora setrvání v Unii klesá společně s věkem, životní úrovní či příklonem k levici.

Celkově je v populaci aktuálně přibližně stejné množství lidí, kteří důvěřují v budoucnost evropského projektu, i těch, kteří v něj nevěří – obě skupiny v roce 2018 představovaly 44 % respondentů. Důvěra z dlouhodobějšího hlediska mírně roste, jádro pevně nedůvěřivých v budoucnost evropského projektu je však stále větší. Naopak v posledních letech mírně klesá množství lidí, kteří si přejí posilování integrace EU, v roce 2018 jich bylo 14 %, zatímco čtvrtina populace by si přála integraci oslabovat. Nejvíce však roste počet respondentů, kteří by si přáli zůstat z hlediska integrace na stejné úrovni. To potvrzuje, že ze všech možných scénářů budoucího vývoje EU by obyvatelům ČR pravděpodobně nejvíce vyhovovalo, kdyby Evropská unie dělala buď méně věcí, ale více do hloubky, nebo pokud by se na současném stavu nic neměnilo.¹⁸¹

Graf 4. Zdroj: CVVM; vlastní zpracování.

¹⁸¹ Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Občané ČR o budoucnosti EU a přijetí eura*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4616/f9/pm180514b.pdf

Z hlediska důvěry obyvatel je žádoucí porovnat Evropskou unii i její orgány s dalšími mezinárodními i českými institucemi. Vůbec největší důvěru má v očích respondentů podle grafu 4 starosta a obecní zastupitelstvo, tedy instituce občanům nejbližší, hned po nich však následuje Organizace spojených národů a Severoatlantická aliance, tedy instituce světové. Evropská unie jako celek má důvěru přesně poloviny respondentů, tedy v podstatě stejnou jako český prezident, který má dlouhodobě z vrcholných představitelů ČR nejvyšší podporu. Evropský parlament má řádově vyšší podporu než jeho český ekvivalent, Poslanecká sněmovna, a také vyšší podporu než Senát. I Evropská komise jakožto „vláda EU“ vykazuje vyšší podporu než vláda ČR. V případě předsedy Evropské rady (evropského prezidenta) a ministryně zahraničí EU je nižší podpora dána také pětinou respondentů, kteří ani jeden z těchto postů neznají. Samozřejmě opět platí, že obzvláště české celostátní instituce jsou nejvíce ovlivněny aktuální náladou ve společnosti, ovšem celkově není možné konstatovat, že by Evropská unie na poměry českých respondentů vzbuzovala nízkou důvěru.¹⁸²

Centrum pro výzkum veřejného mínění také pravidelně zjišťuje, zda jsou podle respondentů v Evropské unii uplatňovány hodnoty, kterými se Unie zaštiťuje. Největší shoda panuje na tom, že je v EU uplatňována demokracie, avšak tento názor je zároveň jediný, který v dlouhodobém trendu zaznamenal výrazný pokles, a to zhruba o 10 %. Téměř dvě třetiny respondentů souhlasí s tvrzením, že je v EU uplatňována spolupráce a nadpoloviční většina si to samé myslí o solidaritě. Na posledních místech se umístila tolerance, spravedlnost a rovnost. V případě rovnosti si tři pětiny respondentů myslí, že tento princip uplatňován není. Ukončení dvojí kvality výrobků by tedy mohlo pocit rovnosti posílit.

Obecně však platí, že politická rozhodnutí na úrovni Evropské unii obyvatelé ČR obvykle nepovažují za prospěšná. Zatímco v případě obrany, ekologie, hospodářství i kultury se většina respondentů domnívá, že integrace EU je prospěšná, v případě politiky tento názor zastává pouze 38 % respondentů, zatímco 51 % respondentů s ním nesouhlasí. Názor na politiku EU je také názorem, který se v průběhu našeho členství v EU zhoršil nejvíce. To souvisí s rozšířeným názorem, že Evropská unie pro nás znamená hlavně zřizování zbytečných úřadů a celkově na nás má příliš velký politický vliv. Tyto názory mohou být v konečném důsledku způsobeny přesvědčením, že rozhodnutí EU nejsou v zájmu respondentů. Více než dvě třetiny respondentů nevěří, že rozhodnutí EU jsou v zájmu lidí, jakou jsou oni – vůbec tomu nevěří 30 %

¹⁸² Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Důvěra v evropské a mezinárodní instituce – duben 2018*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4605/f9/pm180504.pdf

dotázaných. Opačný názor má 28 % respondentů – rozhodně tomu věří pouze 4 % dotázaných. Podobné výsledky nabízí také otázka, zda jsou rozhodnutí EU v zájmu České republiky jako celku – tomu sice docela věří o něco více respondentů a méně respondentů si je jistých zápornou odpovědí, avšak výsledky jsou jinak srovnatelné. Pozoruhodné je, že názor na tuto otázku se v průběhu let příliš nemění, spíše fluktuuje podle aktuální situace – v dubnu 2004, tedy těsně před vstupem do EU, byli Češi v tomto ohledu úplně stejně skeptičtí jako v dnešní době.¹⁸³ Podle dalších dat z roku 2004 dokonce v to, že rozhodnutí EU budou v zájmu ČR, nevěřilo ani 50 % respondentů, kteří hlasovali pro vstup do Evropské unie – v referendu tehdy pro vstup ČR do EU hlasovalo více než 77 % zúčastněných voličů.¹⁸⁴

Češi tedy byli vůči politice Evropské unie velmi skeptičtí ještě předtím, než jsme se na rozhodování sami začali podílet. Z toho se dá usoudit, že Češi v rámci Evropy trpí určitým pocitem méněcennosti či nízkým sebevědomím, které s politikou EU přímo nesouvisí a které je neměnné už od doby, která předcházela kauze s dvojí kvalitou výrobků. Řešení dvojí kvality tedy teoreticky může zlepšit vnímání, zda jsou rozhodnutí přijímaná na úrovni EU v náš prospěch, ale samotná dvojí kvalita výrobků s největší pravděpodobností nebyla zásadní příčinou, proč tento pocit máme. Příčina by přitom neměla vycházet ani z objektivních měřítek, jelikož jsme sice ve druhé polovině žebříčku zemí EU dle rozlohy území, máme však 11. největší populaci v EU a z hlediska hrubého domácího produktu na osobu přepočteného podle parity kupní síly jsme přesně v polovině žebříčku a dosahujeme již téměř 90 % unijního průměru (v roce 2006 to bylo pouze 79 %).¹⁸⁵ Je tedy potřeba porovnat, zda jsou i další menší státy EU zatíženy podobným uvažováním, nebo zda se jedná spíše o postoj související s naší socioekonomickou a historickou zkušeností. Pocity, že jsme druhořadými Evropany nebo že nemůžeme nic ovlivnit, mohou být způsobeny mimo jiné incidenty typu cedulí „Češi, nekradte“ při návštěvě západních zemí po sametové revoluci, převodem mnoha českých podniků do zahraničních rukou, nedostatkem všeobecně uznávaných autorit či příliš negativním veřejným dialogem. Dvojí kvalita výrobků je v tomto kontextu pouze malým dílkem do skládačky, přestože je důležitost problematiky v posledních letech umocněna její medializací a politizací. Nízké sebevědomí českých občanů, a tím pádem i českých spotřebitelů, je dokonce i podle samotných respondentů jedním z důvodů, proč dvojí kvalita výrobků existuje. To však

¹⁸³ Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Hodnocení evropské integrace – duben 2018*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4603/f9/pm180503.pdf

¹⁸⁴ Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Budou rozhodnutí EU v našem zájmu?* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a117/f9/100391s_pm40908.pdf

¹⁸⁵ Evropská unie. *Living in the EU*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_en#quality_of_life

v žádném případě neznamena, že je taková praktika v pořádku, jelikož je tím pádem možné takové jednání vnímat jako využívání slabosti, což vede jen k dalšímu snižování sebevědomí.

Z hlediska definování Čechů ve vztahu k jejich evropské identitě může pomoci informace, zda se respondenti cítí nejen jako občané České republiky, ale i jako občané Evropské unie. Tato otázka vykazuje v porovnání se spokojeností s členstvím v EU a hrdostí na občanství v EU větší kontinuitu a mírně rostoucí trend. Zatímco do roku 2009 ani jednou nevyjádřilo více než 50 % respondentů přesvědčení, že se cítí jako občané Evropské unie, od roku 2009 takové přesvědčení nadpoloviční většina respondentů uvedla s výjimkou roku 2012 vždy. Tedy i včetně roku 2016, kdy se do výzkumu v jiných parametrech výrazně promítla tzv. migrační krize. V roce 2017 také zatím nejvyšší množství respondentů deklarovalo, že se cítí být občany Evropské unie často – jednalo se o 14 % dotázaných. Příslušnost k Unii častěji cítí lidé s vysokoškolským vzděláním, studenti a respondenti, kteří deklarují dobrou životní úroveň – tedy převážně ti, kteří mají z Evropské unie hmatatelný či očividný užitek.¹⁸⁶ Klíč k posilování evropské identity tedy z části leží v poskytování výhod, které jsou rozpoznatelné na první pohled (jako je například možnost cestovat či studovat v zahraničí bez omezení) co nejširšímu množství lidí.

4.2.2 EUROBAROMETR

Při zjišťování rozdílů ve vnímání dvojí kvality výrobků napříč Evropskou unií by značně pomohlo, pokud by nějaký celoevropský výzkum byl k dispozici. Evropská unie však s žádným takovým výzkumem neoperuje, otázky týkající se dvojí kvality není možné nalézt ani v průzkumech veřejného mínění Evropské komise, v tzv. Eurobarometrech. Tuto skutečnost potvrdili také zástupci Eurobarometru v přímé odpovědi na dotaz, zda jsou nějaká data týkající se dvojí kvality k dispozici a proč tomu tak případně není. Jednotlivé průzkumy jsou zadávány odlišnými Generálními ředitelstvími Evropské komise. Každé z nich má také svou vlastní proceduru vypracovávání dotazníků a výběru dotazovaných respondentů.¹⁸⁷ Jelikož tedy není možné na otázky položené touto prací přímo spolehlivě zodpovědět, je nutné dovozovat na základě ostatních dat.

¹⁸⁶ Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Názory veřejnosti na členství České republiky v Evropské unii – duben 2017*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4347/f9/pm170606.pdf

¹⁸⁷ Zdroj: vlastní

V únoru 2018 Evropská komise zveřejnila výsledky speciálního Eurobarometru na téma Evropané, zemědělství a společná zemědělská politika. V případě života na venkově respondenti z České republiky obvykle odpovídali pozitivněji, než jaký byl unijní průměr – ať šlo o internetové pokrytí a mobilní služby, přístup k sociálním, zdravotním a kulturním službám, sociální inkluzi, životní prostředí a krajinu, ekonomický růst nebo pracovní nabídku, ve všech případech viděli Češi proměnu za posledních 10 let spíše k lepšímu. V menší míře, než je tomu u průměrných Evropanů, si však Češi mysleli, že by oblasti týkající se zemědělství a rozvoje venkova měla řešit Evropská unie. Podle 51 % respondentů z České republiky by Evropská unie měla zajišťovat, aby byly zemědělské výrobky kvalitní, zdravé a bezpečné, což je sice srovnatelné s evropským průměrem, avšak od roku 2009 se jedná o 8 % nižší podporu celoevropského řešení. V Maďarsku klesla podpora společného řešení o 11 %, v Rumunsku o 10 % a na Slovensku dokonce o 17 %. Přestože se dvojitá kvalita potravin netýká primárně základních zemědělských výrobků, tak se jedná o podstatné změny postojů u států, které jsou dvojitou kvalitou zasaženy.

Větší rozdíly však panují v názorech, zda se Evropské unii prostřednictvím společné zemědělské politiky daří dosahovat určených cílů. Češi nadprůměrně souhlasí s tím, že se daří zajistit stabilní nabídku potravin v EU, udržitelný způsob produkce potravin, ochranu životního prostředí a řešení klimatické změny, zajištění spravedlivé životní úrovně zemědělců a vytváření ekonomického růstu a pracovních míst na venkově. Na druhou stranu však podprůměrně souhlasí s tím, že se daří poskytovat bezpečné, zdravé a kvalitní potraviny a že se to daří za rozumnou cenu pro spotřebitele, jsou tedy méně spokojeni právě v oblastech, které s dvojitou kvalitou souvisí. Celkově však spokojenost se společnou zemědělskou politikou není vůbec na špatné úrovni, zdaleka nejhorší výsledky téměř ve všech kategoriích vykazuje Francie.¹⁸⁸ Zdá se tedy, že v současné době už není v České republice společná zemědělská politika tak ožehavým tématem, například v roce 2006 si dvě třetiny respondentů myslely, že vstup ČR do EU měl na zemědělce v ČR spíše nepříznivý vliv, 15 % respondentů se domnívalo, že vliv nebyl ani příznivý, ani nepříznivý, a pouze 8 % dotázaných se domnívalo, že vliv byl spíše příznivý.¹⁸⁹ Kvůli tehdejšímu nastavení společné zemědělské politiky (snížené dotace pro nové členské státy po dobu deseti let, kvóty na některé komodity) je pochopitelné, že byla zemědělská

¹⁸⁸ Evropská komise. *Special Eurobarometer – Europeans, Agriculture and the CAP*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2161>

¹⁸⁹ Centrum pro výzkum veřejného mínění. Vztah ČR a EU. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a1042/f9/100579s_pm60510.pdf

politika vnímána po vstupu do Evropské unie jako jedna z největších záporných stránek, avšak nyní tomu tak již není a do popředí se dostaly jiné problémy.

Další část výzkumu Eurobarometru se týkala značek kvality a dalších faktorů, které ovlivňují nákup respondentů. Pro obyvatele České republiky je podprůměrně důležité, aby potravinářské výrobky respektovaly místní tradici a „know how“ – za Českou republikou, kde je tento faktor důležitý pro 65 % dotázaných, se umístilo pouze Švédsko, Dánsko a Nizozemí, zatímco například v Itálii je tento faktor důležitý pro 90 % respondentů. Ještě méně důležité jsou pro Čechy specifické značky zaručující kvalitu výrobku, tento postoj sdílí 63 % respondentů, což je vůbec nejméně z celé EU – v Itálii jsou značky kvality důležité pro 89 % respondentů. Mohlo by se zdát, že právě nižší zájem českých spotřebitelů o značky kvality je důvodem, proč jsou u nás potraviny méně kvalitní, avšak v Rakousku je zájem o tyto značky vysoký úplně srovnatelně a v Německu je pouze o 4 % vyšší. Mezi země s nejnižším zájmem patří také Chorvatsko a Slovensko. Jelikož se dvojí kvalita řeší právě v tomto zeměpisném prostoru, tak existuje riziko, že zavedení speciální certifikační značky jednotné kvality by v zemích nejvíce zasažených dvojí kvalitou nebylo příliš efektivní. Z hlediska povědomí o nejznámějších značkách kvality existují mezi členskými státy velké rozdíly. Zatímco logo Fairtrade zná v Německu, Rakousku, Velké Británii, Švédsku nebo Nizozemí 70-90 % respondentů, v Bulharsku, Španělsku, Itálii nebo Rumunsku se jedná o 3-8 % respondentů a v České republice zná tuto značku 26 % dotázaných. V případě chráněných označení původu (například Žatecký chmel¹⁹⁰), chráněných zeměpisných označení (například Olomoucké tvarůžky, České pivo, Hořické trubičky¹⁹¹) a zaručených tradičních specialit (například Pražská šunka, Tradiční Lovecký salám¹⁹²) je však povědomí o těchto značkách v České republice vysoce nadprůměrné (v případě zaručených tradičních specialit dokonce nejvyšší z celé Evropské unie). Tento fakt svědčí o tom, že Češi mají ke konkrétním tradičním výrobkům velký vztah, ale v porovnání se západními zeměmi jim méně záleží například na tom, zda je výrobek vyráběn ve férových podmínkách. Na to upozorňovala spotřebitelská organizace dTest a dokládá to i skutečnost, že největší mediální kauzy se v minulosti týkaly právě tradičních českých výrobků (tuzemský rum, pomazánkové máslo).

¹⁹⁰ Ministerstvo zemědělství ČR. *Chráněné označení původu (CHOP)*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/znacky-kvality-potravin/chranene-oznaceni-puvodu/>

¹⁹¹ Ministerstvo zemědělství ČR. *Chráněné zeměpisné označení (CHZO)*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/znacky-kvality-potravin/chranena-zemepisna-oznaceni/>

¹⁹² Ministerstvo zemědělství ČR. *Zaručené tradiční speciality*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/znacky-kvality-potravin/zarucene-tradicni-speciality/>

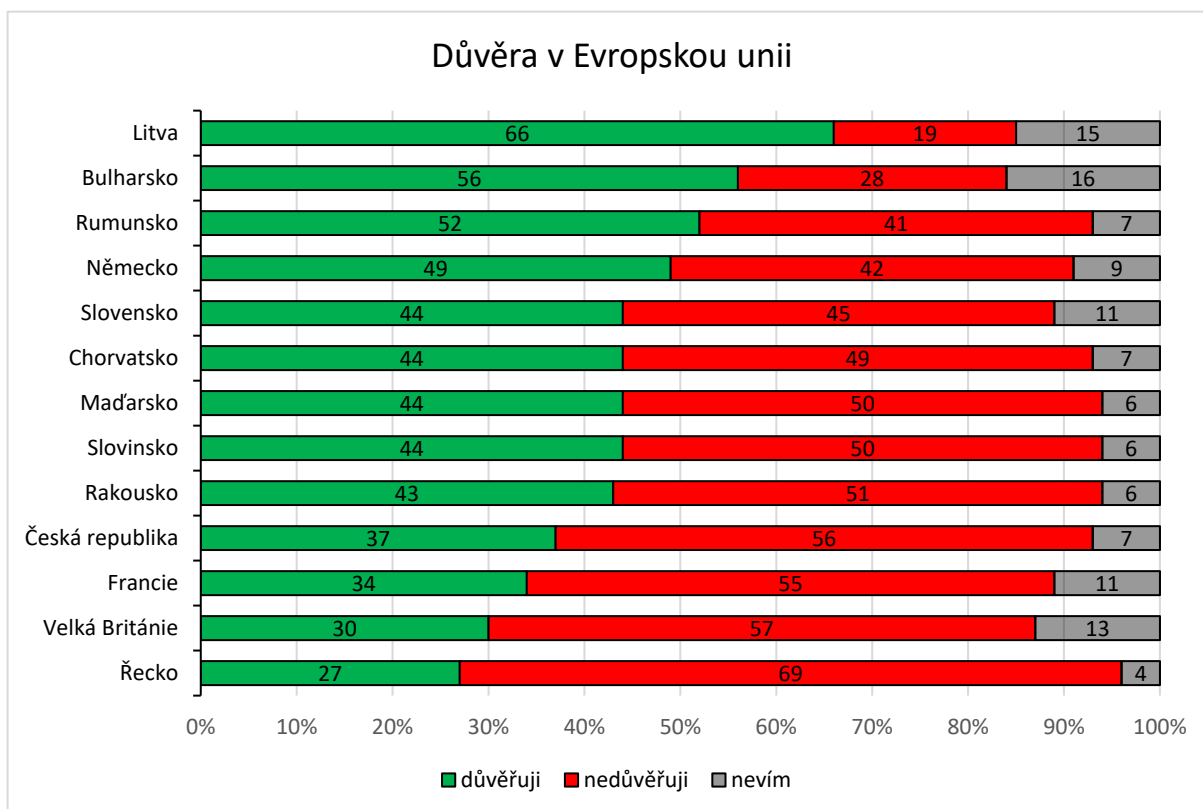
Z výsledků nejnovějšího standardního Eurobarometru z března 2018 vyplývá, že Češi jsou se svým životem nadprůměrně spokojeni – pozitivně se vyjádřilo 87 % respondentů, zatímco například v Bulharsku spokojenost vyjádřilo pouze 47 % respondentů, v Řecku 48 % respondentů, v Rumunsku 57 % respondentů, v Itálii 66 % respondentů a v Chorvatsku a Litvě 70 % respondentů. Nejspokojenější se svým životem jsou Dánové (99 %), Irové (97 %), Nizozemci (97 %), Finové (96 %) a Švédové (96 %). Ještě výrazně více nadprůměrně hodnotí Češi celkovou situaci ve své zemi – s ní jsou spokojeni dvě třetiny dotázaných, zatímco v evropském průměru tuto odpověď uvedlo 51 % respondentů. Nejlépe vidí situaci ve své zemi v Lucembursku (93 %) a Nizozemí (92 %), nejhůře pak v Řecku (6 %) a Španělsku (21 %). Tyto výsledky z velké části korelují s hodnocením země v ekonomickém měřítku. Češi také nadprůměrně hodnotí stav evropské ekonomiky, vlastního zaměstnání, rodinných finančních podmínek, nezaměstnanosti i poskytování veřejných služeb ve své zemi. Ve všech těchto parametrech také respondenti z České republiky očekávají příznivější vývoj než průměrný evropský respondent. Dobrá ekonomická situace tedy podle očekávání přímo ovlivňuje vnímání celkové situace v zemi a do jisté míry ovlivňuje i spokojenost s osobním životem, ačkoliv je v tomto případě souvislost méně výrazná. Ve všech těchto parametrech jsou však Češi nadprůměrně spokojeni, čímž se potvrzuje, že současná socioekonomická situace není důvodem, proč jsou Češi vůči Evropské unii jakožto instituci skeptičtí.¹⁹³

Mezi nejdůležitější problémy Evropské unie patří podle respondentů z ČR imigrace (58 %), terorismus (47 %) a stav veřejných financí členských zemí (16 %). V případě imigrace i terorismu jsou tato témata vnímána respondenty z ČR výrazně závažněji – imigraci uvádí mezi dvěma nejdůležitějšími problémy 38 % respondentů z EU (závažněji je hodnocena pouze v Estonsku) a terorismus 29 % respondentů z EU (závažněji je hodnocen pouze v Litvě).

V případě České republiky, Dánska, Německa či Maďarska platí, že jsou tyto země podprůměrně skeptické, pokud jde o směr, kterým se vydává jejich vlastní země, avšak jsou nadprůměrně skeptické v případě směřování Evropské unie. Jelikož však tyto výsledky nekorelují se spokojeností daných zemích s členstvím v Evropské unii, tak se nejedná o parametr, který by celkovou skepsi vůči EU jakožto instituci z dlouhodobého hlediska vysvětloval.

¹⁹³ Evropská komise. Standard Eurobarometer 89. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/surveyKy/2180>

Další část výzkumu se zabývala důvěrou v jednotlivé instituce. Zatímco v případě médií, armády, veřejné správy, místních a regionálních samospráv a OSN dosahovala důvěra respondentů z České republiky větších hodnot, než jaký byl evropský průměr, v případě politických stran, justice, policie, národní vlády, národního parlamentu a orgánů Evropské unie byla důvěra pod evropským průměrem. Nejhuře dopadl národní parlament s podporou 19 %, Evropskému parlamentu oproti tomu důvěřuje 41 % dotázaných a Evropské komisi 37 % dotázaných. Evropská unie jako celek má v České republice podle Eurobarometru důvěru 37 % dotázaných, což je velmi odlišný výsledek v porovnání se stejně starými daty od CVVM, avšak to může být dáno například odlišně položenou otázkou či jiným kontextem rozhovoru, důležitější jsou však vzájemné poměry v rámci jednotlivých výzkumů. V grafu 5 jsou uvedeny státy, kde je důvěra v EU nejvyšší a nejnižší, všechny tři největší státy (Německo, Francie a Velká Británie) a dále státy, kterých se mediálně dvojí kvality výrobků nejvíce dotýká. Přestože v České republice není důvěra v Evropskou unii o tolik vyšší než ve Velké Británii, která z Evropské unie odchází, tak je pořád vyšší než například ve Francii, v jejímž případě se o odchodu z EU nemluví, a proto není možné podle těchto dat cokoliv zásadního usuzovat.

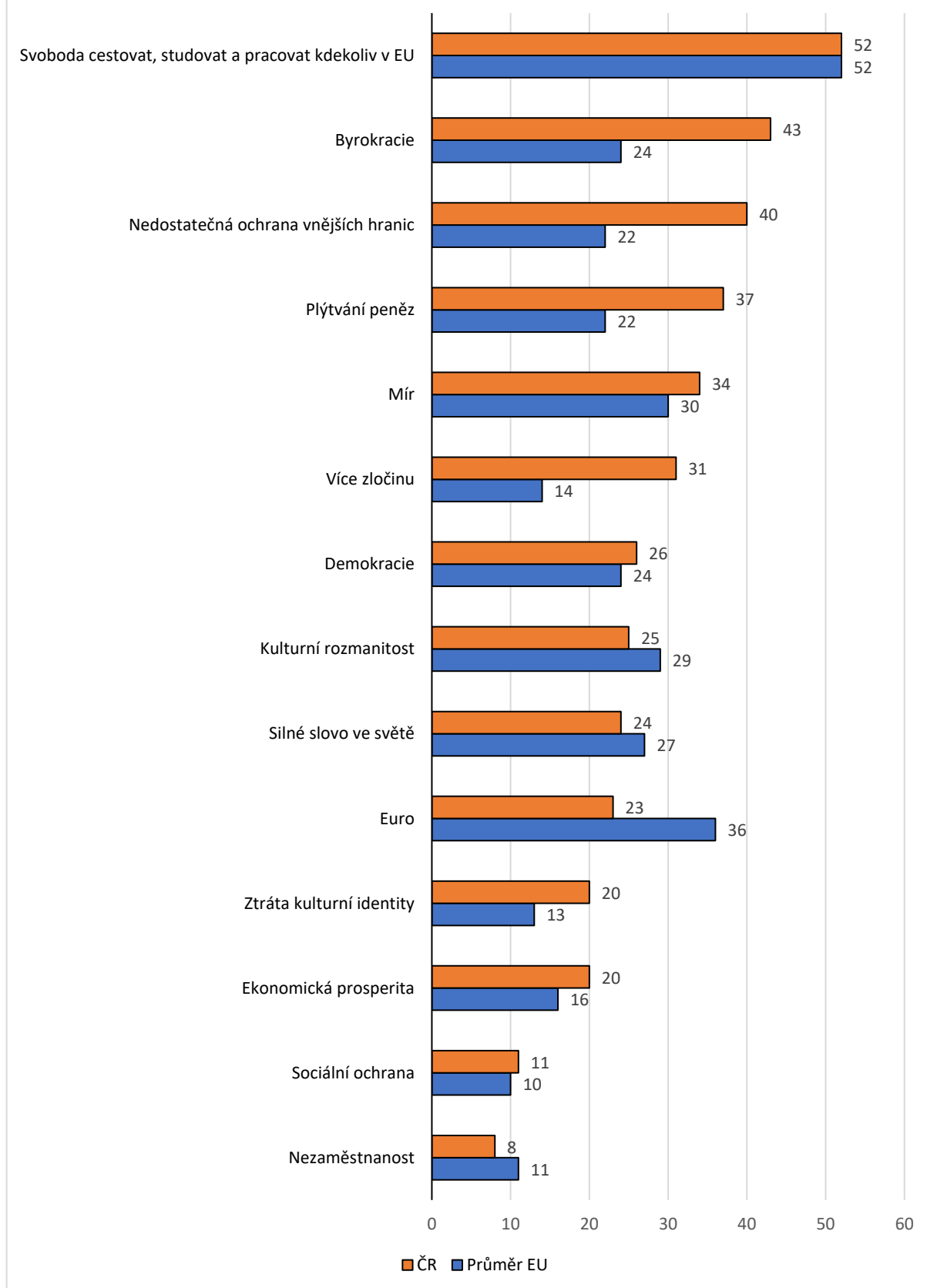
Graf 5. Zdroj: Standard Eurobarometer 89; vlastní zpracování.

Překvapivě negativně však Češi reagují na termín „globalizace“. Zatímco volný trh je pozitivní pro 78 % dotázaných, což je o 5 % více než evropský průměr, globalizace je pozitivní pouze pro 35 % respondentů, přičemž evropský průměr je 49 %. Pro 55 % dotázaných z ČR představuje globalizace negativní pojem – v rámci Evropské unie je stejně negativně globalizace pojímána ve Francii, ještě negativněji pak v Řecku (70 % negativních reakcí). Pojem je negativně přijímám i na Slovensku (34 % pozitivních a 50 % negativních reakcí), naopak v Polsku (58 % pozitivních a 27 % negativních reakcí) a Maďarsku (51 % pozitivních a 42 % negativních reakcí) je globalizace přijímána nadprůměrně pozitivně. Češi také nejméně z celé Evropské unie uvádějí, že dobře rozumí dnešnímu světu. Myslí si to pouze 49 % Čechů, zatímco evropský průměr je 70 %.

Dá se přitom říci, že globalizace měla na všechny země V4 podobné účinky a rozdíl tedy musí být jinde. Tato data například naznačují, že současný světový postoj Čechů a Francouzů může mít podobný základ – neochotu smířit se s globalizací spojenou s pocitem, že zemi příliš neprospívá. Rozdíl mezi těmito zeměmi však spočívá v tom, že Francouzi jsou odhodlanější prostřednictvím Evropské unie opět dosáhnout dominantnějšího postavení Francie (jak ukazuje úspěch Emmanuela Macrona, který je ohledně EU velmi ambiciózní), zatímco Češi mají více pocit, že rozhodnutí EU nejsou v zájmu České republiky a neexistuje moc možností, jak to změnit – to opět souvisí s již zmíněným pocitem méněcennosti. Po pádu komunistického režimu, kdy jsme se vinou centrálně plánované ekonomiky hluboko propadli v ekonomickém žebříčku zemí, pak čeští politici slibovali, že západní země doženeme rychle, konvergence však neprobíhala zdaleka tak optimisticky. V konečném důsledku nám tak často zůstává hlavně nostalgie, kdy je například nekriticky vyzdvižována první republika. Je sice pravda, že tou dobou jsme patřili mezi ekonomicky nejsilnější země Evropy¹⁹⁴, ale životní úroveň je díky technologickým a dalším pokrokům v dnešní době samozřejmě mnohonásobně vyšší.

¹⁹⁴ Hospodářské noviny. Češi bývali i premianty Evropy. Podívejte se do dob, kdy se ekonomicky vyrovnali Norům, Rakušanům a válcovali Finy. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://byznys.ihned.cz/c1-65880470-cesi-nebyli-vzdy-chudaky-evropy-podivejte-se-do-dob-kdy-se-ekonomicky-vyrovnali-norum-rakusanum-a-valcovali-finy>

Co pro vás znamená EU

Graf 6. Zdroj: Standard Eurobarometer 89; vlastní zpracování.

Také Eurobarometr zjišťoval, co pro respondenty z členských států znamená Evropská unie. V porovnání s průměrem Evropské unie se v grafu 6 objevují výrazné rozdíly téměř výhradně u charakteristik, které je možné považovat za negativní, a ve všech případech s nimi čeští respondenti souhlasí více. Největší shoda panuje na svobodě cestovat, studovat a pracovat v zahraničí, ovšem na dalších třech příčkách se v celoevropském řebříčku umístilo euro, mír a kulturní rozmanitost, zatímco čeští respondenti upřednostnili byrokracii, nedostatečnou ochranu vnějších hranic a plýtvání peněz. Češi si také výrazně více myslí, že Evropská unie znamená ztrátu kulturní identity. Tyto výsledky jsou v souladu s průzkumy od CVVM, a je tak možné říct, že právě politický vliv (byrokracie, zakládání nových úřadů, legislativa EU) a pocit bezpečí (ochrana vnějších hranic, nárůst zločinu, ztráta kulturní identity) jsou největší faktory, které ovlivňují vnímání Evropské unie v České republice.

Tyto obavy jsou z velké části dobře vysvětlitelné. Češi mají z 20. století v paměti relativně velké množství událostí spojených se zahraničím, které jsou široce přijímány jako negativní – hlavními příklady jsou obsazení ČSSR vojsky Varšavské smlouvy (76 % negativních hodnocení), protektorát Čechy a Morava (74 % negativních hodnocení) a podpis Mnichovské dohody (69 % negativních hodnocení). Respondenti také většinou zastávají názor, že jsme negativní události neměli ve svých rukou – podle dvou třetin respondentů byla Mnichovská dohoda především selháním našich západních spojenců, o chybách československých politiků ve vnitřní a zahraniční politice je přesvědčeno 41 % respondentů. V případě února 1948 si 64 % respondentů myslí, že nastolení komunistického režimu bylo důsledkem toho, jak si vítězné velmoci po 2. světové válce rozdělily sféry vlivu, chyby nekomunistických politiků se podílely na umožnění převratu podle 47 % dotázaných. Pouze 26 % dotázaných si myslí, že československé státní orgány po srpnu 1968 nemusely dělat jen to, co po nich vyžadovalo sovětské vedení.

Mezi nejlépe hodnocené události a období česko-slovenských dějin naopak patří sametová revoluce (72 % kladných hodnocení, 9 % záporných hodnocení), období první Československé republiky (66 % kladných hodnocení, 5 % záporných hodnocení) a vznik ČR v roce 1993 (55 % kladných hodnocení, 18 % záporných hodnocení), tedy události či období, kdy jsme se zahraničního vlivu zbavovali. V porovnání s ostatními událostmi se zahraničním přesahem jsou vstup ČR do NATO (52 % kladných hodnocení, 15 % záporných hodnocení) i vstup ČR do EU

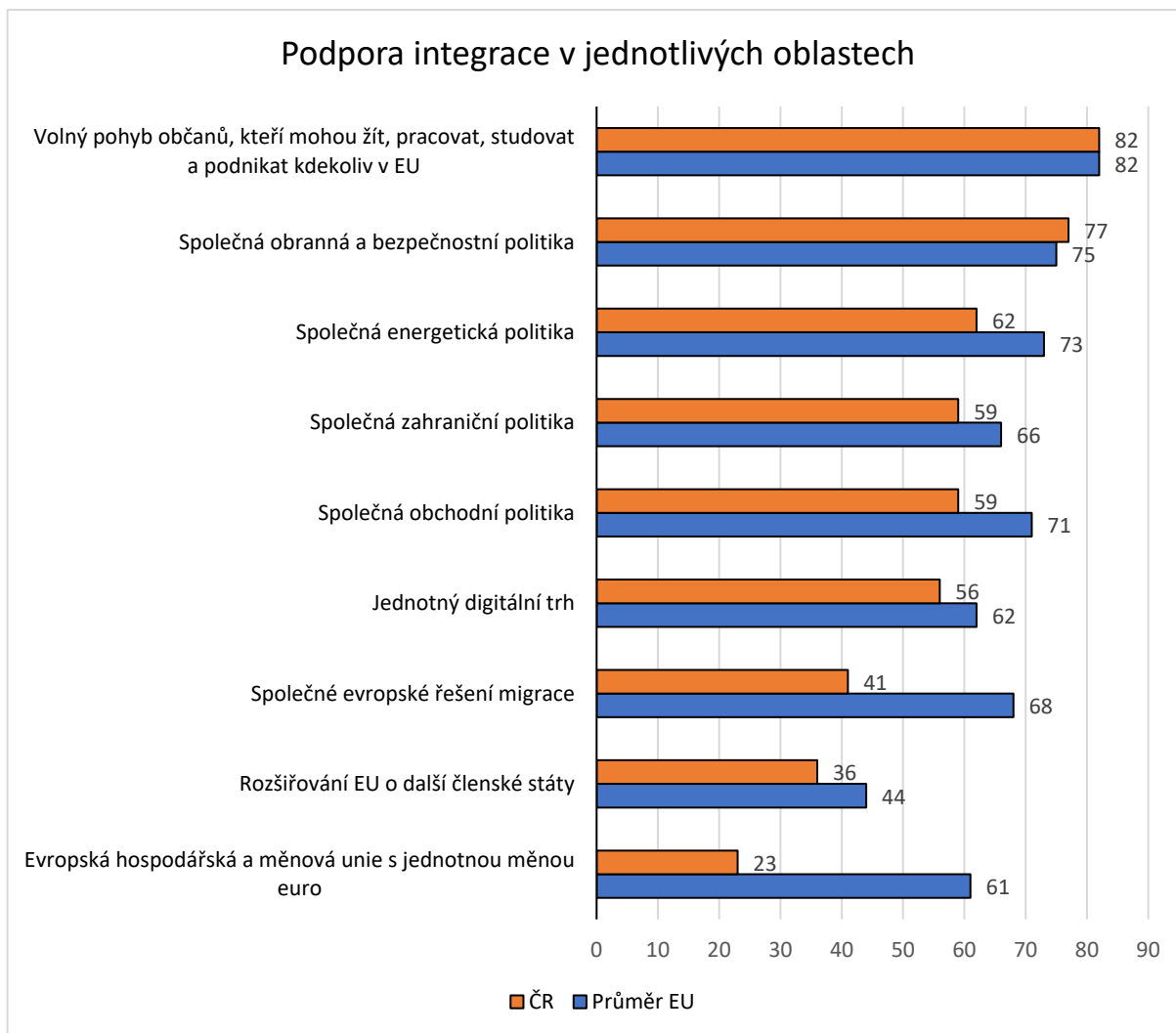
(49 % kladných hodnocení, 22 % záporných hodnocení) stále hodnoceny velmi pozitivně,¹⁹⁵ ačkoliv Češi při spontánní otázce vstupu ČR do EU přisuzují menší historickou důležitost (11 % odpovědí) než například Slováci, kteří tuto možnost uvedli ve 22 % případů, hned po sametové revoluci a vzniku Slovenské republiky v roce 1993.¹⁹⁶

Přetrvávající obavy z politického vlivu a ztráty bezpečnosti jsou bezesporu dány i veřejnou debatou. Politické strany i nejvyšší ústavní činitelé v čele s prezidentem již od vstupu do Evropské unie přinášeli často negativní pohled na evropskou politiku, čeští politici začali Bruslem nezřídka argumentovat při svízelných situacích a vážně se v nejvyšších patrech politiky zmiňovalo i opuštění Unie – hlasy žádající opuštění NATO jsou v porovnání s kritikou EU spíše marginální. Není účelem této práce hodnotit, zda je pro nás členství v EU celkově výhodné nebo zda je správné, že je v ČR debata na téma EU vedena velmi negativně. Také není možné říci, že by se negativní debata na téma EU vedla pouze v ČR, opak je totiž pravdou. Společně s dlouhodobou skepsí vůči zahraničním vlivům a nízkým sebevědomím je však negativní veřejná debata bezesporu dalším z důvodů, proč je u nás důvěra a spokojenost s členstvím v EU nižší, než je tomu u většiny členských států.

Češi si však na rozdíl od negativních charakteristik také v průměrné či nadprůměrné míře myslí, že je EU možné popsat jako demokratickou (65 % dotázaných), ochránářskou (56 % dotázaných) a efektivní (48 % dotázaných). V menší míře si respondenti z ČR myslí, že EU hledí do budoucna (53 % respondentů). Respondenti z ČR jsou společně se Švédskem nejvíce proti myšlence hospodářské a měnové unie s jednotnou měnou euro, proti této myšlence se vyhraňuje 71 % dotázaných. Výrazně skeptičtí jsou Češi také vůči společnému evropskému řešení migrace – vyslovuje se proti němu největší množství respondentů (54 %). Na ostatních oblastech integrace uvedených v grafu 7 panuje větší shoda, ačkoliv ve všech otázkách kromě společné obranné a bezpečnostní politiky jsou Češi také o něco skeptičtější.

¹⁹⁵ Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Občané o osobnostech, obdobích a událostech česko-slovenské historie od vzniku ČSR po současnost – březen 2018*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4607/f9/pd180509.pdf

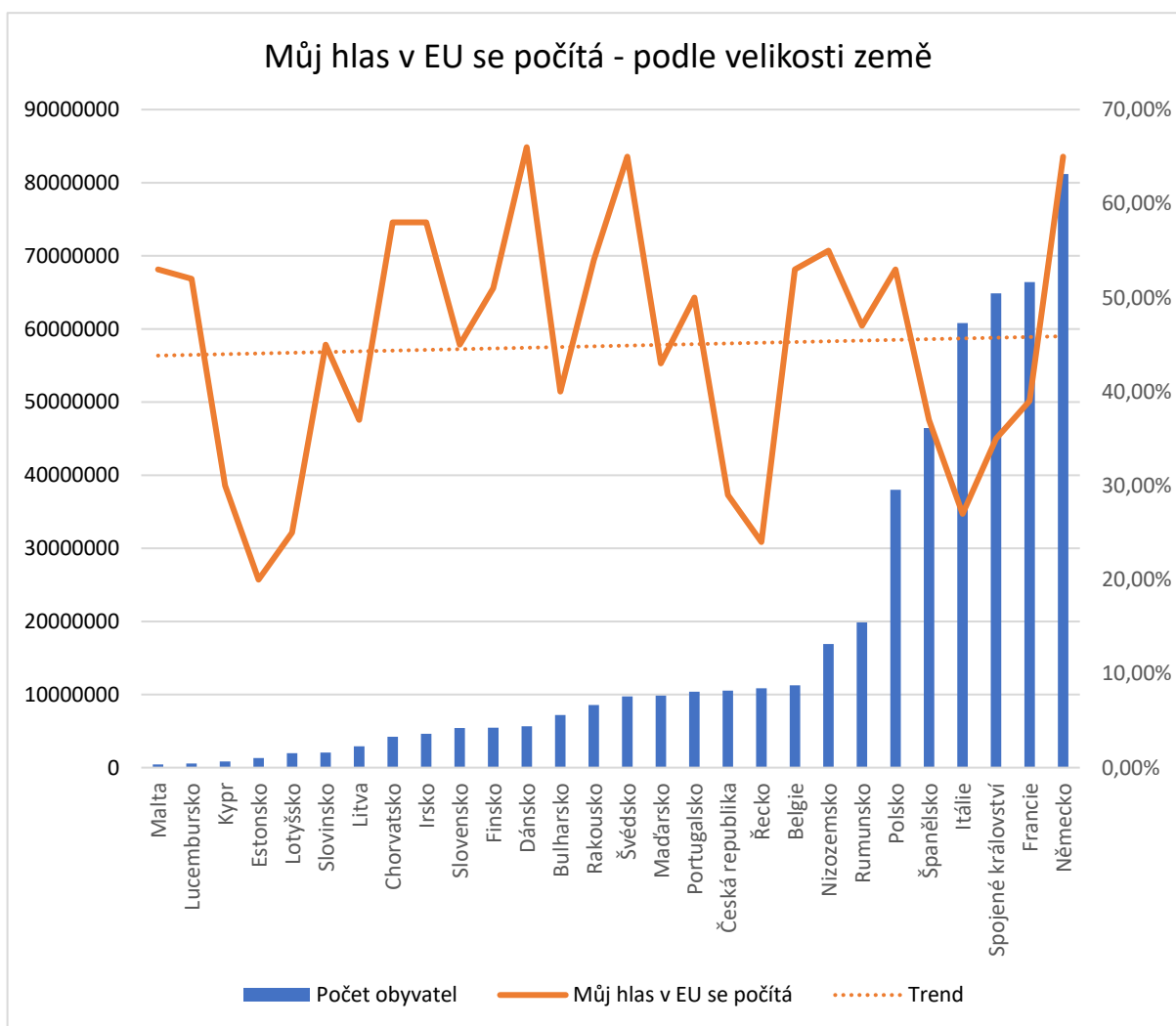
¹⁹⁶ Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Osudové osmičky v historickém vědomí české a slovenské veřejnosti: události, období, osobnosti*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4645/f9/pd180612.pdf

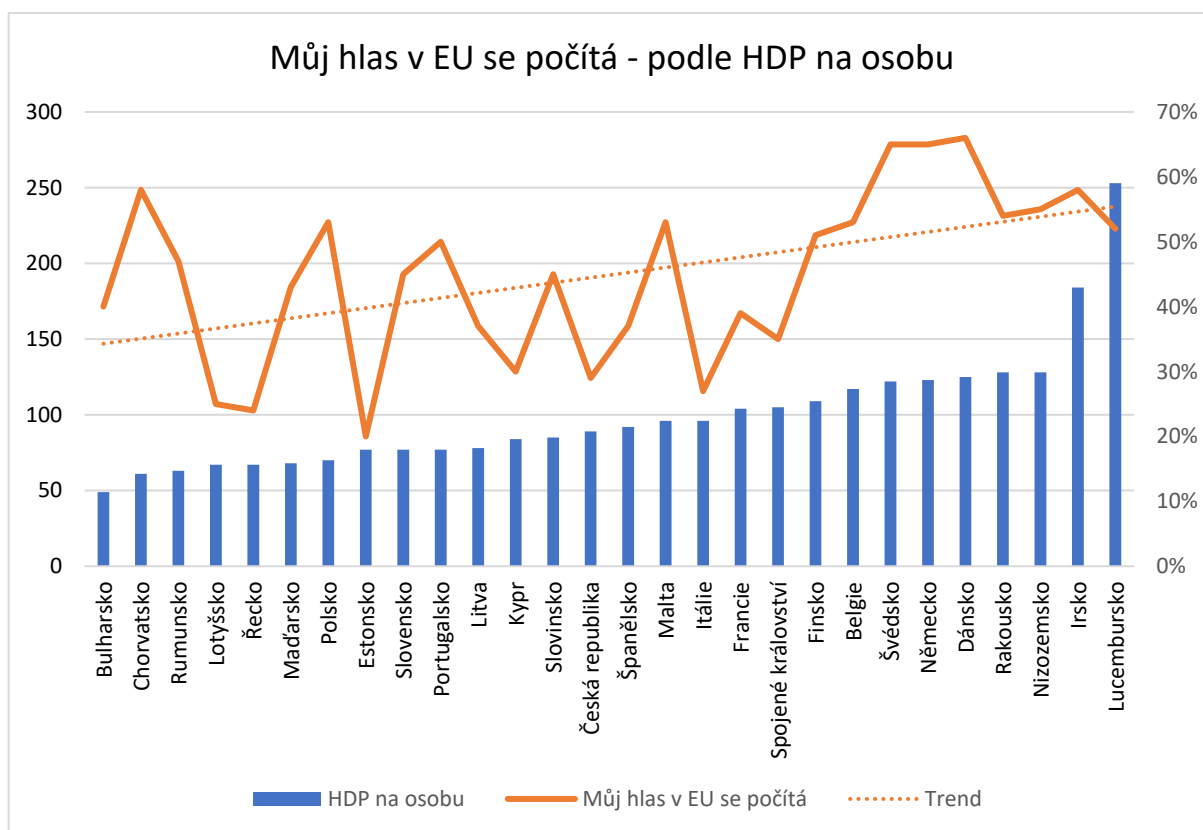
Graf 7. Zdroj: Standard Eurobarometer 89; vlastní zpracování.

Stejně jako podle CVVM, i podle Eurobarometru jsou Češi skeptičtí, pokud jde o mínění, zda je jejich hlas v EU slyšet – tento názor sdílí 29 % Čechů. V Lotyšsku, Řecku nebo Itálii je však tento názor zastoupen ještě méně. Vůbec nejvíce s tímto názorem souhlasí v Dánsku, Německu a Švédsku, kde si to myslí dvě třetiny respondentů. Vzhledem k dostupnosti výsledků z celé Evropské unie je možné zjistit, zda tento názor souvisí s velikostí členského státu – ukazuje se, že tomu tak není, souhlas se podle grafu 8 společně se vzrůstajícím počtem obyvatel zvyšuje jen nepatrně. Výsledky této otázky ze všeho nejvíce korelují s otázkou, zda je hlas respondentů slyšet v jejich členském státu. I tento graf vykazuje obdobný trend – souhlas s tímto výrokem je však v průměru o 15 % vyšší. Poměrně odlišné výsledky nabízí otázka, zda jsou zájmy členských států vzaty v potaz v Evropské unii. Ani zde není možné najít podstatný trend související s velikostí členského státu (trend je dokonce mírně klesající), výrazně nadprůměrně však odpovídají respondenti z Německa, Irska a Lucemburska, kde s tímto tvrzením souhlasí

téměř tři čtvrtiny respondentů. V České republice tento názor sdílí 31 % respondentů. Přestože rozdíly v pohledech na to, zda je hlas respondentů doma či v EU slyšet, nesouvisí s velikostí členského státu, což by se v případě EU nabízelo (vzhledem k tomu, že v Evropském parlamentu jsou členské státy zastoupeny právě v závislosti na své velikosti), tak podle grafu 9 existuje určitá korelace mezi výší HDP na obyvatele (přepočteného podle parity kupní síly) a souhlasem se všemi třemi názory. Teoreticky by se tedy měly tyto názory v případě další konvergence členských států vzájemně přibližovat. Celkově však tento názor opravdu souvisí spíše s národní mentalitou než se samotným rozhodováním v Evropské unii.

Graf 8. Zdroj: Standard Eurobarometer 89; vlastní zpracování.

Graf 9. Zdroj: Standard Eurobarometer 89; vlastní zpracování.

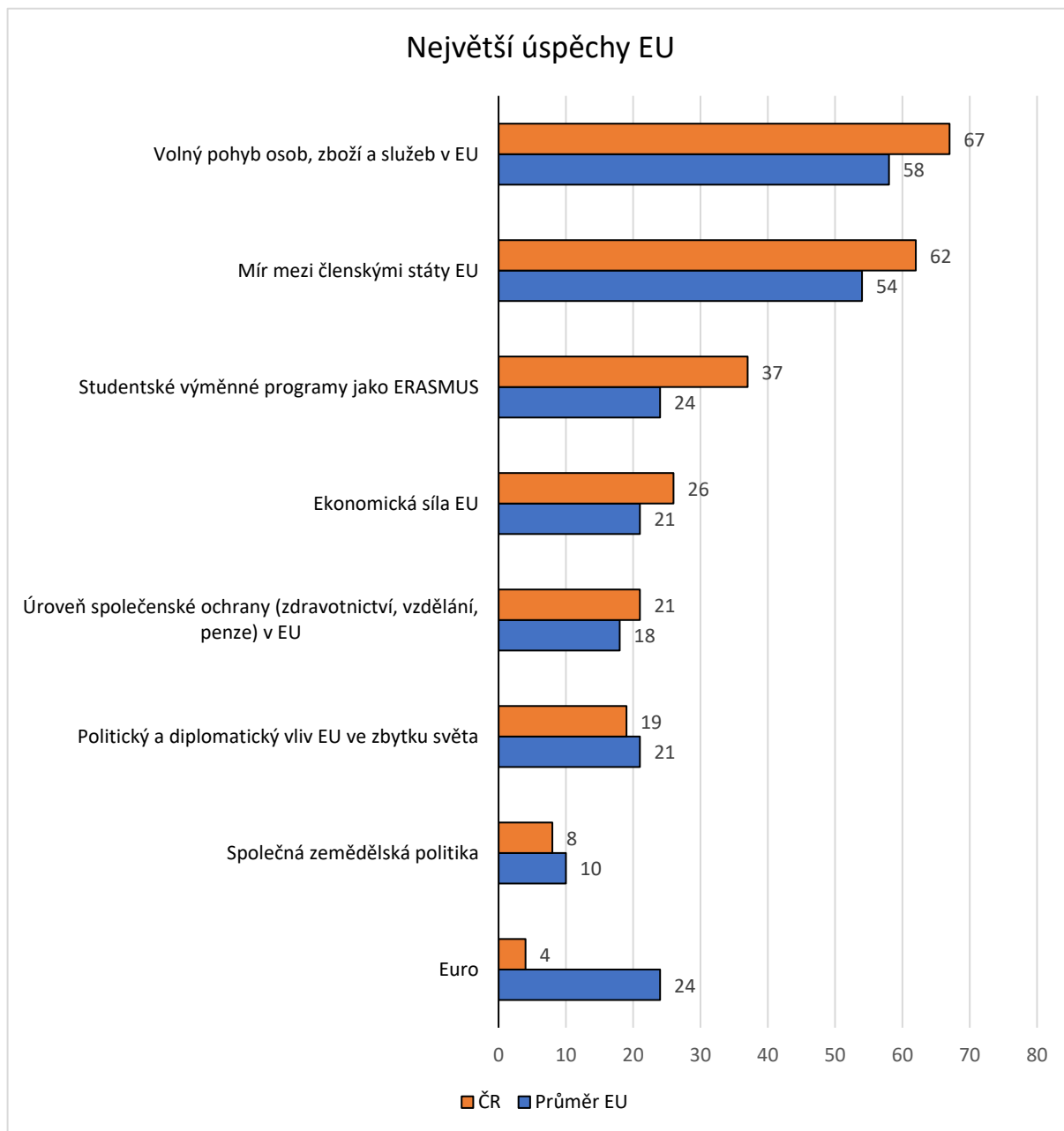
Celkem 48 % respondentů z České republiky tvrdí, že rozumí, jak Evropská unie funguje, opak si myslí o jedno procento respondentů více. Průměrně s tímto názorem v EU souhlasí 59 % respondentů, nejvíce v Polsku (79 %), Švédsku (77 %) a Finsku (74 %) a nejméně ve Španělsku (46 %) a Francii (46 %). Nadpoloviční většina Evropanů, avšak pouze 45 % Čechů deklaruje, že zná svá práva vyplývající z členství v EU – nejvíce tuto odpověď deklarují respondenti z Lucemburska (76 %), Finska (73 %) a Polska (71 %). Více než dvě třetiny dotázaných z České republiky však mají zájem dozvědět se o těchto právech více informací, což odpovídá evropskému průměru. Existuje tedy prostor i poptávka po věcném vysvětlování principů EU i posilování transparentnosti, při pohledu na výsledná data se však nedají dělat žádné jednoznačné závěry, že by úroveň porozumění fungování EU výrazně souvisela s celkovým vnímáním Unie. Celkem 30 % respondentů z EU souhlasí s tím, že by se jejich zemi mohlo mimo EU dařit lépe, u nás tento názor sdílí 36 % respondentů. Ještě více si to myslí v Chorvatsku (38 %), Itálii (41 %), Rakousku (41 %), Slovinsku (43 %) a Velké Británii (44 %). Velká Británie je ze všech zemí jediná, která s tímto tvrzením více souhlasí, než nesouhlasí, avšak od loňského roku souhlas poklesl o 5 %.

S tím, že by se mělo více rozhodovat na úrovni EU, souhlasí 55 % Evropanů. Nejvíce si to přejí respondenti z Kypru (79 %), ze Španělska (77 %), a z Portugalska (69 %). Nejméně si posilování společného rozhodování přejí Češi (34 %), Finové (31 %), Dánové (30 %) a Švédové (29 %). Na rozdíl od České republiky jsou však respondenti ze severovýchodních zemí nadprůměrně spokojeni s tím, jak je jejich hlas v EU slyšet, takže se dá spíše předpokládat, že v jejich případě se jedná o velkou spokojenost s domácím zákonodárstvím, zatímco u nás v tomto hraje roli spíše skepse z evropské politiky.

Osobní vazbu k Evropské unii cítí pouze 38 % respondentů z ČR, což je téměř o 20 % méně, než jaký je průměr, menší vazbu cítí pouze Řekové (37 %). Pro srovnání – v Maďarsku a na Slovensku tuto vazbu cítí 61 % respondentů a v Polsku dokonce 71 % respondentů. Jako občané EU se cítí 70 % Evropanů, 77 % Maďarů, 80 % Poláků, 80 % Slováků a 59 % Čechů. I tyto údaje tedy mají ve vztahu k EU velkou relevanci a potvrzují naši pozici největších euroskeptiků v rámci V4. Osobní vazbu k Evropě jakožto kontinentu pociťuje 60 % Čechů, což je také méně než evropský průměr (65 %) – více tuto vazbu pociťují v Maďarsku (79 %), Německu (78 %), Polsku (78 %), Rakousku (70 %) i na Slovensku (67 %). Ani jeden z výše uvedených výsledků nenaznačuje, že by dvojitá kvalita potravin v dotčených zemích výrazně ovlivňovala veřejné mínění ve vztahu ke členství v EU nebo ve vztahu k evropské identitě. V případě Čechů se však potvrzuje, že kromě skepse vůči EU jsme i národem, který v rámci střední Evropy pociťuje evropanství nejméně, přestože jsme tzv. „srdcem Evropy“. To však neznamená, že bychom byli výraznými nacionalisty. Při možnosti výběru, zda by se respondenti označili pouze za Čechy, za Čechy a Evropany, za Evropany a Čechy, nebo pouze za Evropany, se respondenti z České republiky zařazovali téměř identicky jako průměrní Evropané. Třetina respondentů si vybrala pouze Čechy, 57 % dotázaných se považuje za Čechy a Evropany, 7 % dotázaných si vybralo Evropany a Čechy a 1 % uvedlo pouze Evropany. Při výběru příslušnosti pomocí otázky typu ANO/NE tedy mají Češi větší tendenci se nepřirážovat k ničemu, když však dostanou na výběr tyto konkrétní varianty, tak se označují za Evropany stejně jako respondenti z ostatních zemí. Naše evropská identita je tedy slabší a méně deklarovaná, ne však neexistující.

Pokud mají čeští respondenti uvést dva nejpozitivnější výsledky EU, tak výrazně častěji, než jaký je evropský průměr, uvádějí volný pohyb osob, zboží a služeb v EU, mír mezi členskými státy i studentské výměnné programy jako ERASMUS, a to na úkor eura, viz graf 10. Na pocitu sounáležitosti v Evropě se podle Čechů nejvíce podílí historie, uvedlo ji vůbec nejvíce respondentů z celé Evropy (35 %, průměr EU byl 23 %). Celkově si nejvíce Evropanů myslí,

že se na sounáležitosti nejvíce podílí kultura (29 % odpovědí v EU, 31 % v ČR), kupříkladu náboženství uvedlo 8 % Evropanů a 7 % Čechů.

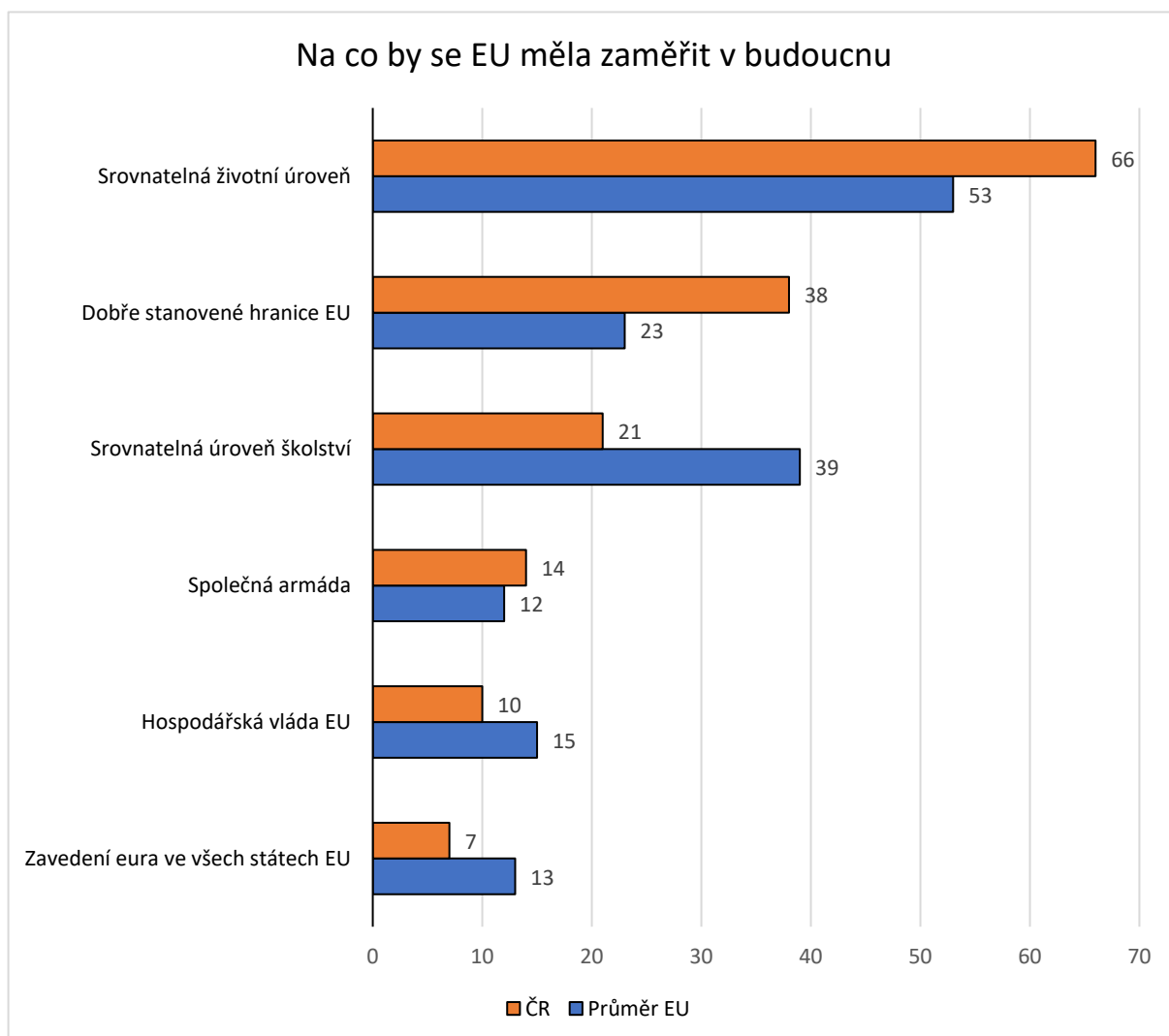

Graf 10. Zdroj: Standard Eurobarometer 89; vlastní zpracování.

Pokud mají respondenti vybírat tři nejdůležitější životní hodnoty, Češi výrazně nadprůměrně uvádějí mír a osobní svobodu – ta je v českém žebříčku dokonce na druhém místě, zatímco v evropském průměru osobní svobodě předchází lidská práva, demokracie a respekt k lidskému životu. Právě respekt k lidskému životu, rovnost a respekt k odlišným kulturám se v případě respondentů z České republiky objevují výrazně méně často.

Jelikož Češi uvádějí tyto preference ve vztahu ke svému životu, tak je pochopitelné, že převážně mír a ponechání osobní svobody jsou hodnoty, které očekávají i od státu nebo od Evropské unie. Respondenti z České republiky by také z celé Evropské unie nejvíce ocenili, kdyby EU utrácela větší část svého rozpočtu na obranu a bezpečnost – v EU tuto odpověď uvedl v průměru každý čtvrtý, v České republice to bylo 42 % respondentů.

Do budoucna by Češi nejvíce ocenili, kdyby v Evropě byla srovnatelná životní úroveň a dobře stanovené hranice EU. Obzvláště v případě hranic Češi tuto odpověď deklarovali nejvíce s výjimkou Řecka, Maďarska a Rakouska, tedy zemí, kterých se migrační krize přímo dotkla. Častější zmínky hranic byly vyváženy nižší četností zmínek srovnatelné kvality školství, která byla méně zmiňována pouze v Chorvatsku, Maďarsku a na Slovensku.

Graf 11. Zdroj: Standard Eurobarometer 89; vlastní zpracování.

4.3 DVOJÍ KVALITA VÝROBKŮ JAKO VOLEBNÍ TÉMA

Při posuzování, zda dvojí kvalita výrobků pro občany představuje opravdu stěžejní téma, může pomoci i odpověď na otázku, zda tato problematika představuje volební téma. Vůbec nejpodstatnější v tomto ohledu bude, jakým způsobem se povede kampaň před volbami do Evropského parlamentu v roce 2019, avšak nápomocné mohou být i volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017. Rozebrány z hlediska dvojí kvality výrobků budou volební programy všech stran, které ve volbách získaly více než 1 %.¹⁹⁷

Politické hnutí ANO věnovalo v programu ochraně spotřebitelů vlastní kapitolu s tím, že chce postavit českého spotřebitele na roveň toho západoevropského. Konkrétně je v této kapitole zmíněna také dvojí kvalita, a to v následujícím odstavci:

„Zlepšíme postavení českých spotřebitelů – zasadíme se v rámci EU o to, aby výrobci potravin v rámci jednotného značení potravin museli vyrábět a dodávat stejnou kvalitu ve všech zemích. Součástí toho bude také průběžné zvyšování informovanosti spotřebitelů o složení potravin, větší podpora nezávislým srovnáním a testům, včetně jednoduše dostupné prezentace jejich výsledků.“¹⁹⁸

Občanská demokratická strana se ve volebním programu dvojí kvalitě výrobků nevěnovala. Ve vztahu k evropské politice zmiňuje, že otevírání nových obchodních příležitostí, propojování trhů a odstraňování bariér je v našem zájmu, důraz celkově klade na hájení a prosazování českých národních zájmů. Ve vztahu k zemědělství je pak v programu zmíněna podpora produkce kvalitních tuzemských potravin a regionálních značek a rušení byrokratických překážek brzdících lokální výrobce zemědělských produktů a kvalitních potravin.¹⁹⁹

¹⁹⁷ Český statistický úřad. *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017 (promítnuto usnesení NSS)*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://volby.cz/pls/ps2017nss/ps2?xjazyk=CZ>

¹⁹⁸ Hnutí ANO. *Ted' nebo nikdy – ten jediný program, který potřebujete*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2017/09/program-hnuti-ano-pro-volby-do-poslanecke-snemovny.pdf>

¹⁹⁹ Občanská demokratická strana. *Silný program pro silné Česko – 190 kroků pro lepší život*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/docs/volby2017/Program-ODS-2017-web.pdf>

Ani Česká pirátská strana ve svém programu dvojí kvalitu výrobků přímo nezmínila. V kapitole týkající se zemědělství je zmíněno, že strana změní „strukturu zemědělských dotací, aby z nich méně těžily gigantické agrární firmy, a naopak dotace více pomáhaly lokálním zemědělcům a zvyšovaly kvalitu potravin.“ V programu se také mluví o podpoře lepší dostupnosti zdravých, kvalitních a nejlépe lokálních surovin a o podpoře bližších vztahů zemědělců a spotřebitelů.²⁰⁰

Politické hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura ve svém programu dvojí kvalitu výrobků také přímo neřeší. V kapitole o diktátu EU program zmiňuje, že se Česká republika „nemůže samostatně rozhodovat o legálním držení zbraní, výrobě potravin, nebo energie.“ Hnutí také podle tohoto textu bude „žádat plnou suverenitu v otázce imigrace, vnitřní a vnější bezpečnosti, potravinové a energetické bezpečnosti, daní a měny.“²⁰¹ V souvisejícím dokumentu o zahraniční politice také hnutí vyjadřuje nesouhlas s tím, aby na zboží dovážené do ČR z různých zemí byly uplatňovány různé normy a standardy.²⁰²

Komunistická strana Čech a Moravy je dalším z politických uskupení, které ve svém volebním programu dvojí kvalitu výrobků nezmínilo. Hovoří však o plánu na obnovení přísných norem kvality potravin, které zabrání dovozu nekvalitní živočišné a rostlinné produkce do ČR, v souvislosti s tím také zmiňuje posílené úlohy Celní správy, Státní veterinární správy a České obchodní inspekce při kontrole dovozu a prodeje potravin.²⁰³

Česká strana sociálně demokratická se ve volebním programu dvojí kvalitě výrobků přímo věnuje. V kapitole o bezpečné a spravedlivé zemi v srdci Evropy je dvojí kvalitě věnován následující odstavec:

²⁰⁰ Česká pirátská strana. *Volební program Černé na bílém pro volby 2017 do Poslanecké sněmovny*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: https://www.pirati.cz/assets/pdf/program_cerne_na_bilem.pdf

²⁰¹ Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura. *Politický program SPD*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/program>

²⁰² Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura. *Zahraníční politika*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/zahranicni-politika.pdf>

²⁰³ Komunistická strana Čech a Moravy. *Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2017*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: https://www.kscm.cz/sites/default/files/soubory/Program%20KS%C4%8CM/volebni_program_kscm_pro_volby_do_ps_pcr_2017.pdf

„Evropská unie má dohlížet na funkční trh, a proto má také ručit za stejnou kvalitu zboží a služeb pro všechny. Naši občané mají právo na stejnou kvalitu – především potravin – jako naši západní sousedé. Proto budeme prosazovat pravidla, která zamezí vytváření jakýchkoli dvojích standardů pro „bohaté“ a „chudé“ členské státy.“²⁰⁴

Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová ve svém volebním programu dvojí kvalitu výrobků přímo neuvedla. V kapitole o zahraniční politice zmiňuje, že se zasadí o „odstraňování zbývajících bariér s cílem dosažení úplného jednotného vnitřního trhu v celé EU a rozvoj jednotného digitálního trhu.“ V kapitole o zemědělství pak strana deklaruje, že bude nadále neústupná v kontrolách prodeje potravin, mluví například o zabránění dovozu potravin ze zemí mimo EU, které neplní přísné hygienické normy ČR.²⁰⁵ Strana však přesto problematiku dvojí kvality výrobků v předvolební kampani využila, a to například na propagačním letáku s hesly „Nižší daně rodinám“, „Konec dvojí kvality potravin“ a „Dostupné bydlení pro rodiny a seniory“.²⁰⁶

Strana TOP 09 se dvojí kvalitě výrobků v rámci svého volebního programu věnovala v kapitole o zemědělství. Odstavec o kvalitních a bezpečných potravinách zní následovně:

„Zajištění kvalitních a bezpečných potravin je základním úkolem, který před námi stojí. Podpora musí být směřována především malým a středním producentům, nikoli velkým agropotravinářským komplexům. Podpoříme především lokální rodinné podniky, které produkují skutečně kvalitní regionální potraviny. Na mezinárodní úrovni je zapotřebí důrazně vyjednávat o stejné kvalitě potravin napříč celou Evropou, abychom nebyli jen odkladištěm nekvalitních potravin.“²⁰⁷

²⁰⁴ Česká strana sociálně demokratická. *Dobrá země pro život – Volební program ČSSD pro volby 2017.* [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.cssd.cz/data/files/program-210x210-seda.pdf>

²⁰⁵ Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová. *Zodpovědně pro společný domov – Řešení pro tři generace a jednu společnou budoucnost České republiky.* [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/getattachment/f3c301fb-b96a-4915-87e4-6ad5713164a3/Volebni-program-2017-2021.aspx>

²⁰⁶ Zdroj: vlastní

²⁰⁷ TOP 09. *Volební program.* [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: https://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2017-do-poslanecke-snemovny_1717.pdf

Politické hnutí Starostové a nezávislí se ve svém volebním programu problematice dvojí kvality výrobků přímo nevěnovalo. V kapitole o zahraniční politice program zmiňuje, že koncept vícerychlostní Evropy Unii spíše rozděluje, smyslem české politiky by tedy mělo být „další společné prohlubování vnitřního trhu EU s ohledem na ekonomiku ČR, na proces vytváření prostoru bezpečnosti, spravedlnosti a práva pro občany EU, včetně ochrany vnějších hranic.“²⁰⁸

Strana svobodných občanů se ve svém volebním programu dvojí kvalitě výrobků také nevěnovala. V kapitole o svobodné Evropě strana vyjadřuje přesvědčení, že Česká republika by měla být suverénní zemí, která si bude sama určovat vlastní zákony, přičemž nikdo nebude hlasováním v Bruselu určovat, co máme dělat. V kapitole o spravedlivých podmínkách pro zemědělce je v programu uvedeno, že strana radikálně sníží nesmyslné byrokratické požadavky pro zemědělce a zpracovatele za účelem co největší konkurence, což strana vnímá jako jedinou cestu, jak mít možnost kupovat kvalitní místní potraviny.²⁰⁹

Strana zelených se ve svém předvolebním programu dvojí kvalitou výrobků zabývala v rámci kapitoly o kvalitních potravinách, rozvoji venkova a zemědělství. Bod týkající se dvojí kvality zní následovně:

„Zasadíme se o stejnou kvalitu potravinářských, kosmetických a dalších výrobků, v jaké se prodávají ve vyspělých státech EU.“²¹⁰

Z devíti stran, které se nakonec dostaly do Poslanecké sněmovny, tedy problematiku dvojí kvality výrobků ve svém volebním programu zmínily tři politické subjekty (ANO, ČSSD a TOP 09) a KDU-ČSL ji během předvolební kampaně využila jiným způsobem. Jinými slovy se kromě TOP 09 jednalo o strany předcházející vládní koalice. Tím pádem se nedá říci, že by dvojí kvalita výrobků byla zásadním volebním tématem, ačkoliv předmětem této práce není rozebírat předvolební kampaň jako celek.

²⁰⁸ Starostové a nezávislí. *Program STAN 2017 – Chceme vrátit stát zodpovědným občanům*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: https://www.starostove-nezavisli.cz/fmfile/0/files/volby17/STAN_program_17_final.pdf

²⁰⁹ Strana svobodných občanů. *Volební program 2017 – Máme na to být svobodnou zemí*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.svobodni.cz/wp-content/uploads/2017/08/volebni-program-2017.pdf>

²¹⁰ Strana zelených. *Volební program Zelených pro volební období 2017-2021*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: https://www.zeleni.cz/wp-content/uploads/2017/06/zeleni_volebni_program_2017.pdf

Dvojitá kvalita výrobků se dostala do programového prohlášení první²¹¹ i druhé vlády Andreje Babiše. V obou případech se jedná o velmi podobné formulace nacházející se v kapitole o zemědělství. V případě druhé vlády Andreje Babiše se kvality výrobků týkají hlavně tyto dva odstavce:

„Jednotná, nikoliv dvojitá kvalita potravin pro občany EU s cílem eliminovat praktiky obchodních subjektů k vytváření trhů a občanů „druhé kategorie“ v nových členských státech EU.“

„Cílenou koordinací dozorových orgánů zajistíme pro českého spotřebitele maximální úroveň ochrany zejména v oblasti dovozu nekvalitních potravin. V tomto směru se zaměříme na oblast bezpečnosti a standardizace potravin. Budeme podporovat a rozvíjet zavádění systémů kvality.“²¹²

²¹¹ Vláda České republiky. Programové prohlášení vlády ze dne 8. ledna 2018. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni-vlady-162319/>

²¹² Vláda České republiky. Programové prohlášení vlády ze dne 27. června 2018. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-165960/>

ZÁVĚR

Téma dvojí kvality výrobků se na půdě Evropské unie začalo postupně objevovat už od roku 2009, avšak trvalo několik let, než tuto problematiku začaly unijní orgány doopravdy řešit. To bylo způsobeno hned několika důvody. Především až donedávna chyběla motivace Evropské komise dvojí kvalitu řešit – v prvních vyjádřeních představitelů Komise bylo často zmiňováno, že Evropská unie řeší primárně bezpečnost, nikoliv kvalitu výrobků, a že výrobci mají právo složení výrobků měnit například na základě odlišných preferencí spotřebitelů. Problémem však také bylo, že zastánci odstranění dvojí kvality výrobků měli od roku 2011 po dobu několika let k dispozici pouze velmi malé množství podkladů, kterými mohli argumentovat – většinou byl zmiňován pouze průzkum Asociace spotřebitelů Slovenska, jehož reprezentativnost Evropská komise zpochybnila.

Přestože se problematika na celoevropské úrovni hlasitěji řešila již v roce 2016, kdy bylo k dispozici relativně velké množství výzkumů, tak k zásadním změnám došlo až v roce 2017, tedy poté, co s výsledky testů přišlo slovenské ministerstvo zemědělství a následně také české ministerstvo zemědělství. Teprve ve chvíli, kdy se k problematice koordinovaně postavily dotčené státy ze střední a východní Evropy s tím, že požadují změnu, dvojí kvalitu jako nezanedbatelný problém uznala i Evropská komise – poté již události nabraly velmi rychlý spád. Přestože původně Komise chtěla problém řešit pouze zpřesněním výkladu stávající legislativy, na přelomu let 2017 a 2018 již bylo jasné, že takovéto řešení není pro členské státy efektivní, a proto bude potřeba stávající legislativu upravit. K tomu by mělo v dohledné době dojít, návrh Evropské komise je totiž již od dubna 2018 na stole.

Ačkoliv se tedy někteří europoslanci dlouhodobě o řešení problematiky snažili (z českých zástupců je dlouhodobě nejvýraznější tváří europoslankyně Olga Sehnalová), tak by pravděpodobně takto výrazného pokroku nedosáhli, pokud by se do věci nevložili představitelé členských států. Převážně Slovensko řešení problematiky výrazně napomohlo, jelikož první spotřebitelské i ministerské výzkumy pocházely právě ze Slovenska a slovenský premiér zastupoval dotčené státy také při jednání s předsedou Evropské komise. Česká republika však řešení také napomohla četnými výzkumy (ať už spotřebitelskými či ministerskými) a byla v této problematice jednou z nejvíce iniciativních zemí. Čeští europoslanci podle dostupných odpovědí vnímají problematiku dvojí kvality výrobků jako závažnou a deklarují, že se o ni zajímají již několik let a budou prosazovat její řešení na úrovni Evropské unie.

Sice v tuto chvíli není možné říci, zda bude celoevropské řešení dvojí kvality výrobků schváleno, avšak již nyní je jasné, že aktivní přístup k problematice byl pro vývoj událostí nezbytný. Jak dostatečné množství reprezentativních výzkumů, tak koordinovaný tlak na evropské instituce mohl přijít klidně již o několik let dříve, čímž by se pravděpodobně řešení dvojí kvality výrazně urychlilo. To však nic nemění na tom, že aktivní přístup chyběl také ze strany Evropské unie, a to především Evropské komise, která nevyslyšela výzvu Evropského parlamentu z roku 2013 a nepřišla s vlastním výzkumem týkajícím se dané problematiky. Praktiku dvojí kvality několik let Komise nepovažovala za podstatnou, což se změnilo až v roce 2017, kdy naopak začalo docházet k překotným změnám postoje Komise, které nepůsobily zcela transparentně. Pro všechny zúčastněné strany se tedy jedná o příklad sporu, z něhož je možné si do budoucna vzít ponaučení, že proaktivní přístup se v politice vyplácí a že problémy, které většina států nepocítuje, mohou být naopak pro ty ostatní závažné.

Na úrovni Evropské unie jsou nejbližší problematice dvojí kvality výrobků dvě právní normy – směrnice o nekalých obchodních praktikách a nařízení o poskytování informací o potravinách spotřebitelům. Obě právní normy jsou postavené na principu poměrně silné harmonizace. Už jen z tohoto faktu vyplývá, že dvojí kvalita výrobků si žádá spíše celoevropské řešení. Argumenty, že Evropská unie řeší pouze bezpečnost potravin, nebo že dvojí kvalita výrobků není celoevropským problémem, při detailním pohledu na stávající legislativu neobstojí, jelikož jsou obě právní normy pro řešení dvojí kvality výrobků vhodné. Analýza však na druhou stranu odhalila, že jsou vhodné spíše v obecném duchu, nikoliv v jejich aktuálním znění.

Směrnice o nekalých obchodních praktikách představuje dobrý základ pro potírání nekalých a agresivních obchodních praktik, avšak v současné podobě ji lze pro řešení dvojí kvality výrobků použít jen obtížně. Stejně tak nařízení o poskytování informací o potravinách spotřebitelům představuje solidní rámec pro vytváření informovaného rozhodování spotřebitelů v oblasti potravin. Ani toto nařízení však dvojí kvalitu výrobků přímo neřeší, navíc pozornost zainteresovaných subjektů se upíná spíše ke směrnici o nekalých obchodních praktikách. Cesta k úpravě směrnice je v tuto chvíli otevřená, jelikož Evropská komise po několika letech sporů usoudila, že úprava směrnice bude tím nejlepším řešením.

Možností, jak legislativu upravit, je celá řada. Jako nejefektivnější způsob se jeví úprava směrnice tak, aby byla dvojí kvalita výrobků výslovně zakázána na seznamu obchodních praktik, které jsou nekalé za každé situace. Vedle toho je však možné směrnici upravit tak, aby byly za nekalé považovány spíše obecné rysy této praktiky, přičemž poté by se případy dvojí kvality výrobků řešily jednotlivě. Právě tímto směrem jde první návrh Evropské komise, který

však vyvolává pochybnosti o účinnosti daného řešení vzhledem k nejistým pojmům jako „podstatně odlišná kvalita“. Problematiku dvojí kvality výrobků je možné řešit i jinými způsoby, například úpravou nařízení o poskytování informací o potravinách spotřebitelům tak, aby výrobci měli povinnost informovat o existenci rozdílného složení stejného výrobku, nebo zavedením nové certifikační ochranné známky, která by označovala výrobky, které jsou na celém vnitřním trhu stejné. Využití těchto řešení je však v současnosti méně pravděpodobné.

Přestože jsou často mediální výstupy na téma dvojí kvality výrobků poměrně jednoznačné, samotné výsledky porovnávacích testů tolik jednoznačné nejsou. Obecně se dá říci, že rozdílná kvalita stejných výrobků v některých případech opravdu existuje, ne vždy to ovšem znamená, že se jedná o kvalitu dvojí. Určité výrobky se na evropském trhu nacházejí v celé řadě variant, nejčastější dělicí čára přesto opravdu vede na pomezí starých a nových členských členů Evropské unie. V některých případech však například porovnání českého a německého výrobku neposkytlo dostatečný nadhled, jelikož německý trh je do určité míry specifický a nacházejí se na něm výrobky s ojedinělým složením, jako je tomu třeba u Nutelly. Ne vždy také odlišné složení znamená, že jsou rozdíly v kvalitě zásadní. V některých oblastech se však o značné rozdíly opravdu jedná – výrobky v České republice a dalších státech zasažených dvojí kvalitou častěji obsahují méně hlavní složky, jako je maso v šunce nebo pomerančová šťáva v limonádě. Obvykle naproti tomu obsahují více přídatných látek, umělá aromata místo aromat přírodních nebo umělá sladidla ve výrobcích, kde je na západě obsažen klasický cukr.

Většina testů se zabývala také sensorickým hodnocením. Obecně se nedá říci, že by Češi výrazně preferovali české výrobky, jak často tvrdí samotní výrobci. V některých případech opravdu spotřebitelé z České republiky upřednostňují český výrobek i přesto, že je méně kvalitní, avšak nedá se zde mluvit o pravidlu. Ne vždy také rozdíly v sensorickém hodnocení znamenají, že se výrobky ve skutečnosti liší – může jít třeba o rozdíly v jednotlivých šaržích, v některých případech pak výrobky chutnají odlišně, ale ani jeden z nich podle hodnotitelů nechutná lépe.

V některých testech se také objevoval parametr ceny, její porovnání však vzhledem k mnoha okolnostem (jako je výše DPH, marže obchodníka či přítomnost slevy) není příliš objektivní. V České republice, na Slovensku a v Maďarsku jsou obvykle některé výrobky levnější a některé dražší než na západě, avšak nejedná se v celkovém měřítku o výrazný rozdíl. Naproti tomu v Chorvatsku byly výrobky zpravidla výrazně dražší než v Německu a ve Slovinsku naopak levnější než v Rakousku.

Rozdíly nejsou pouze ve složení, sensorice nebo ceně. V případě některých výrobků se jejich obsah na západě nacházel v kvalitnějším obalu, v dalších případech se pak na západě ve stejně velkém obalu nacházelo více obsahu než v České republice. Potenciálně zavádějící také mohou být obaly samotné, kdy v některých případech se obal mezi státy téměř neliší a neodráží tak rozdíly ve složení výrobku.

Velké časové rozpětí jednotlivých testů ukázalo, že trh není statický. V některých případech, jako je například margarín Rama, došlo v průběhu let k úpravě receptury na německém trhu, takže zatímco v roce 2015 byla německá Rama hodnocena lépe než český ekvivalent kvůli vyššímu obsahu tuku, v roce 2018 už oba výrobky obsahovaly stejné množství tuku. Platí tedy, že na změny v recepturách si musí dávat pozor i spotřebitelé na západě. Právě německý trh však ukazuje, že rozhodující pro výrobce často bývá obecná deklarace nákupních preferencí. I na českém trhu je možné nalézt příklady, kdy byla na základě stížností nebo intenzivní medializace změněna receptura výrobku. Stejně jako v případě politiky je tedy žádoucí aktivní přístup spotřebitelů. Kromě toho jsou také podle analýz některé výrobky na hraně stávající legislativy, kterou by bylo žádoucí lépe vymáhat. V případě konkrétních druhů potravin by také bylo možné zpřísnit národní normy, a tím z trhu odstranit některé nekvalitní výrobky.

Z hlediska spotřebitelského chování jsou Češi z velké části orientováni na cenu, avšak v posledních letech postupně přibývá spotřebitelů, kteří se zaměřují na kvalitu výrobků. Do určité míry tyto posuny souvisí s ekonomickou situací v zemi, jelikož značná část respondentů deklaruje, že je nucena nakupovat výrobky, o jejichž kvalitě pochybuje. Z dlouhodobého hlediska se příliš nemění množství lidí, kteří čtou informace na obalech – nejmenší zájem o tyto informace projevují mladí lidé. V tom je situace na našem trhu velmi odlišná od německého trhu, kde o podobné informace mají mladí lidé vůbec nejvyšší zájem ze všech. Němečtí spotřebitelé se v porovnání s ostatními zeměmi Evropy více zajímají o organické či zdraví prospěšné potraviny, často vyhledávají informace o přídatných látkách a upřednostňují přírodní sladidla – to všechno jsou důvody, které souvisí s tím, že na německém trhu jsou v některých případech k dostání kvalitnější výrobky.

Velká většina českých spotřebitelů vnímá dvojí kvalitu výrobků jako neopodstatněnou praktiku, která jim velmi vadí – nejmenší zájem o problematiku opět projevují převážně mladí lidé. S argumentem o rozdílných chuťových preferencích většina respondentů nesouhlasí, avšak čeští spotřebitelé uznávají, že si nejsou dostatečně vědomi svých práv a dobrovolně nakupují i výrobky, které by v některých zemích nikdo nekoupil. Podíl viny respondenti vidí i ve špatné vymahatelnosti práv či v laxnosti úřadů, neukázalo se však, že by z dvojí kvality výrobků

výrazně vinili samotnou Evropskou unii. V pohledu na dvojí kvalitu se Češi nijak výrazně neliší například od Chorvatů, kde je tato problematika také diskutována.

V současné době neexistují relevantní data, která by vysvětlovala, jakým způsobem dvojí kvalita výrobků ovlivňuje vnímání Evropské unie v České republice, jelikož Evropská komise si žádný průzkum na toto téma neřádala. Češi jsou vůči Evropské unii skeptičtí, avšak nedá se říci, že by vůči ní byli výrazně skeptičtější než vůči národním institucím. Na EU čeští respondenti nejvíce oceňují její základní principy, tedy například volný pohyb nebo mírové soužití. Velmi negativně však vnímají politická rozhodnutí Unie, která většinou považují za byrokratickou zátěž nebo zbytečné vměšování. Zatímco dříve se kritika Evropské unie často točila kolem jejího vlivu na české zemědělství, v posledních letech důvěra v EU souvisí spíše s tematikou migrace nebo bezpečnosti – na tyto oblasti kladou Češi v rámci Evropské unie nadprůměrný důraz. Respondenti z České republiky velmi málo pocítují, že je jejich hlas doma či v EU slyšet nebo že Unie dbá na zájmy ČR, velmi skepticky se také staví ke globalizaci.

Důvodem této skepse je pravděpodobně z části historická paměť národa, kdy mají Češi negativní zkušenosti se zahraničními politickými vlivy. Tento samotný aspekt však není dostačující, svou roli hrají také nedávné politické zkušenosti, kdy po sametové revoluci nebyla naplněna některá očekávání týkající se našeho postavení v Evropě – ve veřejné debatě se tak velká část populace nostalgicky obrací například k idealizovanému období první republiky. Výsledkem těchto vlivů je pocit méněcennosti či nízké sebevědomí českých občanů, které se projevuje oslabenou evropskou identitou. V takové situaci je pak vzhledem k negativně zabarvenému obrazu Evropské unie vycházejícím mimo jiné z nejvyšších pater politiky nepřekvapivé, že jsou Češi vůči EU skeptičtí. Vyřešení problematiky dvojí kvality výrobků na celoevropské úrovni by mohlo přispět k větší důvěře v EU, avšak samotná dvojí kvalita není původcem nízké důvěry.

O tom, že dvojí kvalita výrobků je pro Čechy podstatným, avšak ne hlavním určujícím tématem, svědčí i volební programy politických stran. Většina stran, která se ve volbách v roce 2017 dostala do Poslanecké sněmovny, tuto problematiku ve svých volebních programech přímo neřešila, avšak v tomto ohledu budou podstatnější volby do Evropského parlamentu, které se uskuteční v roce 2019. Dvojí kvalita se přesto dostala i do programového prohlášení současné vlády.

POUŽITÉ ZDROJE

3E-NEWS. *Bulgarian Food Minister: "We Owe Consumers an Answer Whether Food Quality Differs in Bulgaria, Europe"*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z http://3e-news.net/en/economy/bulgarian-food-minister-we-owe-consumers-an-answer-whether-food-quality-differs-in-bulgaria_8964

A DOST! *Lentilky pro Čechy vs. pro Němce*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/adost/10005547-lentilky-nahled>

A DOST! *Není Aperol jako Aperol. Jak se liší prodávány v Německu a u nás. A čím je obarven*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/adost/10026009-neni-aperol-jako-aperol-jak-se-lisi-prodavany-v-nemecku-a-u-nas-a-cim-je-obarven>

A DOST! *Není Fanta jako Fanta. Jak se liší podle země, ve které ji prodávají?* [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/adost/10010305-neni-fanta-jako-fanta>

A DOST! *Rozdílné složení potravin u nás a v zahraničí*. [online]. [cit. 2018-06-29]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/adost/10003518-rozdilne-slozeni-potravin-u-nas-a-v-zahranici>

BORZAN, Biljana. *Jedna unija – jedna kvaliteta*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: http://www.biljanaborzan.eu/upload_data/site_files/jedna-unija-jedna-kvaliteta_rezultati-ankete-pdf.pdf

BORZAN, Biljana. *Quality research of seemingly identical products in markets of old and new EU member states*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: http://biljanaborzan.eu/upload_data/site_files/survey-eng.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Budou rozhodnutí EU v našem zájmu?* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a117/f9/100391s_pm40908.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Časové řady vybraných otázek z výzkumu Naše společnost*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://cvvmapp.soc.cas.cz/>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Důvěra v evropské a mezinárodní instituce – duben 2018*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4605/f9/pm180504.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Hodnocení evropské integrace – duben 2018*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4603/f9/pm180503.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Názory veřejnosti na členství České republiky v Evropské unii – duben 2017*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4347/f9/pm170606.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Názory veřejnosti na členství České republiky v Evropské unii – duben 2018*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4614/f9/pm180514a.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Občané ČR o budoucnosti EU a přijetí eura*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4616/f9/pm180514b.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Občané o osobnostech, obdobích a událostech česko-slovenské historie od vzniku ČSR po současnost – březen 2018*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4607/f9/pd180509.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Osudové osmičky v historickém vědomí české a slovenské veřejnosti: události, období, osobnosti*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4645/f9/pd180612.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Vztah ČR a EU*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a1042/f9/100579s_pm60510.pdf

Česká pirátská strana. *Volební program Černé na bílém pro volby 2017 do Poslanecké sněmovny*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: https://www.pirati.cz/assets/pdf/program_cerne_na_bilem.pdf

Česká pozice. *Není cola jako cola. Jsme spotřebitelé druhé kategorie?* [online]. [cit. 2018-06-29]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/neni-cola-jako-cola-jsme-spotrebitel-druhe-kategorie-pd0/-tema.aspx?c=A110519_094900_pozice_15248

Česká strana sociálně demokratická. *Dobrá země pro život – Volební program ČSSD pro volby 2017*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.cssd.cz/data/files/program-210x210-seda.pdf>

Česká televize. *Dvoji kvalitu potravin ať řeší národní inspekce, není to problém celé Evropy, míní česká eurokomisařka*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2059850-dvoji-kvalitu-potravin-resi-narodni-inspekce-neni-problem-cele-evropy-mini-ceska>

Česká televize. *Eurokomisařka Jourová chce kvůli dvoji kvalitě potravin jednat s výrobci*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2184097-eurokomisarka-jourova-chce-kvuli-dvoji-kvalite-potravin-jednat-s-vyrobci>

Česká televize. *Fico bude o dvojí kvalitě potravin jednat s Junckerem. Mluví o „mezinárodním skandálu“*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2186002-fico-bude-o-dvoji-kvalite-potravin-jednat-s-junckerem-mluvi-o-mezinarodnim>

Česká televize. *Nižší podíl masa než v Rakousku. Státy V4 se brání „potravinám druhého řádu“*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2043328-nizsi-podil-masa-nez-v-rakousku-staty-v4-se-brani-potravinam-druheho-radu>

Česká televize. *Nové testy potravin: V pizze pro Němce je eidam a mozzarella, ve „stejně“ v Česku není ani sýr*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2271109-nova-studie-ukazala-ze-zatimco-v-pizze-v-nemecku-je-eidam-a-mozzarella-ve-stejne-v>

Česká televize. *Potraviny různé kvality ve stejném obalu? Budou zřejmě nekalou praktikou*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2380363-potraviny-ruzne-kvality-ve-stejnem-obalu-budou-zrejme-nekalou-praktikou>

Česká televize. *Separát místo masa? Dvojí kvalitu potravin postaví EU mimo zákon, chystají se rozsáhlé testy*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2447146-separat-misto-masa-dvoji-kvalitu-potravin-postavi-evropska-komise-mimo-zakon>

Česká televize. *Stejný obal, ale horší kvalita potravin než v Německu. V4 tlačí na Evropskou komisi, aby věc řešila*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2047656-stejny-obal-ale-horsi-kvalita-potravin-nez-v-nemecku-v4-tlaci-na-evropskou-komisi-aby-ga=2.234273046.98780443.1531661411-1300594328.1498579187>

Česká tisková kancelář. *Češi začali více kupovat zboží pod vlastní značnou řetězců*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/cesi-zacali-vice-kupovat-zbozi-pod-vlastni-znackou-retezcu/1610041>

Česká tisková kancelář. *Sobotka: Řešení dvojí kvality potravin si žádá revizi směrnice*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/sobotka-reseni-dvoji-kvality-potravin-si-zada-revizi-smernice/1537776>

Česká tisková kancelář. *Z 21 testovaných podobně balených potravin jich bylo odlišných 11*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/z-21-testovanych-podobne-balenych-potravin-jich-bylo-odlisnych-11/1537258>

Český rozhlas. *117 otrávených, 48 mrtvých, 15 000 litrů závadného alkoholu. Připomeňte si kauzu Metanol*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/metanol-smrt-otraveni-prohibice_1804221130_pj

Český rozhlas. *German food sales soar over quality concerns*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/en/section/business/german-food-sales-soar-over-quality-concerns>

Český rozhlas. *Kousněte si a porovnejte západ s východem. Štrasburk poznal rozdíly v kvalitě potravin*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/kousnete-si-a-porovnejte-zapad-s-vychodem-strasburk-poznal-rozdily-v-kvalite_1705220904_haf

Český rozhlas. *Potravinářské značky chutnají v různých zemích různě, ukázala studie*. [online]. [cit. 2018-06-29]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/potravinarske-znacke-chutnaji-v-ruznych-zemich-ruzne-ukazala-studie-201202021534_mtaborska

Český rozhlas. *Velké srovnání potravin za hranicemi a v českých obchodech: z 21 výrobků se shodovaly jen tři*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/velke-srovnani-kvality-potravin-z-21-vyroбку-se-shodovaly-jen-tri_1707111548_ph

Český statistický úřad. *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017 (promítnuto usnesení NSS)*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://volby.cz/pls/ps2017nss/ps2?xjazyk=CZ>

Coca-Cola. *Discover Fanta*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://gr.coca-colahellenic.com/en/brands-and-campaigns/explore-brands-and-campaigns/fanta/>

dTest. *Bělicí zubní pasty vyrobené pro český, italský, francouzský a portugalský trh (dTest 2/2017)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6263/belici-zubni-pasty-vyrobeno-pro-cesky-italsky-francouzsky-a-portugalsky-trh-dtest-2-2017>

dTest. *Bonduelle Hrášek pro český a rakouský trh (dTest 12/2016)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6254/bonduelle-hrasek-pro-cesky-a-rakousky-trh-dtest-12-2016>

dTest. *Čokoládová zmrzlina K-Classic pro český a německý trh (dTest 7/2017)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6259/cokoladova-zmrzlina-k-classic-pro-cesky-a-nemecky-trh-dtest-7-2017>

dTest. *Heinz Tomato Ketchup CZ x Heinz Tomato Ketchup DE (dTest 8/2016)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6255/heinz-tomato-ketchup-cz-x-heinz-tomato-ketchup-de-dtest-8-2016>

dTest. *Hydratační krémy vyrobené pro český, italský, francouzský a portugalský trh (dTest 11/2016)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6262/hydratacni-kremy-vyrobeno-pro-cesky-italsky-francouzsky-a-portugalsky-trh-dtest-11-2016>

dTest. *Kruhový test pomazánek Nutella (dTest 10/2016)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6256/kruhovy-test-pomazanek-nutella-dtest-10-2016>

dTest. *Meggle Alpenbutter: pro český a německý trh (dTest 11/2017)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6275/meggle-alpenbutter-pro-cesky-a-nemecky-trh-dtest-11-2017>

dTest. *Prací prostředky na barevné prádlo Ariel a Persil pro český a německý trh (dTest 9/2017)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6260/praci-prostredky-na-barevne-pradlo-ariel-a-persil-pro-cesky-a-nemecky-trh-dtest-9-2017>

dTest. *Rozdílná kvalita potravin v EU*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-5156/rozdilna-kvalita-potravin-v-eu>

dTest. *Srovnání Coca-Coly u nás a u sousedů (dTest 5/2018)*. [online]. [cit. 2018-007-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6659/srovnani-coca-coly-u-nas-a-u-sousedu-dtest-5-2018>

dTest. *Srovnání paprikových Lay's se sousedy (dTest 5/2018)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6660/srovnani-paprikovych-lay-s-se-sousedy-dtest-5-2018>

dTest. *Srovnání Ramy u nás a u sousedů (dTest 4/2018)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6643/srovnani-ramy-u-nas-a-u-sousedu-dtest-4-2018>

dTest. *Srovnání tuňáka Rio Mare u nás a v Německu (dTest 5/2018)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6666/srovnani-tunaka-rio-mare-u-nas-a-v-nemecku-dtest-5-2018>

dTest. *Suchá psí krmiva Orlando pro český a švédský trh (dTest 9/2016)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6264/sucha-psi-krmiva-orlando-pro-cesky-a-svedsky-trh-dtest-9-2016>

dTest. *Suchá psí krmiva Pedigree Vital pro český a švédský trh (dTest 9/2016)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6257/sucha-psi-krmiva-pedigree-vital-pro-cesky-a-svedsky-trh-dtest-9-2016>

dTest. *Suchá psí krmiva Purina Friskies VitaFit vyrobená pro český a švédský trh (dTest 9/2016)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6258/sucha-psi-krmiva-purina-friskies-vitafit-vyrobena-pro-cesky-a-svedsky-trh-dtest-9-2016>

dTest. *Sušená výživa pro batolata Beba Optipro, Nutrilon, Aptamil: pro český a německý trh (dTest 10/2017)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6261/susena-vyziva-pro-batolata-beba-optipro-nutrilon-aptamil-pro-cesky-a-nemecky-trh-dtest-10-2017>

dTest. *Toaletní papíry Billa pro český a rakouský trh (dTest 1/2018)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6401/toaletni-papiry-billa-pro-cesky-a-rakousky-trh-dtest-1-2018>

dTest. *Toaletní papíry Lidl/ Floralys pro český a rakouský trh (dTest 1/2018)*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-6402/toaletni-papiry-lidl-floralys-pro-cesky-a-rakousky-trh-dtest-1-2018>

Euractiv. *Germany's cheap food prices come at a cost, study finds*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/sr-wed-study-germanys-cheap-food-prices-come-at-a-cost/>

Euractiv. *Lower quality of same food brands in Eastern Europe raises eyebrows*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/health-consumers/news/lower-quality-of-same-food-brands-in-eastern-europe-raises-eyebrows/>

Euractiv. *Sú v nových členských krajinách nekvalitnejšie potraviny?* [online]. [cit. 2018-06-29]. Dostupné z: <https://euractiv.sk/section/potravinarstvo/news/su-v-novych-clenskych-krajinach-nekvalitnejsie-potraviny-016936/>

Evropská komise. *Druhy právních předpisů EU*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/types-eu-law_cs

Evropská komise. *Dvojitá kvalita potravinářských výrobků: Komise vydala pokyny, které členským státům pomohou v boji s nekalými obchodními praktikami*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-3403_cs.htm

Evropská komise. *Dvojitá kvalita potravin: Evropská komise vydává společnou zkušební metodiku*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4122_cs.htm

Evropská komise. *Minutes of the 2203rd meeting of the Commission held in Brussels*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10061/2017/EN/PV-2017-2203-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF#page=19>

Evropská komise. *Projev o stavu Unie 2017*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-3165_cs.htm

Evropská komise. *Special Eurobarometer – Europeans, Agriculture and the CAP*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2161>

Evropská komise. *Standard Eurobarometer 89*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/surveyKy/2180>

Evropská unie. *A European Consumer Agenda – Boosting confidence and growth*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2012:0225:FIN>

Evropská unie. *Commission Notice on the application of EU food and consumer protection law to issues of Dual Quality of products — The specific case of food*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2017.327.01.0001.01.ENG&toc=OJ:C:2017:327:TOC

Evropská unie. *Konsolidovaná znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1493124393837&uri=CELEX:02016ME/TXT-20160901>

Evropská unie. *Living in the EU*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_en#quality_of_life

Evropská unie. *Narřízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 ze dne 25. října 2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32011R1169>

Evropská unie. *Narřízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 254/2014 ze dne 26. února 2014 o víceletém programu pro spotřebitele na období 2014–2020 a o zrušení rozhodnutí č. 1926/2006/ES*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0254>

Evropská unie. *Narřízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004 ze dne 29. dubna 2004, kterým se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu*. [online]. [cit. 2018-07-02]. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R0853&from=CS>

Evropská unie. *Návrh SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993, směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/6/ES, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU, pokud jde o lepší vymáhání a modernizaci právních předpisů EU na ochranu spotřebitele*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A52018PC0185>

Evropská unie. *Pokyny k provedení/uplatňování směrnice 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52016SC0163>

Evropská unie. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=celex%3A32005L0029>

Evropský parlament. *16. Závažné interpelace (rozprava)*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=CRE&reference=20170518&secondRef=ITEM-016&language=EN&ring=O-2017-000019#top>

Evropský parlament. *Application of the Unfair Commercial Practices Directive: Overview of the Commission's May 2016 guidance document*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA%282017%29595888

Evropský parlament. *Commission response to text adopted in plenary*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/oeil/spdoc.do?i=22909&j=0&l=en>

Evropský parlament. *European Commission guidelines on dual quality of branded food products*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/608804/EPRS_BRI\(2017\)608804_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/608804/EPRS_BRI(2017)608804_EN.pdf)

Evropský parlament. *Odpověď komisařky Kunevové jménem Komise na parlamentní otázku E-4962/09*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2009-4962&language=CS>

Evropský parlament. *Odpověď komisaře Dalliho jménem Komise na parlamentní otázky E-004388/11, E-005055/11, E-005563/11 a E-005756/11*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2011-004388&language=CS#def2>

Evropský parlament. *Odpověď komisaře Dalliho jménem Komise na parlamentní otázku E-009773/2011*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2011-009773&language=EN>

Evropský parlament. *Odpověď komisaře Dalliho jménem Komise na parlamentní otázku E-005217/2012*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2012-005217&language=EN>

Evropský parlament. *Odpověď komisaře Borga jménem Komise na parlamentní otázku E-001209/2013*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2013-001209&language=EN>

Evropský parlament. *Odpověď komisaře Mimici jménem Komise na parlamentní otázku E-001148/2014*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2014-001148&language=CS>

Evropský parlament. *Odpověď komisařky Jourové jménem Komise na parlamentní otázku E-000329/2016*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2016-000329&language=CS>

Evropský parlament. *Odpověď komisařky Jourové jménem Komise na parlamentní otázku E-004362/2016*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2016-004362&language=CS>

Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-4962/09*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2f%2fEP%2f%2fTEXT%2bWQ%2bE-2009-4962%2b0%2bDOC%2bXML%2bV0%2f%2fEN&language=EN>

Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-004388/2011*. [online]. [cit. 2018-07-03].

Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2011-004388&language=EN>

Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-005055/2011*. [online]. [cit. 2018-07-03].

Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2011-005055&language=EN>

Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-005563/2011*. [online]. [cit. 2018-07-03].

Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+E-2011-005563+0+DOC+XML+V0//CS>

Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-005756/5011*. [online]. [cit. 2018-07-03].

Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+E-2011-005756+0+DOC+XML+V0//CS>

Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-009773/2011*. [online]. [cit. 2018-07-03].

Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2011-009773&language=EN>

Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-011053/2011*. [online]. [cit. 2018-07-03].

Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2011-011053&language=EN>

Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-011349/2011*. [online]. [cit. 2018-07-03].

Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2011-011349&language=EN>

Evropský parlament. *Parlamentní otázka O-000198/2011*. [online]. [cit. 2018-07-03].

Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+OQ+O-2011-000198+0+DOC+XML+V0//CS>

Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-001581/2012*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2012-001581&language=EN>

Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-005217/2012*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2012-005217&language=EN>

Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-001209-13*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2f%2fEP%2f%2fTEXT%2bWQ%2bE-2013-001209%2b0%2bDOC%2bXML%2bV0%2f%2fEN&language=EN>

Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-007154-13*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2f%2fEP%2f%2fTEXT%2bWQ%2bE-2013-007154%2b0%2bDOC%2bXML%2bV0%2f%2fEN&language=EN>

Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-001148-14*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2014-001148&language=CS>

Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-000329-16*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+E-2016-000329+0+DOC+XML+V0//CS>

Evropský parlament. *Parlamentní otázka E-004362-16*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2016-004362&language=CS>

Evropský parlament. *Parlamentní otázka O-000019/2017*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+OQ+O-2017-000019+0+DOC+XML+V0//CS>

Evropský parlament. *Some products are more equal than others? MEPs debate food quality variations*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20111007STO28689/some-products-are-more-equal-than-others-meps-debate-food-quality-variations>

Evropský parlament. *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 11. června 2013 o novém programu evropské spotřebitelské politiky*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2013-0239+0+DOC+XML+V0//CS>

Evropský parlament. *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 19. ledna 2016 o výroční zprávě o politice hospodářské soutěže EU*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0004+0+DOC+XML+V0//CS#def_1_3

Focus Agency. *Pepsi odhalilo výsledky slepého testu Souboj chutí. Která kola Čechům chutnala víc?* [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <http://www.m-journal.cz/cs/pepsi-odhalilo-vysledky-slepeho-testu-souboj-chuti--ktera-kola-cechum-chutnala-vic-s288x12371.html>

Food Drink Europe. *Joint Statement on alleged “dual quality” of food products*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://www.fooddrinkeurope.eu/uploads/statements_documents/STATEMENT_on_alleged_dual_quality_of_food_products.pdf

GfK. *Co nakupujeme v zahraničí?* [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://www.gfk.com/fileadmin/user_upload/country_one_pager/CZ/documents/2017/170828_GfK_TZ_Nakupy_v_zahranici_czfin.pdf

GfK. *Hospodářský růst mění nákupní zvyklosti Čechů*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://www.gfk.com/fileadmin/user_upload/country_one_pager/CZ/documents/2018/180410_GfK_TZ_SOCA_CR_czfin.pdf

Hnutí ANO. *Ted' nebo nikdy – ten jediný program, který potřebujete*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.anobudeli.cz/file/edee/2017/09/program-hnuti-ano-pro-volby-do-poslanecke-snemovny.pdf>

Hospodářské noviny. *Češi bývali i premianty Evropy. Podívejte se do dob, kdy se ekonomicky vyrovnali Norům, Rakušanům a válcovali Finy*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://byznys.ihned.cz/c1-65880470-cesi-nebyli-vzdy-chudaky-evropy-podivejte-se-do-dobdy-se-ekonomicky-vyrovnali-norum-rakusanum-a-valcovali-finy>

Hospodářské noviny. *Eurokomisařka Jourová navrhne zařadit dvojí kvalitu potravin na seznam nekalých praktik. Myslíme zcela vážně, že ji vymýtíme, řekla*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://byznys.ihned.cz/c1-66037230-jourova-chce-vymytit-dvoji-kvalitu-eurokomisi-navrhne-aby-odlisne-slozeni-jinak-totoznych-potravin-dala-na-seznam-nekalych-praktik>

Hospodářské noviny. *Rozdílné složení potravin je nebezpečné, vzbuzuje pocit, že jste zákazníci druhé kategorie, říká eurokomisař. Brusel hodlá zasáhnout*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-65951540-rozdilne-slozeni-potravin-je-nebezpecne-vzbuzuje-pocit-ze-jste-zakaznici-druhe-kategorie-rika-eurokomisar-brusel-hodla-zasahnout>

Komunistická strana Čech a Moravy. *Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2017*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: https://www.kscm.cz/sites/default/files/soubory/Program%20KS%C4%8CM/volebni_program_kscm_pro_volby_do_ps_pcr_2017.pdf

Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová. *KDU-ČSL vítá zákaz dvojí kvality potravin, lidovci o něj usilují dlouhodobě*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/aktualne/archiv/2018/kdu-csl-vita-zakaz-dvoji-kvality-potravin-lidovci>

Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová. *Zodpovědně pro společný domov – Řešení pro tři generace a jednu společnou budoucnost České republiky*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/getattachment/f3c301fb-b96a-4915-87e4-6ad5713164a3/Volebni-program-2017-2021.aspx>

Lebensmittelklarheit. *Unilever Rama*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.lebensmittelklarheit.de/produkte/unilever-rama-0>

Mendelova univerzita v Brně. *Sensory assessment of food bought in the Czech Republic and in Brussels*. [online]. [cit. 2018-06-29]. Dostupné z: <https://sehnalova.cz/soubory/prezentace-potravinovy.ppt>

Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. *Směrnice o nekalých obchodních praktikách*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/ochrana-spotrebitele/mezinarodni-dokumenty-v-oblasti-ochrany-spotrebitele/smernice-o-nekalych-obchodnich-praktikach--36861/>

Ministerstvo zemědělství a rozvoje venkova Slovenské republiky. *Aj druhá fáza porovnávania potvrdila dvojakú kvalitu potravín*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <http://www.mpsr.sk/sk/index.php?navID=263&id=12100>

Ministerstvo zemědělství a rozvoje venkova Slovenské republiky. *Potvrdené: Tie isté výrobky majú na Slovensku a v Rakúsku iné zloženie*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <http://www.mpsr.sk/?navID=1&id=11185>

Ministerstvo zemědělství a rozvoje venkova Slovenské republiky. *Test duálnej kvality potravinárskych výrobkov predávaných na území Slovenskej republiky a Rakúska*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <http://www.mpsr.sk/download.php?fID=13953>

Ministerstvo zemědělství a rozvoje venkova Slovenské republiky. *Závěrečná správa porovnania kvality potravín v Rakúsku a na Slovensku*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <http://www.mpsr.sk/download.php?fID=12627>

Ministerstvo zemědělství ČR. *Exkluzivní průzkum MZe o dvojí kvalitě potravin: kuřecí separát místo vepřového v luncheon meatu a méně masa v rybích prstech*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2017_exkluzivni-pruzkum-mze-o-dvoji-kvalite.html

Ministerstvo zemědělství ČR. *Chráněné označení původu (CHOP)*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/znacky-kvality-potravin/chranene-oznaceni-puvodu/>

Ministerstvo zemědělství ČR. *Chráněné zeměpisné označení (CHZO)*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/znacky-kvality-potravin/chranena-zemepisna-oznaceni/>

Ministerstvo zemědělství ČR. *Zaručené tradiční speciality*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/znacky-kvality-potravin/zarucene-tradicni-speciality/>

Ministerstvo zemědělství Kanady. *Consumer Profile – Germany*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.agr.gc.ca/resources/prod/Internet-Internet/MISB-DGSIM/ATS-SEA/PDF/6582-eng.pdf>

Ministerstvo zemědělství Maďarska. *30-35 new products to be examined*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <http://www.kormany.hu/en/ministry-of-agriculture/news/30-35-new-products-to-be-examined>

Ministerstvo zemědělství Maďarska. *Dual quality also apparent with relation to “summer products”*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <http://www.kormany.hu/en/ministry-of-agriculture/news/double-standards-also-traceable-in-case-of-summer-products>

Ministerstvo zemědělství Maďarska. *The Minister of Agriculture has ordered the comprehensive analysis of some 100 products*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <http://www.kormany.hu/en/ministry-of-agriculture/news/the-minister-of-agriculture-has-ordered-the-comprehensive-analysis-of-some-100-products>

Ministerstvo zemědělství Maďarska. *There is a double standard at work on the European food market*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <http://www.kormany.hu/en/ministry-of-agriculture/news/there-is-a-double-standard-at-work-on-the-european-food-market>

Mintel. *Germany takes the lead in „raw“ food and drink launch activity in Europe*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.mintel.com/press-centre/food-and-drink/germany-takes-the-lead-in-raw-food-and-drink-launch-activity-in-europe>

Mintel. *Only 7 % of German dieters consumed „light“ or „diet“ products in 2015*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.mintel.com/press-centre/food-and-drink/only-7-of-german-dieters-consumed-light-or-diet-products-in-2015>

Mintel. *Over half of German consumers are more likely to trust a company that manufactures its products in Germany*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.mintel.com/press-centre/food-and-drink/over-half-of-german-consumers-are-more-likely-to-trust-a-company-that-manufactures-its-products-in-germany>

Mintel. *The great German sugar experiment*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.mintel.com/blog/retail-market-news/the-great-german-sugar-experiment>

Mladá fronta DNES. *Bojkot piškotů nevyšel, Mondelezu se tržby mírně zvýšily*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/mondelez-piskoty-presun-vyroby-do-polska-zisky-ft8-/ekonomika.aspx?c=A160730_205240_ekonomika_jkk

Mladá fronta DNES. *Coca-Cola přestala používat cukr. Limonády sladí levnější náhražkou*. [online]. [cit. 2018-06-29]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/coca-cola-prestala-pouzivat-cukr-d40-/test.aspx?c=A140902_110109_test_fih

Mladá fronta DNES. *Česká Pepsi bude stejná jako její německá sestra. Z pravého cukru*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/receptura-pepsi-bude-v-cesku-stejna-jako-v-nemecku-firma-bude-pouzivat-cukr-16c-/test.aspx?c=A160414_142429_test_ozr

Mladá fronta DNES. *Češi přestávají věřit jídlu z Německa, jeho kvalita se však nezhoršila*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/cesi-prestavaji-verit-jidlu-z-nemecka-jeho-kvalita-se-vsak-nezhorsila-1kd-/test.aspx?c=A160219_191304_test_ozr

Mladá fronta DNES. *Dvoji kvalita potravin v EU není nevýznamný problém, připustil Juncker*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/dvoji-kvalita-potravin-v-eu-dfx-/eko_euro.aspx?c=A170727_114654_eko_euro_neh

Mladá fronta DNES. *Ministerstvo znovu testovalo potraviny, tentokrát selhal kečup*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/mf-dnes-test-dvoji-kvalita-potravin-kecup-detska-vyziva-p2g-/ekonomika.aspx?c=A171011_201929_ekonomika_pmk

Mladá fronta DNES. *PŘEHLEDNĚ: Které výrobky jsou v Česku šizené a které lepší než v Německu*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/srovnani-kvalita-potraviny-cesko-nemecko-sizene-fbf-/test.aspx?c=A170712_090002_test_jan

Mladá fronta DNES. *Srovnání potravin v ČR a Německu: stejný obal, stejná cena, jiné jídlo*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/stejne-potraviny-v-cesku-a-nemecku-se-lisi-ukazal-test-pp4-/test.aspx?c=A150701_183949_test_ozr

Mladá fronta DNES. *Stejný obal, jiný obsah. Většina výrobků se liší, ukázal průzkum*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/kvalita-potravin-srovnani-jurecka-dtz-/domaci.aspx?c=A170711_103807_domaci_jj

Nébih. *A hazai és külföldi élelmiszerek vizsgálati tapasztalatairól (2014 év végi vizsgálat)*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <http://portal.nebih.gov.hu/-/a-hazai-es-kulfoldi-elelmiszerek-vizsgalati-tapasztalatairol-2014-ev-vegi-vizsgalat->

Občanská demokratická strana. *Silný program pro silné Česko – 190 kroků pro lepší život*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/docs/volby2017/Program-ODS-2017-web.pdf>

Rada Evropské unie. *Outcome of the council meeting – 3524th Council meeting*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7015-2017-INIT/en/pdf>

Reportér Magazín. *Češi a čokoláda aneb Někdo to rád hořké*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://reportermagazin.cz/a/w7SSD/cesi-a-cokolada-aneb-nekdo-to-rad-horke>

SEHNALOVÁ, Olga. *Rozdíly v kvalitě výrobků stejné značky a stejného balení*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://sehnalova.cz/soubory/Rozdily_v_kvalite_vyrobku_stejne_znacky_a_stejneho_baleni.pdf

SEHNALOVÁ, Olga. *Vyjádření Olgy Sehnalové k dnešní tiskové konferenci eurokomisařky Věry Jourové na téma dvojí kvality*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.sehnalova.cz/clanek/clanek/vyjadreni-olgy-sehnalove-k-dnesni-tiskove-konferenci-eurokomisarky-very-jourove-na-tema-dvoji-kvality-2018-2-2.html>

Spotřebitelská asociace Slovinska. *Pri tretjini izdelkov zaznali razlike*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.zps.si/index.php/mediji/8568-pri-tretjini-izdelkov-zaznali-razlike>

Starostové a nezávislí. *Program STAN 2017 – Chceme vrátit stát zodpovědným občanům*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: https://www.starostove-nezavisli.cz/fmfile/0/files/volby17/STAN_program_17_final.pdf

Státní zemědělská a potravinářská inspekce. *Výzkum: český spotřebitel žádá stejně kvalitní potraviny jako evropský*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.szpi.gov.cz/clanek/tz-2016-vyzkum-cesky-spotrebitel-zada-stejne-kvalitni-potraviny-jako-evropsky.aspx>

STEM/MARK. *Češi se považují za spotřebitele II. kategorie*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://www.stemmark.cz/cesi-spotrebitele-ii-kategorie/>

Stiftung Warentest. *Vitamine und Nahrungsergänzungsmittel*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.test.de/thema/nahrungsergaenzungsmittel/>

Strana svobodných občanů. *Volební program 2017 – Máme na to být svobodnou zemí*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.svobodni.cz/wp-content/uploads/2017/08/volebni-program-2017.pdf>

Strana zelených. *Volební program Zelených pro volební období 2017-2021*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: https://www.zeleni.cz/wp-content/uploads/2017/06/zeleni_volebni_program_2017.pdf

Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura. *Politický program SPD*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/program>

Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura. *Zahraniční politika*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/zahranicni-politika.pdf>

The European Consumer Organisation. *Fitness check of EU consumer law 2016*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2016-081_csc_fitness_check_of_eu_consumer_law_2016_beuc_position.pdf

The Guardian. *HiPP to relaunch Croatian baby food item amid row over inferior products*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/inequality/2017/sep/25/hipp-to-relaunch-croatian-baby-food-item-amid-row-over-inferior-products>

The Slovak Spectator. *Bahlsen reacts to pressure, cookies will be the same across Europe*. [online]. [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://spectator.sme.sk/c/20610482/bahlsen-reacts-to-pressure-cookies-will-be-the-same-across-europe.html>

TOP 09. *Volební program*. [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: https://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2017-do-poslanecke-snemovny_1717.pdf

Ústavní soud České republiky. *Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 4/94 ze dne 12.10. 1994*. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-4-94>

Vitalia. *Test kontroloval složení toaletních papírů a porovnával se zahraničím*. [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.vitalia.cz/clanky/test-slozeni-toaletnich-papiru-a-porovnaval-se-zahranicim/>

Vitalia. *Velké srovnání potravin v ČR a SRN: Složení je ve třetině případů jiné*. [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.vitalia.cz/clanky/velke-srovnani-potravin-v-cr-a-srn-slozeni-je-ve-tretine-pripadu-jine/?ic=gallery-header&icc=backlink?ic=gallery-header&icc=backlink>

VÍTOVÁ, Blanka, ČERNÝ, Michal. *Problematika dvojí kvality a složení výrobků prodávaných v rámci jednotného trhu Evropské unie z pohledu práva na ochranu spotřebitele (zejména nekalých obchodních praktik), práva soutěžního (zejména nekalé soutěže) a práva průmyslového vlastnictví*. Odborná studie. Olomouc: Právnická fakulta UP, 2017. [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: http://www.sehnalova.cz/prilohy/2307/_Dvoji_Kvalita_Studie_FINAL.pdf

Vláda České republiky. *Kroky vlády Bohuslava Sobotky v oblasti kvality potravin*. [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/kroky-vlady-bohuslava-sobotky-v-oblasti-kvality-potravin-154037/>

Vláda České republiky. *Premiér Sobotka: Dvoji kvalita potravin v EU musí skončit! Na mimořádné schůzce V4 budeme v nejbližších dnech hledat řešení, jak toho rychle dosáhnout.* [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/premier-sobotka-dvoji-kvalita-potravin-v-eu-musi-skoncit!-na-mimoradne-schuzce-v4-budeme-v-nejblyzsiich-dnech-hledat-reseni--jak-toho-rychle-dosah-153878/>

Vláda České republiky. *Premiér Sobotka: Země V4 budou společně a důrazně postupovat proti dvoji kvalitě potravin v EU.* [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-sobotka-zeme-v4-budou-spolecne-a-durazne-postupovat-proti-dvoji-kvalite-potravin-v-eu--154024/>

Vláda České republiky. *Programové prohlášení vlády ze dne 8. ledna 2018.* [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni-vlady-162319/>

Vláda České republiky. *Programové prohlášení vlády ze dne 27. června 2018.* [online]. [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-165960/>

Vysoká škola chemicko-technologická v Praze. *Výzkum – druhá fáze testování dvoji kvality výrobků na společném trhu EU.* [online]. [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/552536/Komplet_21_vyrobu_Vyzkum_druha_faze_testovani_dvoji_kvality.pdf

Vysoká škola chemicko-technologická v Praze. *Závěrečná zpráva srovnání kvality výrobků v ČR a SRN.* [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.sehnalova.cz/soubory/rozdily-potravin/Z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1%20zpr%C3%A1va%20srovn%C3%A1n%C3%AD%20kvality%20v%C3%BDrobk%C5%AF.pdf>

YouTube. *dTest: Otázky a odpovědi – Dvoji kvalita potravin.* [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ETRGRJN12X0>

Zákony pro lidi. *Zákon č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele.* [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-634/zneni-20180113>